

AGENDARIUS

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM MEDII RECENTISQUE ÆVORUM

condita a Ladislao Juhász

SERIES NOVA

condita ab Antonio Pirnát

Tomus ???

Consilium editorum

Andreas Vizkelely præses,

Blasius Déri, Ladislaus Havas, Iosephus Jankovics, Petrus Kulcsár,
Editha Madas, Clara Pajorin, Georgius Székely

Seriem redigunt

Enikő Békés et Ladislaus Szörényi

Subseries

MONUMENTA RITUALIA HUNGARICA

Tomus ???

Subseriem redigit

Blasius Déri

Institutum Litterarum Academiae Scientiarum Hungaricæ
Sectio Litterarum Renascentium

Universitas de Rolando Eötvös nominata

Facultas Artium

Institutum Antiquitatis

Cathedra Litterarum Latinarum

<http://latin.elte.hu/mrh>

MONUMENTA RITUALIA HUNGARICA ???
Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Ævorum

Agendarius

Liber continens ritus et cærimonias, quibus in administrandis sacramentis, benedictionibus et aliis quibusdam ecclesiasticis functionibus parochi et alii curati in dioecesi et provincia Strigoniensi utuntur. Quibus additæ sunt lingua vernacula piæ et catholicæ aliquot exhortationes ad eos, qui utuntur sacramentis, et qui eorum administrationi intersunt. Quorum omnium cathalogum versa pagella invenies.

(Tirnaviæ, anno Domini MDLXXXIII)

recentius edidit
BENIAMIN VARGA

Argumentum Kiadó
BUDAPEST · 2015

Published with the financial support
of the Hungarian Scientific Research Fund Programmes (OTKA)
under the project numbered K 109058

Edited and introduced by
BENJÁMIN VARGA

Supervision by
MIKLÓS ISTVÁN FÖLDVÁRY

Scrutinised by
EDIT MADAS

English translations by
ERVIN J. ALÁCSI

English translations scrutinised by
DANIEL MICHAEL SEAGER-SMITH

Cover design by
MÁRIA HODOSI

Cover: XXX

HU ISSN 0133-6711 (BSMRÆ)
HU ISSN 2060-6796 (MRH)
ISBN XXX-XXX-XXX-XXX-X (OetR)

© Argumentum Publishing House, 2015
© Benjámín Varga, 2015

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or translated in any form, by print, photoprint, microfilm, microfiche, digital copy or any other means without written permission from the publisher.

PRINTED IN HUNGARY

Index titulorum

Catalogus eorum, quæ hoc libro continentur	1
[Introductio]	3
I. Ordo in baptizando servandus	4
Exhortatio ad circumstantes	4
Ritus baptizandi	8
Deinde sequentes legantur orationes	9
Quod si sal benedictum in promptu non habetur	10
Si vero fuerit femina, hæ dicantur orationes	12
Orationibus superscriptis finitis, legat sacerdos sequens evangelium	14
Ultimo legat (si placet) super baptizatum sequens evangelium	16
Poterit sacerdos omnibus aliis iam rite peractis, ad compadres hæc verba facere	17
Cautelæ quædam in baptizandis observandæ	17
Benedictio fontis in casu necessitatis	18
Benedictio et introductio mulieris in ecclesiam post partum	18
II. Exhortatio ad suscipiendum sacramentum confirmationis	21
III. Ordo et ritus coniungendi sponsum et sponsam in facie ecclesiæ	27
Exhortatio ad sponsum et sponsam ac alios circumstantes de sancto matrimonio	28
Benedictio nubentium	33
De secundis nuptiis	36
Introductio novæ nuptæ in templum post nuptias	37
IV. Modus audiendæ confessionis pœnitentium	39
Az első parancsolatról	41
Az második parancsolatról	42
Az harmadik parancsolatról	42
Az negyedik parancsolatról	43
Az ötödik parancsolatról	44
Az hatodik és kilencedik parancsolatról	44
Az hetedik és tizedik parancsolatról	45
A nyolcadik parancsolatról	46
Az első halálos bűn: kevélység	47
Az második halálos bűn: fõsvénység	48
Az harmadik halálos bűn: parázñaság	48
Az negyedik halálos bűn: irigység	49
Az ötödik halálos bűn: harag	49
Az hatodik halálos bűn: torkosság	49
Az hetedik halálos bűn: jóra való restség	50

De peccatis alienis	50
De sigillo confessionis	55
Ritus absolvendi ab excommunicatione maiori, sive a canone, sive ab homine in externo foro lata	56
V. Ritus Eucharistiæ sacramentum fidei populo distribuendi	57
VI. Ritus inungendi infirmos sacro extremæ unctionis oleo	61
Ordo commendationis animæ	67
Cum autem recesserit anima	70
Ordo sepeliendi mortuos	71
Brevius	72
Moxque præcedente processione portetur defunctus ad templum	72
Et interim corpus deponatur in sepulchrum	73
Exhortatio ad eos, qui funeri intersunt	73
VII. Benedictio aquæ cum sale ad aspergendum populum, quæ fit singulis diebus Dominicis	76
VIII. Benedictio pabuli in festo Stephani protomartyris	78
IX. Benedictio vini in festo sancti Ioannis evangelistæ	81
X. Benedictio pomorum in festo sancti Blasii episcopi et martyris contra dolorem gutturis	83
XI. Benedictio segetum in festo sancti Marci evangelistæ	84
XII. Benedictio novi panis in festo Divisionis Apostolorum	90
XIII. Benedictio novæ uvæ in festo Transfiguratio Dominis	91
XIV. Benedictio herbarum in festo Assumptionis Beatæ Mariæ	91
XV. Benedictio novæ domus	92
XVI. Benedictio peregrinorum	93
XVII. Super peregrinos ex peregrinatione reversos	94
XVIII. Modus denuntiandi populo fidei festa et ieiunia	95
XIX. Quæ festa et ieiunia sint per annum populo denuntianda	96
Bódogasszony havához	97
Böjtelő hóba	97
Böjtmás hóba	97
Szent György havába	98
Pünkösöd havába	98
Szent Iván havába	98
Szent Jakab havába	98
Kisasszony havába	99
Szent Mihály havába	99
Mindszent havába	100
Szent András havába	100
Karácsony havába	100

Ezeknek fölötté illő ünnepek imezek is	101
XX. Brevis exhortatio de matrimonio ad novos coniuges, dum ritu sollemni in facie ecclesiæ benedicuntur et copulantur	101
XXI. Temetéskor való prédikáció	104

TEXTUS

Catalogus eorum, quæ hoc libro continentur

Ordo in baptizando servandus	folio 1.
Exhortatio ad circumstantes baptismum	2.
Ritus baptizandi	11.
Benedictio fontis in casu necessitatis	31.
Benedictio et introductio mulieris in templum post partum	33.
Exhortatio ad suscipiendum sacramentum confirmationis	38.
Ordo et ritus coniungendi sponsum et sponsam in facie ecclesiæ	53.
Exhortatio ad sponsum et sponsam [et ad] circumstantes de matrimonio	55.
Alia exhortatio de eodem matrimonio	210.
Introductio novæ nuptæ in templum post nuptias	74.
Modus audiendæ confessionis pœnitentium	76.
Brevis exhortatio ad sinceram peccatorum confessionem	77.
Consolatio pœnitentis desperabundi	105.
Reprehensio confessi et non satis contriti	107.
De sigillo confessionis	112.
Ritus absolvendi excommunicatos	115.
Ritus distribuendi sacramentum eucharistiæ	118.
Exhortatio ad pie et religiose sumendam eucharistiam	folio 120.
Ritus inungendi infirmos sacro extremæ unctionis oleo.	127.
Exhortatio ad infirmum consolatoria. Et ut extremæ unctionis sacramentum suscipiat	128.
Ordo commendationis animæ	141.
Ordo sepeliendi mortuos	148.
Exhortatio ad eos, qui funeris intersunt	150.
Benedictio aquæ cum sale mixtæ ad aspergendum populum	158.
Benedictio pabuli	162.
Benedictio vini	167.
Benedictio trium munerum pretiosorum	172.
Benedictio pomorum	174.
Benedictio segetum	176.
Benedictio novi panis	189.
Benedictio novæ uvæ ¹	190.
Benedictio herbarum	191.
Benedictio novæ domus	192.
Benedictio peregrinorum	194.
Modus denuntiandi festa et ieiunia	198.
Confessio generalis	199.

¹ *Ed.* vuac

[Introductio]

NICOLAUS Telegdinus, episcopus Quinqueecclesiensis, administrator in spiritualibus archiepiscopatus Strigoniensis, Sacræ Cæsereæ Regiæque Maiestatis consiliarius etc. parochis et aliis curatis diœcesis et provinciæ Strigoniensis, salutem in Domino.

Cum in Ecclesia Dei, monente apostolo (1Cor 14), omnia honeste et secundum ordinem fieri debeant, maiores equidem nostros magnis præconiis et laudibus dignos esse dubitandum non est, qui certum modum ordinemque pulcherrimum in sacramentis, benedictionibus et cæremoniis rite peragendis, aliis denique functionibus ecclesiasticis legitime exsequendis, dispensatoribus myteriorum Dei præscripserunt: ut non solum in Catholicæ fidei professione pari animorum consensione populum erudiant, verum etiam in externis cultibus et ritibus unanimes in domo Domini, ad ædificationem multorum, se exhiberent.

Qua in re videntur illi quidem Dei optimi maximi admirandam providentiam singulariter imitati esse, expressisque: nam cum populum Iudaicum in peculium unicum et hæreditatem propriam sibi vendicaret, ordinem quoque et ritum sacris operandi, holocausta et victimas offerendi, ipsumque colendi et invocandi, sancte ab omnibus observandum constituit. Neque voluit quemquam pro libitu suo in cultu divino novas fingere formas, sed intra cancellos cæremoniarum a se positos, sub pœna sempiternæ maledictionis quemlibet contineri, serio et vehementer præcepit.

Habent itaque omnes Ecclesiæ, habet et nostra Strigoniensis, mox, ut primum felicibus auspiciis fundata est, receptos, et ad hæc usque tempora observatos, a Catholica unione nequaquam dissidentes sacrorum ritus. Quorum quidem eam partem, quæ rationem et formam sacramenta administrandi, certas personas et res benedicendi, ac nonnulla alia, quæ proprie muneris sunt vestri continet, diligenter recognitam, et ad normam sacrorum canonum revocatam (additis, ubi opus fuit, pro simpliciorum eruditione, quibusdam instructionibus, et aliquot exhortationibus, quibus indocta plebs, vel de excellentia sacramentorum, vel ad digne ea suscipiendum, vel ad melioris vitæ fructum proferendum admonetur) præsentis libello insertam, sub Agendarii nomine emittitur, et vobis exhibemus.

Vos omnes et singulos in Domino monentes, ac quibus possumus, etiam in virtute salutaris obœdientiæ committentes, ut ad præscriptum huius libelli vos accomodetis, et regulas cæremoniarum in eo propositas sedulo observetis. Dignum enim est, ut aliæ huius diœcesis et provinciæ Ecclesiæ, earumque rectores, Strigoniensem Metropolitanam, veluti matrem et magistram sequantur, cum eaque in ritibus et cæremoniis sacris consentiant et conveniant. Valete in Domino, ac nostri in orationibus et sacrificiis vestris memores estote.

Tirnaviæ, 3 die Augusti, Anno Domini 1583.

I. Ordo in baptizando servandus

1. In primis, ubi baptizandum deferentes ante fores templi constiterint, sacerdos sciscitetur, an forte (necessitate ita flagitante) baptizatus fuerit.

Si compererit baptizatum esse, interroget diligenter, a quo et an debita materia, aqua scilicet naturalis in eo baptizando sit adhibita, ac verborum forma, hæc nimirum: N., ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, sit servata.

Quod si hæc rite peracta esse cognoverit, non rebaptizet infantem. Hoc est, neque aqua perfundat, neque formam verborum præscriptam proferat. Catechismum tamen, exorcismos, unctiones et preces solitas, aliaque omnia omissa, iuxta ritum baptizandi infra scriptum, supplere non prætermittat.

Si vero dubitatur, an infans rite baptizatus sit, sive ex materiæ applicatione, sive ex verborum prolatione dubitandi ratio oriatur, aliis omnibus eo modo, ut sequitur servatis, forma baptismi cum conditione est proferenda, hoc pacto: N., si non es baptizatus, ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

Quod si nulla dubitandi ratio subest, sed omnino constat non esse infantem baptizatum, tunc absque hæsitacione nullaque conditione adiecta est baptizandus.

Deinde quærat sacerdos, an infans sit mas vel femina, quot et qui sint futuri compadres. Neque plures admittat, quam unum et unam ad summum, aut unum vel unam tantum, contraria consuetudine non obstante. Plures enim secundum concilii Tridentini decreta admitti non possunt. Postea poterit ad circumstantes talem exhortacionem habere.

EXHORTATIO AD CIRSCUMSTANTES

2.

KRISZTUSBAN szerelmes atyámfiai! Tudjátok fejenként, hogy az Ádámnak fiai mindnyájan bűnben fogantatunk, és bűnbe születünk e világra,¹ és annak okáért természet szerint a sötétségnek és kárhozatnak fiai vagyunk. Kit látván a kegyes és irgalmassággal bővelkedő Úristen, az embereknek megtisztulásukra rendelte és szerette az lelki újonnan születésnek szentségét, azaz a keresztséget, hogy annak általa a mi bűneinkből megtisztulnánk, sötétségnek, haragnak, ördögnek, kárhozatnak és az örök tűznek fiaiból világosságnak, kegyelemnek, Istennek, az örök életnek és dicsőségnek fiaivá lennénk. Kit a mi Urunknak beszéde bizonyít, midőn az evangelistánál imígyen szól: „Valaki hiend és megkeresztelkedik, üdvözül.”² Anélkül pediglen soha senki meg nem tisztulhat, az Istennek fiai és örökösi közé nem számláltathatik, sem a mennyei boldogságban részes nem lehet. Mert igaz, amit a Krisztus mond, hogy „valaki víztől és Szentlélektől újonnan nem születik, Istennek országába be nem mehet.”³

Ezeket értvén siessünk megkeresztelni a Szentháromságnak nevébe e kis gyermecskét, melyet az ő szülője nem régen hozott e világra a természetnek szokott és közönsé-

¹ Ps 50,7.

² Mc 16,16.

³ J 5,3.

EXHORTATIO AD CIRCUMSTANTES

ges folyása szerint, vegyük be ötet az Anyaszentegyháznak egyességébe, számláljuk az Istennek fogadott fiai közé, és az Isten országának javaiban tegyük részessé!

Kit midőn művelünk, minden egyéb gondolatokat vessetek ki szívetekből, gondolkodjatok és elmélkedjete a szent keresztségnek erejéről és hasznáról! Mely oly nagy, hogy midőn megkeresztelkedünk, oly igen megújulunk az eredett bűnből, hogy annak utána nemcsak nekünk nem tulajdonítatik, hanem ugyan teljességgel elvétetik és eltöröltetik. Úgyannyira, hogy miképpen Námán a Jordán vizében megfürödve a poklosságtól teljességgel megtisztula, és az ő teste oly ép és tiszta lőn, mint egy gyermeknek teste,¹ azonképpen mi a keresztségnek általa a bűnek undok és utálatos poklosságától teljességgel megtisztulunk és megszabadulunk. Megint, miképpen Fáraó az ő seregével egyetembe valóba bemerült és belehalt a Vörös-tengerbe, az Izrael fiai pediglen az egyiptusbelieknek ínségétől megmenekedtenek,² nemkülönben az eredett bűn amaz igaz Vörös-tengerbe, a Krisztusnak piros vérével megfestetett keresztségnek vizébe igazán és valóban elmerül és elmosatik, mi is attól ugyan létel szerint megszabadulunk. Arról mondá Mikeás próféta, hogy Isten minden bűneinket a tengernek fenekére hajtja.³

Tudom, hogy vannak e mostani időben, kik azt tartják, hogy az eredett bűn a megkeresztelkedés után is megmarad az emberben. De ezek fölötte igen tévelyegnek, és a keresztségnek erejét és hasznát tagadják. Tehát úgy nem volna erősebb a Krisztus az ördögnél, ha a bűnt, akit az ördög valóban behozott, valóban el nem vehetné. Vaj' bizony erősebb, mert amint ő maga bizonyoságot teszen maga felől, meggyőzte az ördögöt, és minden fegyverit elvette.⁴ Nemhiába mondja Szent Pál, hogy „miképpen az egy Ádámnak engedelmessége által sokan bűnösök lettenek, azonképpen az egy igaz Krisztusnak engedelmissége által sokan igazak lesznek”,⁵ és hogy „ahol a bűn bővelkedett, feljebb bővelkedett a kegyelem”,⁶ hanem azért mondja, mivelhogy valóban tisztít minket Üdvözítőnk a bűntől, valóban igazít és valóban megszentel. Ha a természet szerint való víz, midőn megfürödünk benne, elmossa teljességgel a szennyet testünkről, hogy hihessem én azt, hogy a lelki fürdő létel szerint meg nem tisztítaná az mi lelkünket? Hiszen azért nevezi Szent Pál újonnan születés fürdőjének az életnek igéjében a keresztséget,⁷ mivelhogy teljességgel megváltoztat, megújít, megmos, megtisztít, meg-elevenít és más emberré, tudniillik bűnösből ártatlanná teszen minket. Minem ok nélkül szól imígyen Ezékielnél az Isten: „Kiöntöm tireátok a tiszta vizet, és megtisztultok minden fertelmességetektől.”⁸ Nemhiába hirdettette Zakariással, hogy az utolsó időkben megnyilatkozott kútfő leszen Dávid házának és Jeruzsálemben lakozóknak, a bű-

¹ 4Rg 5,14.

² Ex 14.

³ Mch 7,19.

⁴ L 11,21–22.

⁵ R 5,19.

⁶ R 5,20.

⁷ E 5,26.

⁸ Ez 36,25.

nösnek és a förtelmesnek megmosogatására.¹ Dávid sem hazud, mikor emezt mondja az Istennek: „Moss meg engemet, és a hónál inkább megfehéredem!”²

A bizony dolog, hogy akit Krisztus megmos, az szintén fehér, tiszta, igaz és szent lesz, úgyannyira, hogy ha a keresztségnek felvétele után, azonnal, minekelőtte újonnan bűnnel magát megfertőzteti, meghalna, menten mennyországba menne. Mert miképpen Krisztus ottan hogy megkeresztelkedék, nyitva látá a mennyet, és az Atyaistennek emilyen szavát hallá: „Ez én szerelmes Fiam, kibe nekem kedvem telt”,³ azonképpen valamely órába az ember megkeresztelkedik, ottan a menny neki megnyilatkozik és Isten Fiává lesz.

Két része vagyon pediglen a keresztségnek, az ige és az külső állat. Ezekből, úgy mint részeiből vagyon a keresztség. Mert mihelyen az ige a külső állathoz járul, ottan abból szentség lesz. Az ige az, amit az egyházi szolga mond, mikor keresztel: „Én tégedet keresztellek Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében.” A külső állat a víz, mellyel a keresztelkedő embernek teste mosattatik.

De ezek mellett az apostoloknak idejétől fogva mindedig, sok szép szertartásokkal szoktanak a keresztyének ennek a szentségnek szolgáltatásába élni, melyeket én a ti hasznatokra röviden meg akarok magyarázni.

Legelőször, akit meg kell keresztelnünk, nem mindjárt bocsátjuk be a Szentegyházba, hanem az ajtó előtt állítjuk meg. Avégre, hogy azoknak, akik ott vannak, eszükbe jusson, hogy a híveknek egyezségéből kirekesztetett az eredett bűnnek miatta, és azt kívánja, hogy a keresztség által, mely az hívek gyülekezetének ajtaja, az Anyaszentegyházba bevétessék.

Annak utána név adatik neki, mert akik a keresztséget felveszik, azok Isten fiainak neveztetnek, és az életnek könyvébe nevük szerint beíratnak.

Továbbá a pap a keresztelkedő emberre reálehel, parancsol az ördögnek és kemény beszédekkel fenyegeti őtet, hogy kimenjen belőle, helyt adjon a Szentléleknek, és az igaz, élő Istennek tisztességet tegyen. Ezeknek általa azt jelentvén, hogy az eredett bűnnek miatta az ember az ördögnek hatalmába esett volt ugyan, de megint a keresztség által kivettetik és megszabadul annak birtokából. Mert az erős fegyveres, a Sátán, evilágnak fejedelme, meggyőzetett az erősebbtől, és az Isten szájának lelkétől kiűzette-tik.⁴

Megint a pap a keresztelkedő személynek homlokára és mellére a szent keresztnek jelét veti, két okból. Először azért, hogy megjelentse, hogy a Krisztus keresztjét és kínszenvedését nyilván és rettegés nélkül kell annak vallani, és mindenkor szívébe viselni, aki a keresztséget felveszi. Másodsor, hogy tudja, miképpen az Istennek oltalma alá vétetik, és az Isten angyalától az öldöklő angyal ellen megjegyztetik, avégre, hogy a győzedelmes Krisztusnak jele és zászlója alatt szüntelen vitézkedjék.

Az sós pediglen, kit a szájába teszen az egyházi szolga, a mennyei bölcsességet jegyzi és azt adja eleibe, hogy Istennek segítségével minden bűnnek és gonosz kívánságnak

¹ Zch 13,1.

² Ps 50,9.

³ Mt 3,17; 2P 1,17.

⁴ L 11,21; J 12,31; 2Th 2,8.

EXHORTATIO AD CIRCUMSTANTES

rothadásától oltalmazni kell magát, és innen tova az ő életét lelki sóval, azaz isteni félelemmel, bölcsességgel, jó gondolatokkal, beszédekkel és cselekedetekkel kelletik megékesíteni.

Ezeknek utána nyállal és sárral illetvén annak, aki keresztkedik, füleit és orrát, a pap ezt mondja neki: „Effeta, azaz nyilatkozzál meg!” És efféle cselekedetének általa azt jelenti, hogy ugyanazont műveli Krisztus a keresztkedő embernek lelkébe, amit egy süket és néma emberrel cselekedék, mikor ujjait füleibe bocsátván, nyálával nyelvét illetvén, és azon ígét mondván, megnyilatkoztatá füleit, és megoldá nyelvének kötelét úgy, hogy szépen szólana.¹ Mert mi is az isteni dolgokban vakok, némák és süketek vagyunk. De a mi Urunk a keresztség által megvilágosítja szemeinket, hogy értsük, megnyitja füleinket, hogy hallgassuk, megeresztli nyelvünket, hogy beszéljük az ő szent ígését.

Immáron a keresztkedő ember ellene mond az ördögnek, minden pompáinak és cselekedetinek, és vallja, hogy hiszen az Atyába, Fiúba és Szentlélek Istenbe. Mert azért keresztkedik meg, hogy teljes életében soha az ördögnek ne szolgáljon, hanem az Istennek akarata szerint éljen, és az igaz hitet épen, fogyatkozás nélkül megtartsa és vallja.

Bevitetik aztán a szentegyházba, holott a keresztvíz fölött, a melle és a két lapockája közti szent olajjal megkenetik. Mely kenetés azt jelenti, hogy aki megkeresztkedik, vitézzé és bajnokká leszen, avégre, hogy tusakodjék és vitézkedjék az lelki ellenségek ellen. Továbbá, hogy miképpen az emberek vállukon szoktak terhet viselni, azonképpen ez is viselje a Krisztusnak ígáját, és holtig soha meg ne szűnjék az jó cselekedeteknek munkájától.

A vízbe való bemerítés jegyzi a bűnnek halálát és eltemettetését, a vízből való kivétel a bűnnek halálából való feltámadást. Hogy miképpen Ádámban mindnyájan megholtunk volt, azonképpen a Krisztusban megelevenedünk.² Kivel együtt eltemettünk a halálba, hogy miképpen ő feltámadott halottaiból az Atyának dicsősége által, azonképpen mi is az életnek újságába járjunk.

Minek utána pediglen az ember megkereszteltetett a vízben, legottan a fejének teteje a szent krizmával avagy kenettel megkenettetik. Mely szertartás által azt jelentjük, hogy minden keresztyénnek a Krisztus feje, és hogy annak tagjaival annyira egyesedett és egy testté lett, hogy immáron részes nemcsak minden javaiban, hanem még nevében is. Mert miképpen a mi Urunk az lelki kenettől, a Szentléleknek benne lakozó teljes voltától Krisztusnak, azaz megkenettettek neveztetett, azonképpen mi őtőle, mondom a Krisztustól, krisztiánusoknak, avagy — hogy magyarul szóljak — keresztyéneknek hívatatunk. Ezeknek fölötte fehérbe öltöztetik az, aki megkeresztkedett, avagy csak valami fehér ruha tétetik fejére. Nem egyébért, hanem hogy a fehér öltözet reá emlékeztessen minket, hogy a keresztségben megadatik amaz ártatlanságnak tiszta ruhája, melyet az első szüleinkbe elvesztettünk volt. Kit tartozunk teljes életünkben a Szentléleknek általa megörzeni, és ítélet napján abban menni az örök bírónak ítélőszéki eleibe.

¹ Mc 7,32–35.

² 1K 15,22.

Végezetre égő gyertya adatik kezébe, hogy az ő világossága mindenkoron úgy világoskodjék az emberek előtt, hogy az Atyaisten dicsértessék s magasztaltassék az ő jó cselekedetiből.¹

Ezeket akarám ti előtökbe adni a keresztségnek erejéről, ceremóniáiról és szertartásiról, hogy megértsétek és eszetekbe tartsátok, mit cselekedik Isten emberben ez üdvösséges fürdőnek általa. Jer, kereszteljük meg immár a gyermeket!

¹ Mt 5,16.

RITUS BAPTIZANDI

3. His ita actis, baptizetur infans eo ordine et ritu,² qui sequitur. Videtur autem expedire, ut interrogationes et responsiones fiant lingua vulgari. Et ideo nos quoque non Latino tantum, sed nostro etiam sermone eas hic subiicimus. Sacerdos in primis interroget infantem:

Quis vocaris? Ki neved?

4. Respondeant compatres pro infante, quod etiam in sequentibus observandum est:

Ioannes vel Catherina vel N. János vagy Katalin vagy N.

5. Rursus interroget consequenter sacerdos, et compatres respondeant:

Abrenuntias Satanæ?	Ellene mondasz-e az ördögnek?
℟. Abrenuntio.	Ellene mondok.
Et omnibus operis eius?	Ellene mondasz-e minden cselekedetinek?
℟. Abrenuntio.	Ellene mondok.
Et omnibus pompis eis?	Ellene mondasz-e minden pompájának?
℟. Abrenuntio.	Ellene mondok.
Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ?	Hisze[l] az egy Mindenható Atya Istenbe, mennynek és [f]öldnek teremtőjébe?
℟. Credo.	Hiszek.
Credis et in Iesum Christum Filium eius unicum, Dominum nostrum, natum et passum?	Hisze[l] Jézus Krisztusba, ő egy Fiába, mi Urunkba, ki e világra született, és kint, halált szenvedett?
℟. Credo.	Hiszek.
Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, et vitam æternam post mortem?	Hisze[l] Szentlélekbe, közösleges keresztyén Anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűneinknek bocsánatját, testünknek feltámadását, és holtunk után az örök életet?
℟. Credo.	Hiszem.

² Ed ex uitu.

EXHORTATIO AD CIRCUMSTANTES

6. Deinde insufflet sacerdos in faciem baptizandi vel baptizandæ, dicens:

EXI ab eo (si vir), vel, ab ea (si femina fuerit) Satana, da honorem Deo vivo et vero! Exi immunde spiritus, da honorem Iesu Christo Filio eius, fuge, immunde spiritus, da locum Spiritui Paraclito.

7. Mox pollice dextræ manus faciat crucem in fronte baptizandi vel baptizandæ, et dicat:

Signum sanctæ crucis Domini nostri Iesu Christi in frontem tuam pono. ✠

8. Similiter faciat crucem in pectore eius, dicens:

Signum Salvatoris Domini nostri Iesu Christi in pectustuum pono. ✠

9. Postea denuo faciat crucem ad frontem et pectus, inquit:

ACCIPE signum sanctæ crucis tam in fronte, ✠ quam in pectore, ✠ sume fidem cælestium præceptorum, talis esto moribus, ut templum Dei iam esse possis, ingressusque Ecclesiam Dei, evasisse te laqueos mortis lætus agnosce: horresce idola, respue simulacra, cole Deum, Patrem omnipotentem, et Iesum Christum Filium eius. Qui cum eodem Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

DEINDE SEQUENTES LEGANTUR ORATIONES

10. Super masculos. Oremus.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, Pater Domini nostri Iesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum **N.**, quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, disrumpe omnes laqueos Satanæ, quibus fuerat colligatus. Aperi ei, Domine, ianuam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum foetoribus careat, et ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, et proficiat de die in diem, ut idoneus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui, percepta medicina. Per eundem Christum Dominum nostrum.

11. Oremus.

PRECES nostras, quæsumus, Domine, clementer exaudi, et hunc electum tuum, **N.**, crucis dominicæ, cuius impressione eum signamus ✠ (ponendo crucem in eius fronte) virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

12. Super feminas autem sic. Oremus.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, Pater Domini nostri Iesu Christi, respicere dignare super hanc famulam tuam **N.**, quam ad rudimenta fidei vocare dignatus

es, omnem cæcitatem cordis ab ea expelle, disrumpe omnes laqueos Satanæ, quibus fuerat colligata. Aperi ei, Domine, ianuam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbuta, omnium cupiditatum fœtoribus careat, et ad suavem odorem præceptorum tuorum læta tibi in Ecclesia tua deserviat, et proficiat de die in diem, ut idonea efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui, percepta medicina. Per eundem Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

13. Oremus.

PRECES nostras, quæsumus, Domine, clementer exaudi, et hanc electam tuam **N.**, crucis dominicæ, cuius impressione eam signamus ✠ (ponendo crucem in eius fronte) virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

QUOD SI SAL BENEDICTUM IN PROMPTU NON HABETUR

14. *Benedicatur hoc modo:*

EXORCIZO te, creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis, ✠ et in caritate Domini nostri Iesu Christi, ✠ et in virtute Spiritus Sancti. ✠ Exorcizo te per Deum ✠ vivum, per Deum ✠ verum, per Deum ✠ sanctum, per Deum, qui te ad tutelam humani generis procreavit, et populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit: in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris salutare sacramentum ad effugandum inimicum! Proinde rogamus te, Domine Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sanctifices, ✠ benedicendo benedicas, ✠ ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine Domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

15. Oremus.

BENEDIC, omnipotens Deus, hanc creaturam salis tua benedictione cælesti, in nomine Domini nostri ✠ Iesu Christi, et in virtute Spiritus ✠ Sancti, ad effugandum inimicum, quam sanctificando sanctifices, ✠ benedicendo benedicas, ✠ fiatque omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus sumentium in nomine Domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

16. *Postea sacerdos accipiat modicum salis benedicti, et ponat in os baptizandi vel baptizandæ, dicendo:*

N., accipe salem sapientiæ, sitque Dominus tibi propitius in vitam æternam, amen.

QUOD SI SAL BENEDICTUM ... NON FUERIT

17. Exhibito sale, si baptizandus masculus fuerit, prosequatur sacerdos sequentes orationes hoc modo. Oremus.

DEUS patrum nostrorum, Deus universæ conditor creaturæ, te supplices exoramus, ut hunc famulum tuam, **N.**, respicere digneris propitius, et hoc primum pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quominus cibo expleatur cælesti, quatenus semper sit, Domine, spiritu fervens, spe gaudens, tuo nomini serviens; perduc eum ad novæ regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur! Per Christum Dominum nostrum.

18.

DEUS Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus, qui Moysi famulo tuo in monte Sinai apparuisti, et filios Israhel de terra Ægypti eduxisti, deputans eis angelum pietatis tuæ, qui custodiret eos die ac nocte, te, quæsumus, Domine, ut mittere digneris sanctum angelum tuum, ut similiter custodiat et hunc famulum tuum, **N.**, et perducatur eum ad gratiam baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

19.

ERGO maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero, da honorem Iesu Christo, Filio eius, et Spiritui Sancto Paraclito, ut recedas ab hoc famulo Dei, **N.**, quia istum sibi Deus et Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem, fontemque baptismatis vocare dignatus est, et hoc signum sanctæ ✠ crucis, quod nos fronti eius damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare! Per eundem Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

20. Oremus.

DEUS, immortale præsidium omnium postulantium, liberatio supplicum, pax rogantium, vita credentium, resurrectio mortuorum: te invoco, Domine, super hunc famulum tuum **N.**, qui baptismi tui donum petens, æternam consequi gratiam spiritali regeneratione desiderat, accipe eum, Domine, et quia dignatus es dicere: « Petite et accipietis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis », petenti itaque præmium porrige, et ianuam pande pulsanti, ut æternam cælestis lavacri benedictionem consecutus, promissa tui muneris regna percipiat. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. [R.] Amen.

21.

EXORCIZO te, immunde spiritus, in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti, ut ex eas et recedas ab hoc famulo Dei **N.**, ipse enim tibi imperat, maledicte atque damnate, qui cæco nato oculos aperuit, et quadriduanum Lazarum de monumento suscitavit. Qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

22. Deinde repetatur:

Ergo maledicte diabole, *ut supra.*

23. Oremus.

ÆTERNAM ac mitissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, luminis et veritatis auctor, ut super hunc famulum tuum, **N.**, benedictionem ✠ infundas, et digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ; munda eum et sanctifica, da ei scientiam veram, ut dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui, teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad percipiendum gratiam baptismi tui. Per eum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

24.

AUDI, maledicte Satana, adiuratus per nomen æterni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi Filii eius, et cum tua victus invidia, tremens gemensque discede, nihil tibi sit commune cum servo Dei, **N.**, iam cælestia cogitante, renuntiatiuro tibi ac sæculo tuo, et beata immortalitate victuro: da igitur honorem adveniendi Spiritui Sancto, qui ex summa cæli arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, divino fonte purgatum pectus, id est sanctificatum Deo templum et habitaculum perficiat, ut ab omnibus penitus noxiis præteritorum criminum liberatus, hic servus Dei, **N.**, gratias perenni Deo referat semper, et benedicat nomen eius sanctum in sæcula sæculorum! [R.] Amen.

SI VERO FUERIT FEMINA, HÆ DICANTUR ORATIONES

25. Oremus.

DEUS cæli, Deus terræ, Deus angelorum, Deus archangelorum, Deus prophetarum, Deus apostolorum, Deus martyrum, Deus confessorum, Deus virginum, Deus omnium benevolentium, Deus, cui omnis lingua confitetur et omne genu flectitur, cælestium, terrestrium et infernorum, te invoco, Domine, super hanc famulam tuam **N.**, ut perducere eam digneris ad gratiam baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

26. Oremus.

DEUS Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus, qui Moysi famulo tuo in monte Sinai apparuisti, et filios Israël de terra Ægypti eduxisti, deputans eis angelum pietatis tuæ, qui custodiret eos die ac nocte, te, quæsumus, Domine, ut mittere digneris sanctum angelum tuum, ut similiter custodiat et hanc famulam tuam, **N.**, et perducatur eam ad gratiam baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum.

27.

ERGO maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero, da honorem Iesu Christo, Filio eius, et Spiritui Sancto Paraclito, ut recedas

SI VERO FUERIT FEMINA ...

ab hac famula Dei, **N.**, quia istam sibi Deus et Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem, fontemque baptismatis vocare dignatus est, et hoc signum sanctæ ✠ crucis, quod nos fronti eius damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare! Per eundem Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

28.

EXORCIZO te, immunde spiritus, in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti, ut ex eas et recedas ab hac famula Dei, **N.**, ipse enim tibi imperat, maledicte damnate atque damnande, qui pedibus super mare ambulavit, et Petro mergenti dexteram porrexit. Qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

29. Repetatur:

Ergo maledicte, *ut supra.*

30. Oremus.

ÆTERNAM ac mitissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, luminis et veritatis auctor, ut super hunc famulam tuam, **N.**, benedictionem ✠ infundas, et digneris eam illuminare lumine intelligentiæ tuæ; munda eam et sanctifica, da ei scientiam veram, ut digna efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui, teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut apta sit ad percipiendum gratiam baptismi tui. Per eum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem.

31.

AUDI, maledicte Satana, adiuratus per nomen æterni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi Filii eius, et cum tua victus invidia, tremens gemensque discede, nihil tibi sit commune cum serva Dei, **N.**, iam cælestia cogitante, renuntiatura tibi ac sæculo tuo, et beata immortalitate victura: da igitur honorem adveniendi Spiritui Sancto, qui ex summa cæli arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, divino fonte purgatum pectus, id est sanctificatum Deo templum et habitaculum perficiat, ut ab omnibus penitus noxiis præteritorum criminum liberata, hæc serva Dei, **N.**, gratias perenni Deo referat semper, et benedicat nomen eius sanctum in sæcula sæculorum! [R.] Amen.

**ORATIONIBUS SUPRASCRIPTIS FINITIS,
LEGAT SACERDOS SEQUENS EVANGELIUM**

32. Dominus vobiscum. *R̄.* Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti Evangelii secundum Matthæum.
R̄. Gloria tibi, Domine.

IN illo tempore. Oblati sunt Iesu parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret: discipuli autem increpabant eos. Iesus vero ait illis: « Sinite parvulos, et nolite eos prohibere venire ad me: talium est enim regnum cælorum! » Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.¹

33. *Post evangelium sacerdos et circumstantes flexis genibus orent:*

Pater noster *etc.*, Ave, Maria *etc.*, Credo *etc.*

34. *Deinde ponat sacerdos manum dextram super caput infantis, et dicat:*

NEC te lateat, Satana, imminere tibi pœnas, imminere tibi tormenta, imminere tibi diem iudicii, diem supplicii sempiterni, diem, qui venturus est velut clibanus ardens, in quo tibi atque universis angelis tuis erit præparatus interitus sempiternus! Ideo pro tua nequitia, damnate atque damnande, da honorem Deo vivo et vero, da honorem Iesu Christo Filio eius, et Spiritui Sancto Paraclito, in cuius nomine atque virtute præcipio tibi, quicumque es, spiritus immunde, ut ex eas et recedas (*si mas est*) ab hoc famulo Dei, **N.**, quem (*si autem femina*) ab hac famula Dei, **N.**, quam hodie idem Deus et Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam atque benedictionem, fontemque baptismatis vocare dignatus est, ut fiat ei templum per aquam regenerationis, in remissionem omnium peccatorum, in nomine Domini nostri Iesu Christi! Qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. *[R̄.]* Amen.

35. *Quibus expletis, sacerdos spuat in terram, et accipiat cum pollice dextræ manus modicum de luto ex sputo et pulvere facto, et prius tangat dextram aurem infantis, dicens:*

Effeta, quod est adaperire!²

36. *Deinde nares, inquires:*

In odorem suavitatis!³

37. *Postremo sinistram aurem, dicendo:*

Tu autem, maledicte diabole, effugare, appropinquabit enim iudicium Dei!

¹ Mt 19,13–15.

² Mc 7,34.

³ E 5,2.

38. Postea baptizandus vel baptizanda introducatur in ecclesiam, dicente sacerdote:

Ingredere in templum Dei sine impedimento Satanæ, ut habeas vitam æternam, et vivas in sæcula sæculorum! Amen. Et benedictio Dei Patris ✠ omnipotentis, et Filii, ✠ et Spiritus ✠ Sancti descendat super te, et maneat semper.

39. Ubi autem perventum fuerit ad baptisterium, nudetur infans, et si mas est, compater, si femina, commater recipiat eum in manus suas, et teneat versa facie ad orientem, alter autem sive compater, sive commater (si adest) ponat digitos super caput illius. Tuncque sacerdos interroget infantem, et susceptores eius respondeant pro ipso hoc modo:

Abrenuntias Satanæ?

℞. Abrenuntio.

Et omnibus operibus eius?

℞. Abrenuntio.

Et omnibus pompis eius?

℞. Abrenuntio.

Ellene mondasz-e az ördögnek?

℞. Ellene mondok.

Ellene mondasz-e minden cselekedetinek?

℞. Ellene mondok.

Ellene mondasz-e minden pompáinak?

℞. Ellene mondok.

40. Hinc sacerdos, intinguens pollicem in oleum sanctum, faciat cum eo crucem in pectore et inter scapulas infantis, dicens:

N., ego te linio oleo salutis in pectore, ✠ et inter scapulas ✠ in Christo Iesu, Domino nostro in vitam æternam, amen.

41. Et rursus interroget:

Credis in Deum, Patrem omnipotentem, Creatorem cæli et terræ?

℞. Credo.

Credis in Iesum Christum Filium eius unicum, Dominum nostrum, natum et passum?

℞. Credo.

Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, et vitam æternam post mortem?

℞. Credo.

Hisze[l] az egy, mindenható Atyaistenbe, mennynek és földnek teremtőjébe?

℞. Hiszek.

Hisze[l] Jézus Krisztusba, ő egy Fiába, mi Urunkba, ki evilágra született, és kint, halált szenvedett?

℞. Hiszek.

Hisze[l] Szentlélekbe, közönséges keresztyén Anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűneinknek bocsánatját, testünknek feltámadását, és holtunk után az örök életet?

℞. Hiszem.

42. Deinde interroget:

N., vis baptizari?

℞. Volo.

N., akarsz-e keresztelkedni?

℞. Akarok.

43. Iamque baptizet puerum ter fundens ambabus manibus aquam super caput eius, et dicens:

N., ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

44. Deinde intingat pollicem dextrum sacerdos in chrisma, et inungat verticem baptizati, crucem faciendo, et dicat:

DEUS omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum: ipse te linat chrismate salutis ✠ in Christo Iesu, Domino nostro, in vitam æternam! Amen.

45. Postea ponat lintheum vel vestem candidam super caput eius, dicens:

ACCIPE vestem candidam, sanctam et immaculatam, quam perferas ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, ut habeas vitam æternam! Amen.

46. Postremo det candelam ardentem in dextram manum baptizati, inquit:

ACCIPE lampadem ardentem irreprehensibilem, et custodi baptismum tuum, ut cum Dominus ad nuptias venerit, possis ei occurrere obviam una cum omnibus sanctis in aula cælesti, habeasque vitam æternam, et vivas in sæcula sæculorum! Amen.

47.

Pax tecum!

✠. Et cum spiritu tuo!

ULTIMO LEGAT (SI PLACET) SUPER BAPTIZATUM SEQUENS EVANGELIUM

48. Dominus vobiscum! ✠. Et cum spiritu tuo! Initium sancti evangelii secundum Ioannem. ✠. Gloria tibi, Domine!

IN principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso, vita erat, et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes: hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius, gloriam, quasi Unigeniti a Patre, plenum gratia et veritate.

**POTERIT SACERDOS OMNIBUS ALIIS IAM RITE PERACTIS,
AD COMPATRES HÆC VERBA FACERE**

49.

SZERELMES atyámfiái! Adjunk hálát az Úristennek, hogy ezt a mi fiunkat a pokolbeli ördögnek rabságából megszabadítván kegyelmébe fogadta, és az ő gyönyörűséges igájába befogta. Mivelhogy pediglen ti őneki lelki szülei vagytok, ha az Úristen addig élteti őtet, hogy okossága és értelme kezd lenni, és testi szülei meghalának, avagy ha élnének is, de sem azok, sem atyjafiai erre gondot nem viselnének, ti tartoztok a gyermeket a Miatyánkra, Üdvözlégy Máriára, és a tízparancsolatra megtanítani. Annak fölötte isteni félelemre, ájtatosságra, minden jóra és jámborságra oktatni és igazgatni. Kit hogy megműveljeteK, szívem szerint kérlek és intlek titeket.

50. *His dictis, compatrum seu patrinorum nomina in librum ad hoc destinatum referat.*

CAUTELE QUÆDAM IN BAPTIZANDIS OBSERVANDÆ

51. *Si baptizando mortis periculum impendere viderit sacerdos, aliis ceremoniis omissis, baptizet eum quam primum, perfundens aqua et verba formalia proferens: N., ego te baptizo, etc. Sed si supervixerit, ea, quæ omissa fuerunt metu mortis, diligenter post baptismum statim peragat.*

52. *Si de vita baptizandi aliqua erit dubitatio, baptizetur conditionaliter hoc modo: N., si tu vivis, ego te baptizo, etc.*

53. *Infans in utero matris, totus existens, etiam matre in mortis periculo constituta, nullo modo baptizari debet. Propterea quod qui natus non est, ex aqua et Spiritu renasci non potest.*

54. *Quod si mater mortua fuerit, vivente in utero infante, scindi debet uterus mortuæ, ac infans extrahi et baptizari.*

55. *Si autem matre aut infante ipso periclitante, non totum corpus infantis, sed caput solum, in quo omnes sensus fundantur ac resident, ex utero egrediatur, debet baptizari, nec postea, si eum perfecte nasci contigerit, rebaptizari.*

56. *Alia etiam quacumque parte corporis egressa, si huiusmodi periculum imminet, baptismus ei conferri debet. Quia tamen in nullo alio membro integritas sensuum ita viget, ut in capite, in hoc casu, si postea infans perfecte nascatur, tutius est secundum quorundam probabilem opinionem, eum baptizare conditionaliter, hoc pacto: N., si non es baptizatus, ego te baptizo, etc.*

57. *Ubi nullum imminet periculum, semper exspectandum est, ut infans totus nascatur.*

BENEDICTIO FONTIS IN CASU NECESSITATIS

58. *Si fontem benedictum non habet sacerdos, benedicat hoc modo:*

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Domine, exaudi orationem meam!

℟. Et clamor meus ad te veniat!

℣. Dominus vobiscum!

℟. Et cum spiritu tuo!

59. Oremus.

EXAUDI nos, quæsumus, omnipotens Deus, et in huius aquæ substantiam tuam immisce virtutem, ut abluendus per eam, et sanitatem simul et vitam mereatur accipere æternam. Per Christum Dominum nostrum. [℟.] Amen.

60.

EXORCIZO te, creatura aquæ, in nomine Dei Patris ✠ omnipotentis, et in caritate Domini nostri, Iesu ✠ Christi, Filii eius, et in virtute Spiritus ✠ Sancti: omnis virtus adversarii, omnis incurio Satanæ, omnis phantasia dæmonum, eradicare et effugare ab hac creatura aquæ, ut fiat fons aquæ salientis in vitam æternam, et qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templum Dei vivi, et Spiritus Sanctus habitet in eo, in remissionem omnium peccatorum. Per Christum, Dominum nostrum. [℟.] Amen.

61. *Tunc sacerdos misceat sacrum oleum, si habet, cum aqua, ad modum crucis infundens, et dicens:*

Fecundetur et sanctificetur ✠ fons iste renascentibus ex eo in vitam æternam, amen.

62. *Similiter et sanctum chrisma, si adest, infundens per modum crucis, dicat:*

PER infusionem chrismatis in nomine Patris ✠ et Filii, ✠ et Spiritus ✠ Sancti, fiat fons aquæ salientis in vitam æternam, amen.

BENEDICTIO ET INTRODUCTIO MULIERIS IN ECCLESIAM POST PARTUM

63. *Cum mulier post partum ad ecclesiam se contulerit gratias Deo actura, priusquam ingrediatur, expectet sacerdotem præ foribus ecclesiæ, ut ab eo benedictionem accipiat. Ubi sacerdos superpellicio et stola indutus, benedicat eam, infrascriptos psalmos et preces recitans. Psalmi:*

Deus misereatur nostri, et benedicat nobis, *
illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri.
Ut cognoscamus in terra viam tuam, *
in omnibus gentibus salutare tuum.

BENEDICTIO ET INTRODUCTIO MULIERIS ...

Confiteantur tibi populi Deus, *
confiteantur tibi populi omnes.
Lætentur et exsultent gentes, †
quoniam iudicas populos in æquitate, *
et gentes in terra dirigis.
Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi, omnes, *
terra dedit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, *
et metuant eum omnes fines terræ.
Gloria Patri et Filio *
et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper, *
et in sæcula sæculorum. Amen.

64.

Beati omnes, qui timent Dominum, *
qui ambulant in viis eius.
Labores manuum tuarum quia manducabis, *
beatus es et bene tibi erit.
Uxor tua, sicut vitis abundans, *
in lateribus domus tuæ.
Filii tui, sicut novellæ olivarum, *
in circuitu mensæ tuæ.
Ecce sic benedicetur homo, *
qui timet Dominum.
Benedicat tibi Dominus ex Sion, *
et videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.
Et videas filios filorum tuorum, *
pacem super Israel.
Gloria Patri et Filio, etc.

65.

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.
Pater noster, etc. Ave, Maria, etc.

66. Versus:

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit cælum et terram.
℣. Suscepimus Deus misericordiam tuam.
℟. In medio templi tui.
℣. Salvam fac ancillam tuam!
℟. Deus meus, sperantem in te.

℣. Esto ei, Domine, turris fortitudinis.

℟. A facie inimici!

℣. Mitte ei, Domine, auxilium de sancto!

℟. Et de Sion tuere eam!

℣. Domine, exaudi orationem meam!

℟. Et clamor meus ad te veniat!

℣. Dominus vobiscum!

℟. Et cum spiritu tuo!

67. Oremus.

DEUS, qui per Moysen famulum tuum Israeliticæ plebi mandasti, ut mulier, quæ suscepto semine, filium pareret, quadraginta diebus se ab ingressu templi sequestraret: dignare, Domine, hanc famulam tuam ab omni inquinamento peccati mundare, quatenus in operibus mandatorum tuorum, in corpore mundato et mente sincera, sinum matris Ecclesiæ mereatur introire, et hostias pacificas pro suis delictis offerre. Per Christum Dominum nostrum. [℟.] Amen.

68. Oremus.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, et Pater Domini nostri, Iesu Christi, qui tuum Unigenitum, una cum matre sua semper Virgine Maria, post quadraginta dierum spatium in templo præsentasti: benedicere ✠ digneris hanc famulam tuam post partum, et concede propitius, ut sicut eam per nostrum officium [in] templum istud terrenum introducimus, sic post finem vitæ præsentis templum cæleste mereatur introire. Per eum qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [℟.] Amen.

69. Deinde extrema parte stolæ in manum mulieris data, eam introducat in templum, dicens:

INGREDERE in domum Dei benedicta, et adora Filium Virginis, qui tibi fecunditatem proliis tribuit, Iesum Christum, Dominum nostrum, mediatorem Dei et hominum. Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat, Deus, in sæcula sæculorum. [℟.] Amen.

70. Postea legat super eam hoc evangelium. Dominus vobiscum! ℣. Et cum spiritu tuo! Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam. ℟. Gloria tibi, Domine!

IN illo tempore. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt eum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce, homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Et venit in Spiritu in templum.

Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israhel.

71. *Finito evangelio conversus ad mulierem aspergat eam aqua benedicta, et admoneat his verbis.*

ADJ hálát az Úristennek, hogy nemcsak szép magzattal megajándékozott tégedet, hanem annak fölötté, a szülésnek fájdalmiba kétségben eséstől megoltalmazott, az ördögnek álnok incselkedéseitől, testi és lelki veszedelemtől megőrzött. Végezetre, a te betegágyadból feltámasztott és egészségedet megadta. És könnyörögj ő szent Felségének, hogy ennekutána is, életednek teljes idejében és minden dolgaiban legyen kegyes oltalmad, őrződ, vezérlőd és gondviselőd. Tartsa meg és nevelje fel a te magzatodat. Kit te is igyekezzél szépen és jó módon tartani, és isteni félelemben nevelni. Hogy midőn megöregedik, legyen a mi Urunknak Istenünknek ájtatos és hív szolgája.

II. Exhortatio ad suscipiendum sacramentum confirmationis

1. *Licet administratio huius sacramenti ad solos spectet episcopos, ad parochos tamen et alios curatos pertinet, fidei suæ creditos utiusque sexus homines, ad eius usum et susceptionem frequentibus exhortationibus inducere. Quod his verbis facere poterunt:*

KRISZTUSBAN szerelmes atyámfiak, kik víztől és Szentlélektől újonnan születettek: tudjátok (mert sokszor hallottátok), hogy az Anyaszentegyháznak szentségei oly eszközök, melyek által az Istennek kedve, malasztja és drága ajándékai osztogattnak azoknak, akik velük jó módon élnek. A több szentségek között pediglen egyik az erősítő szentség, melynek deákul confirmatio, magyarul bérmálás a neve, kiben Szentlélek adatik a keresztyén embernek, avégre, hogy állhatatos lehessen a hitnek tartásába, bátoroságos annak vallásába, erős és győzedelmes az ő lelki ennségei ellen való viaskodásba. Mert miképpen az Izrahel fiai, midőn Egyiptusból kiszabadulának, és a Vöröstengeren által kelének, minek előtte az ígéletnek földjére jutottak volna, sok nyavalyát és nyomorúságot szenvedének a kietlenben, és sok ellenségekkel (kik őket nem akarák vala az nekik ígértetett tejjel-mézzel folyó földre bebocsátani) megvívának, kiken soha győzedelmet nem vehetnek volna, ha az Istennek kiváltképpen való és csodálatos hatalmassága, oltalma és segítséget velük nem lett volna, azonképpen mi is, noha az ördögnek birtokából a keresztségben egyszer megszabadultunk, mindazáltal valamíg e világnak kietlen pusztájába bujdosunk, soha meg nem szűnik a sátán utánunk ólálkodni, sőt, mint egy ordító oroslán,¹ körülöttünk forog, módot keresvén benne, hogy vagy titkon való álnok késztetéseivel, vagy az ő tagjainak, úgymint hamis prófétáknak, botránkozató életű embereknek, kegyetleneknek és dühös öldöklőknek általa elszakasszon minket az Istentől, megtagadtassa velünk az igaz hitet, megfertőztesse a

¹ 1P 5.

keresztségben adatott ártatlanságnak ruháját, és éjjel-nappal azon igyekezik, hogy vagy eképpen, vagy másképpen eszünket veszesse, elidegenítsen a Krisztusban való együgyűségtől, megvonjon az ígélet földjének, azaz a mennyországnak kívánságától, újonnan rabbá tegyen, és kárhozatra vigyen. Mennyi sok számtalan embert meggyőzzön pedig, és az Isten országától elszakasszon efféle incselkedésekkel,¹ megtetszik a Krisztusnak példabeszédéből, melyben azt jelenti, hogy akik főképpen hivatalosak valának a király fia mennyegzőjébe, el ne menjenek.

Mit kell tehát minékünk művelnünk, hogy mi is ugyanezen ellenségtől meg ne győzöttessünk? Vitézkedés az embernek e földön való élete, azt mondja Jób.² Vitézkedjünk azért. Vitézkedjél jó vitékedést, azt parancsolja Szent Pál Timóteusnak.³ Maga felől pedig: „Jó viadalt vívtam – úgymond –, a futást elvégeztem.” Azt kell nekünk is művelnünk. De a vitézkedéshez erő és bátorság kell. Hol vegyük azt, mert a mi természetünkben nem találhatjuk: Istentől kell keresnünk és várnunk. Midőn Krisztus az apostolokat a vitézkedéshez készíti vala, azt mondá nekik: „Maradjatok Jeruzsálemben, míglen felöltöztettek erővel magasságból.”⁴ Nem vagyunk elegendek mi magunktól, hanem ami elég voltunk Istentől vagyon.⁵ Ezokáért mikoron Szent Pál is a sátán angyalától nyakon **veretnejék**, háromszor könyörge Istennek, hogy venné el tőle, és monda neki az Isten: „Elég neked az én malasztom.” Látod-e, hogy az Istentől adaték Szent Pálnak malaszt és erő, ki által elegendő lőn a sátán ellen való viaskodásra.

Megadja ugyanis mostan is ugyanazon malasztját Isten, és fel fegyverkeztet az Ő Szentlélkének általa az mi ellenségünk ellen csak kérjük Őtet, és éljünk az eszközökkel, melyek által az Ő sok különb-különb féle malasztos ajándékait osztogatni szokta.

Immár megkeresztelkedtünk, és a keresztségben a Szentléleknek tisztító malasztja az eredeti bűnnek tisztítására megadatott. Ehhez szűkölködünk bátorító és erősítő malasztja nélkül is, hogy bátorsággal valhassuk hitünket, és erősen tusakodhassunk ellenségeink ellen. Hol adatik az nekünk? A keresztségben-e? Nem. Más külső szent jel vagyon, kiben az megadatik. A confirmatio, az erősítő szentség, kit magyarul bérmálásnak hívunk.

Kétség nélkül megkeresztelkedtenek vala immár akkoron az apostolok, midőn a végvacsora után Krisztus emezt monda Szent Péternek:⁶ „Simon, íme, a sátán megkért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát.” Megint mind a tizenkét apostoloknak:⁷ „Mindnyájan megbotránkoztok ti ez éjjel énbennem.” Mely mondások után lássuk, mint járanak szegények.

Elkeзде a rostálást az ördög a tanítványoknak, a többi jó idején megijedének, és Krisztust a kertben elhagyván elfutának. Péter és János távol követék a papi fejedelem házához. Ott sem nyugovék az ördög, ellene támaszta Péternek, először az ajtóálló

¹ XXX nem tudtam kiolvasni.

² XXX nem tudtam kiolvasni.

³ XXX nem tudtam kiolvasni.

⁴ XXX nem tudtam kiolvasni.

⁵ XXX nem tudtam kiolvasni.

⁶ Lc 22.

⁷ XXX nem tudtam kiolvasni.

erőtlen leányokat, azután a szolgálkat firtatni kezdék őket, mondván, hogy a Jézus (ki immár fogva vala) tanítványa volna. Megijede, s csakhamar háromszor, és végre ugyan esküvéssel s átkozodással taggadással tagadás azt, mondván, hogy ingyen sem tudná, ki volna a Jézus. Annakutána is, hogy Krisztus halottaiból feltámadá, mégis félelmesek lőnek, ajtó bezárva lappanganak vala a házban a zsidóktól való féltükbe.

Látjátok-e, hogy a keresztségben nem adatott volt nekik a Szentléleknek bátorító és erősítő ajándéka, hanem azután, pünkösöd napján a tüzes nyelveknek idejében adaték. És aznapotól fogva osztán nem félének senkitől, hanem bátorsággal vallák a Jézust, bízvást hirdeté az Evangéliumot, és nagy hatalommal tőnek tanúbizonyságot Urunknak feltámadása felől.

Nem parancsolta volna Üdvözítőnk, hogy (amint nemrégén is mondtam) addig Jeruzsálemből el ne mennének, míglen magasságból erővel felöltöztetnének, ha a keresztségben elég ereő adatott volna nekik. De parancsolá és avval megjelenté, hogy több erő nélkül szűkölködtek az apostolok annál, melyet a keresztségben vettek vala. Ezekből értjük, hogy másszor és más jel alatt adatott az apostoloknak vitézkedésre való erő és hatalom, nem akkor, midőn megkeresztelkedének.

Nemkülönben volt dolguk a többinek is, kik az apostoloknak idejében a Krisztus hitére tértenek.

A samáriabeliek Fülöpnek prédikálása által megtértek vala immár, és a Jézusnak nevébe megkeresztelkedtek vala, de még a Szentlélek reájuk nem szállott vala, hanem mikor Péter és János hozzátok jövének, fejökre tevék kezüket, és akkor vevék osztán a Szentlelket. Az efezusbeliek is azután hogy megkereszteltetének. Szent Pál kezének reájuk tevése által részesülének a Szentlélekbe. Nemhogy akkor is, midőn a keresztsége fölverték, részesek nem lettenek volna a Szentlélek malasztjába, távol legyen tőlünk azt mondani, mert nem üres edény a keresztség, hanem teljes malasztal, de afféle malasztal, melynek miatta az ember bűnének bocsánatját veszi, megigazul, és Istennek fiává leszen. A többi malasztok is ajándékok, a többi szentségekbe adatnak, és nevezetképpen, a bátorító és erősítő malaszt, a bérmálásnak szentségébe. Kit immár apostoloknak és azoknak tanítványainak példájukból megbizonyítottam. Mert az apostolok a tüzes nyelveknek, a samáriabeliek és efezusbeliek az apostoli kezeknek reájuk tevésének általa megbérmáltatván, vőnek ezt a malasztot avagy ajándékot, melyről mostan szólunk. Az apostoloknak idejétől fogva pediglen mindeddig megtartatott az anyaszentegyházban ez a szentség, miképpen a szent doktoroknak írásukból megtetszik.

Szent Amburs és Szent Ágoston, erről értik Szent Pálnak imígyen parancsolatját:¹ „Meg ne szomorítsátok a Szentlelket, kibe megjegyztettetek.” Megint szent Dávidnak amaz mondását:² „Mint a főn való kenet, mely aláfolly a szakállra, Áronnak szakállára.” És amit másutt írt Szent Pál:³ „Az Istennek szerelme öntetett a ti szívetekbe a Szentléleknek általa.”

¹ Majd ki kell olvasni.

² Majd ki kell olvasni.

³ Majd ki kell olvasni.

Amaz régi szent mártír pediglen, Melchiades igen szépen megjelenti azt is, mire való legyen a bérmálás, és mit különbözzön a keresztségtől. Azt mondja,¹ hogy a keresztségben a Krisztus vitézei közébe vétetnünk, a bérmálásba illendő fegyverekkel viadalhoz készítetünk. A keresztségben a Szentlélek malasztjának teljes voltát adja nekünk ártatlanságra, a bérmálásban a malasztnak öregbülését, arra, hogy kedvesek legyünk. A keresztségben úgy életre nemzetünk, a keresztség után megerősítettünk a viadalra. A keresztségben mosódunk, a keresztség után vastagulunk. A keresztség ő maga is üdvözíti azokat, akik mindjárt a másvilágnak békességére mennek, a bérmálás pedig fegyverkezteti azokat, kik e világon való tusakodásra és viadalokra tovább megtartatnak.

Annakokáért, mivelhogy a bérmálás egyike a szentségeknek, melyek az apostolok idejétől fogva tartatnak az anyaszentegyházban, és az embereknek üdvösségükre igen hasznos, illik és szükség minden keresztyénnek azon igyekezni, hogy mentül hamarabb lehet azt felvegye. Mert vajon ki volna oly az emberi nemzetben, hogy a Szentlélek segítsége és ereje nélkül nem szükölködnek? Az pedig az segítség és erő, a bérmálásban avagy erősítő szentségben adatik. Itt erősíti meg Isten mibennünk azt, amit a keresztségben velünk cselekedett. Itt ad oly vastagságot, hogy a világnak és ördögnek kísértése, és ostromlása ellen győzdelmesen tusakodhassunk, bátorsággal félelem és szemérem nélkül vallást tehessünk hitünkéről. Ha pedig a mi vallásunkat, kereszt, háború bosszúság, végezetre öldöklés és halál követi is, mindezeket békével szenvedhesük.

Eusebius Cæsariensis a szent Cornelius mártír levelével bizonyítja,² hogy noha a Novatus eretnek megkeresztelkedett volt, mindazáltal soha nem vette a Szentlelket (erősítésére), mert mind holtig is soha meg nem bérmáltatott, és a szent kenettel meg nem kenetett. Kiből megtetszik, hogy a keresztyén hitnek megerősítésére és tökéletességére szükölködik akárki is a bérmálás nélkül.

Minekokáért Szent Kelemen is, Szent Péter apostolnak tanítványa azt írja,³ hogy sietni kell újonnan születni, és végezetre püspöktől megbérmáltatni. Mert amint (úgymond) Szent Pétertől vette, és a többi apostolok az Úrnak parancsolatjából minket reá tanítottanak, különben tökéletes keresztyén senki nem lehet, és ha valaki megutálásból avagy akarata szerint bérmálóság nélkül marad, annak a tökéletesek közt helye nem leszen.

Aki azért tökéletes keresztyén, erős lelki vitéz, a hitben állhatatos, a hitnek vallásában bátorságos, minden lelki ellenségein győzdelmes, háborúságoknak szenvedésében békességes akar lenni, és ha a szükség mutatja, a Jézusnak nevéért halált is örömet akar szenvedni, nem csak meg ne utálja, avagy el ne mulassa, hanem inkább siesen a bérmálásnak szentségét felvenni.

Ami ennek a szentségnek a külső jel által való szolgáltatását illeti, ám meghalljátok, hogy az apostolok kezüknek a hívekre vetésének általa szolgáltatják. Kik megkeresztelvény először a híveket, kezeket vetették reájuk, és úgy adatott nekik a Szentlélek. Most

¹ Majd ki kell olvasni.

² Majd ki kell olvasni.

³ Majd ki kell olvasni.

sem különben szolgáltadjuk annál. Mert a püspökök, kik az apostoli tisztet viselik, e jelen való időben is kezekkel illetik azokat, akiket megbérmálnak.

Ha ki pedíglén annyiból mondaná különbözni a mi szertartásunkat, az apostolok szertartásától, hogy mostan a krizmába, azaz olajból és balzsamomból csodálatos szent kenetbe mártja hüvelykjét a püspök, és avval illeti könnyen a bérmálkodónak homlokát, attól én azt kérdeném, honnét tudja, hogy az apostolok is azt nem művelték volna? Hogyha azht feleli, hogy az Szentírásban nem találhatik az apostoloknak efféle cselekedetük, én viszontag azt mondom ennek, hogy az is nincsen az Írásba, hogy ilyen szertartás nélkül bérmálták volna, és olyan könnyű vallani, mely könnyű tagadni, hogy az apostolok is éltenek a szent kenettel. Kiváltképpen miért hogy a szent Jakab leveléből megtetszik,¹ hogy szokott dolog volt az apostoloknál, az olajjal való kenés, nem csak testi, hanem lelki orvosságul is.

Jól mondá Szent Ágoston,² hogy nem minden találhatik írva, amit az apostolok cselekedtenek, mindazáltal, hogy cselekedtek legyenek, egyéb tanításukból érthetjük.

Szent Dienes, Szent Pál apostolnak tanítványa nyilván írja,³ hogy mikor ő élt, tudni illik az apostoloknak idején, szokás volt, a szent kenet által lenni a bérmálásnak. Fel vevén, úgymond, a papok a megkeresztelt embert, az ő tatájának adják, és avval egyetemben a megkereszteltnek tisztaságához illendő fejér ruhába öltöztetik, és a püspökhöz viszik. Ki teljességgel istenes kenettel megkeni, avagy megjegyzi őtet.

De legyen úgy ottan (ha úgy vagyon), hogy az apostolok nem éltenek a kenettel. Nem volt szükség élniük. Mert ő idejükbe más láthatandó jellel bizonyult meg,⁴ hogy vették a Szentlelket, akikre ő kezüket vetették, tudni illik, hogy különb-különb nyelveken szólottanak és prófétáltak. De tudván, hogy idő jártában ezek a jelek megszűnendők valának, a szent kenetnek szentelésére taníták az ő tanítványaikat, és úgy rendelék, hogy avval úgymint annak szentségnek tulajdon külső állatjával éljenek a bérmálásba.

Szent Fábían mártír ennek előtte ezerháromszáz és egynéhány esztendővel azt írta,⁵ hogy a mi Urunk Jézus Krisztus, nagycsütörtökön, a végvacsora után tanította az apostolokat a kenetnek szentelésére. Míképpen, úgymond, ami előttünk valók az apostoloktól vettek és minket reája tanítottanak. Azt is beszél, hoghy mind a római, mint az antiókhiai, mint a jeruzsálemi, mint az efezusbeli egyházak, melyekben az apostolok prédikáltak, ugyanazont tartják.

Az bizony dolog, hogy mindenkor volt az apostoloknak idejétől fogva ez a kenettel való kenés a bérmálásba. Kit nem csak szent Dienes bizonyít (amint megmondám), hanem a többi szent doktorok is.

Cyprianus mártír, az afrikabeli harminckét püspökkel egyetemben nyilván szól⁶ erről, mondván: „Szükség mégis kenni azt, aki megkereszteltetett, hogy a krizmat,

¹ 5.

² Epist 108.

³ Majd ki kell olvasni.

⁴ Act 19.

⁵ Majd ki kell olvasni.

⁶ Majd ki kell olvasni.

azaz a kenetet felvevén, az Istennek kenetté legyen, és a Krisztusnak malasztja benne találtassék. A kenet pedig, kivel a keresztteltettek meg kenetnek, az oltáron szenteltetik.

Nem hozok többet elő a szent doktorokba, hogy hosszabb ne legyen annál az én beszédem, mint az időnek rövid volta kívánja.

Alkolmatos állat pediglen a szent kenet annak jegyzésére, amit a bérmálás cselekedik az embernek lelkébe. Olaj és balsamum vagon a kenetbe. Az olaj azt jelenti, hogy ennek a szentségnek felvétele által, ama Szentlélek adatik embernek, kit az írás olajnak nevez. Úgymond Szent Dávid a Krisztusnak:¹ „Megkent tégedet Isten, a te Istened öröme olajával”, azaz betöltött Szentlelkével. A balsamum úgy mi[n]t jó szagú állat azt mutatja, amit Szent Pál mond,² hogy a Krisztusnak jó szaga vagyunk, értesd: az jó cselekedetek által. Miképpen hogy másutt³ az alamizsnálkodást jó illatnak nevezi. Szent János⁴ pedig ugyan kenetnek mondja a Szentleket, így szólván: „A kenet megtanít titeket.” Urunk is Krisztusnak, azaz kenetettnek nevezteték a Szentlélektől, kivel teljes vala, ha Esaiásnak hiszünk.

De talán azt is kívánnátok tudni, mi oka, hogy a püspök a kenettel keresztet jegyez az embernek homlokára? Megmondom. Az homlok a szemérmességnek helye. Tudjad tehát, hogy avégre adatik a bérmálásba a Szentlélek, hogy ne szégyeneljed e világ előtt a keresztfán megholt Jézusnak nevezetes keresztjét viselni. Továbbá azt, akit bérmál, egy kicsinnyé arcul csapja, avval emezt jelentvén, hogy az evangéliumi tudomány az háborúság szenvedést vele hozza ugyan, de hiszen azért adatik nekünk a Szentlélek, hogy erősek legyünk, és meg nefogyatkozzunk a tűrésbe, ha még halált kellene is hitünknek vallása mellett szenvednünk. Mint az apostolok, kik örülnek vala rajta, hogy méltók lettenek volna a Krisztus nevéért bosszút szenvedni.

Ezeket a végre hozzam elő, hogy értvén az bérmálásnak szükséges és hasznos voltát, igyekezzetek mentől hamarabb lehet, azt felvenni. Intlek is titeket, hogy nem különben mint a többi szentségeket, ezt is becsüljétek, szeressétek, és semmiképpen, ha lehet, anélkül ne maradjatok. Mert ha valamikor szükölködtenek a keresztyének nála nélkül, most leginkább szükölködnek, mi[n]dön sok ellenzői és háborgatói vannak a mi vallásunknak, azaz a keresztyéni igaz tudománynak.

Tehát bizonyára kívánva kell kívánnunk, hogy minden halasztás nélkül hozzájuthatunk ehhez a szentséghez, kibe miképpen odafel megmondám, erősítő malaszt adatik nekünk, hogy ezek hatalmat rajtunk ne vehessenek, hanem inkább mi győzhessük meg őket. Kit engedjen nekünk az Atya, Fiú és Szentlélek egy örök Isten.

2. Si forte episcopus aderit, confirmationis sacramentum administraturus, addantur hæc, quæ sequuntur:

IME, jelen vagon az egyházi fejedelem, püspök uram, ki az ő tisztének méltósága és hatalma szerint megbérmál mindent, aki bérmálkozni akar. Járuljatok hozzá azért

¹ Majd ki kell olvasni.

² Majd ki kell olvasni.

³ Majd ki kell olvasni.

⁴ Majd ki kell olvasni.

tiszta szívvel, és a bűntől megtisztultatott lelkiismerettel. Ha ki pediglen közületek valami halálos bűnt érez magában, meggyónjék először, és a penitenciának méltó gyümölcsét teremtsen. Aki egyszer felvette a bérmálást, másszor fel ne vegye. Tatálja, azaz keresztapja, avagy anyja legyen mindennek, aki oda járul. Valami kicsiny ruhácskát is hozzon kezébe, kivel a fejét kössék, míg a szent kenet rajta megszárad. Mikor az megszáradand, a kötést egyházi emberrel ódoztassa el róla, és a ruhácskát betesse a tűzbe, a kenet helyét pedig szentelt vízbe egy kevésbé megmosassza.

Aki ő maga meg nem bérmáltatott, másnak tatálja nem lehet addig, míg meg nem bérmáltatik. A taták között és azok között, kiket a bérmálásra elővisznek és ott tartanak, megint ezeknek szülei között, szintén azonképpen, mint a keresztségben komaság és lelki atyafiság támad. Senki az ő tulajdon gyermekét avagy atyafiait elő ne vigye, hanem idegennel vitesse elő. Oly kicsiny gyermekét sem kell bérmálásra vinni, akinek annyi eszecsskéje nem volna, hogy idővel megemlékezhetnék róla, hogy megbérmálkozott. Ilyen szertartást kell tartanotok ennek a szentségnek felvételébe.

III. Ordo et ritus coniungendi sponsum et sponsam in facie ecclesiae

1. Parochi et quicumque alii curati nullos inter se coniungant, nisi prius ex laudatissima et antiquissima Ecclesiae consuetudine a Lateranensi Concilio sub Innocentio tertio inducta et a sacra Tridentina Synodo approbata tribus festis diebus in templo inter missarum sollemnia vel in fine concionis coram populo denuntietur inter eos esse coniugium futurum. Nisi ordinarius ipse iustis de causis iudicaverit expedire, et permiserit, ut aliqui semel tantum denuntientur, vel in toto praemissas denuntiationes eis remiserit, quod eius prudentia et iudicio Sancta Synodus Tridentina relinquit.

2. Denuntiationis autem forma talis esse poterit, quando sponsa fuerit puella:

N akarja magához házastársul venni **N.** asszonyt, **N.** leányát, ha valaki ezek között atyafiságot, sógorságot, komaságot avagy akármilyen egyéb oly dolgot tud, ki miatt házasság köztük nem lehetne, tartozik az Anyaszentegyháznak hírré tenni.

3. Si autem sponsa erit vidua:

N akarja házastársul magához venni, az megholt **N.** özvegyé maradott feleségét. Ha valaki ezek között, etc.

4. Cum autem ii, quorum nuptiae publico in conventu proclamatae sunt, ad templum venerint, sacerdos, superpellicio et stola indutus, ante medium altaris consistat, sponsumque ad dexteram et sponsam ad laevam collocet, et sic eos aliosque ibi praesentes alloquatur:

**EXHORTATIO AD SPONSUM ET SPONSAM
AC ALIOS CIRCUMSTANTES DE SANCTO MATRIMONIO**

5.

MIVELHOGY az házasság nagy szentség, és a Krisztusnak az ő jegyeséhez, az Anyaszentegyházhoz való egyesülésének szent jele, méltó dolog, hogy ti, kik mostan adjátok az házasságnak rendire magatokat, megtanuljátok és megértsetek, mint kelljen a szent házasságban keresztyénül élnetek. Hogy a ti társaságtok, a Krisztusnak és az Anyaszentegyháznak társalkodásuknak példáját kövesse és aszerint találtassék.

Legelőször azért, a nemes vőlegény között, Krisztus között, és az ő szerelmes jegyese között, az Anyaszentegyház között nagy békesség vagyon, szeretet vagyon és egyenesség vagyon. Egyetértenek ők mindenben, és szívük szerint szeretik egymást. Mert nem visszavonásnak, hanem egyességnek Istene a mi Istenünk, azt írja Szent Pál.¹ Sőt a békességet nemcsak kívánta, hanem ugyan ajándékozta és tulajdonította az Anyaszentegyháznak.² És az ő nagy buzgó szerelméből jegyeséért adta magát.³ Rövid beszéddel: „Az én szeretőm nekem, és én neki” — azt mondja együtt az Anyaszentegyház.⁴ Mely mondás fölötté igen nagy szerelmet és egyességet jelent lenni Krisztus között s az Anyaszentegyház között.

Szintén ilyen szeretetnek, békességnek és egyességnek kell taláztatni az házas emberek között is. Minden háborúnak pedig, egyenetlenségnek, haragnak, irigységnek távol kell járni ötőlük. Halljátok sze, mit ír együtt a bölcs! Három dologba telt, úgymond, kedve az én lelkemnek, mely dolgok kellemetesek mind Istennek s mind embernek előtte. Atyafiak között való egyenesség, közeleknek szerelme, a férfiú és az asszonyi állat, kik mindenbe egyetértenek.⁵ Halljátok azt is, mit parancsol Szent Pál a férjeknek: „Férfiak, szeressétek a ti feleségeteket, mint Krisztus szerette az Anyaszentegyházat.”⁶ Titus püspököt is arra inti, reá figyelmezzon, hogy az ifjú asszonyok szeressék az ő férjüket.⁷ Megint másutt imígyen beszélget:

„Soha senki az ő testét nem gyűlölte, hanem táplálja és élteti azt, mint Krisztus az Anyaszentegyházat. Mert az ő testének tagjai vagyunk, az ő húsából és az ő tetemiből. Ezért elhagyja ember atyját, anyját, és az ő feleségéhez ragaszkodik, és ketten egy testbe lesznek.”⁸ Mintha emezt mondaná: az asszonyembernek teste az ő férje teste, viszontag a férfiúnak teste az ő felesége teste, minthogy az Anyaszentegyház a Krisztus teste, és mi az ő húsából, tetemiből vagyunk, ő megint a mienkből. Miképpen azért a természet azt hozta, hogy minden ember szeresse az ő testét, és természet ellen volna,

¹ 1K 14,33.

² J 14,27.

³ E 5,32?.

⁴ Ct 2,16.

⁵ Sir 25,1.

⁶ E 5,25.

⁷ Tt 2,4.

⁸ E 5,29–31.

hogy valaki tulajdon testét gyűlölnéje. Szintén azonképpen a természet mutatja, hogy embernek házastársát szeretni kell, megint a természet tiltja, hogy gyűlölje. És miképpen a Krisztus az Anyaszentegyházat és az Anyaszentegyház Krisztust szereti, azon formán a házasságban embereknek tiszta és igaz szeretettel kell egymáshoz ragaszkodniuk.

Másodszor. A Krisztus feje az Anyaszentegyháznak,¹ és az Anyaszentegyház minden engedelmisségbe hallgatja a Krisztust. Így kell a házasságban emberek között is lenni. A férfiú Istennek rendelése szerint feje az ő feleségének, az asszonyember pedig tartozik hallgatni férjét és neki engedni. Azért szól Isten ilyen szókkal Évának: „A férfiúnak hatalma alatt lész, és ő uralkodik terajad.”²

Szent Pál is avégre tanítja imígyen az asszonynépeket: „Az asszonynépek, úgymond, az ő férjüknek úgy, mint az Úrnak, engedelmesek legyenek, mert a férfiú feje az asszonyembernek, mint Krisztus az Anyaszentegyháznak. Azért miképpen az Anyaszentegyház Krisztusnak, azon módon az asszonynépek mindenbe birtokuk alatt legyenek az ő férjüknek.”³ Szent Péter sem különbet beszél ezeknél, sőt, arra inti ez is az asszonyokat, hogy férjükhöz engedelmisséggel legyenek mint az Úrhoz, és amint Sára enged vala Ábrahámnak, urának híván őtet.⁴ Holott mindazáltal eszetekbe kell venni, hogy noha az Úristen a férfiúnak hatalmat adott és birodalmat, mind feleségén, mind gyermekin és cselédén, de azért illik, hogy a férfiú azt a hatalmat és birodalmat nem dicsőséggel, hanem mértékletességgel és okossággal gyakorolja. Ne legyen háborgó, ne szitkos, ne haragos, ne verekedő! Mert efféle dolog semmit nem használ, hanem inkább sokat árt az házasságban. Sőt, az ő tisztit szelíd erkölccsel, gyönyörűséges beszéddel viselje és mívelje. Miképpen az édes Krisztus nem kegyetlenséggel, hanem kegyességgel bírja és igazgatja az Anyaszentegyházat. Ez ám, amit Szent Péter szól, együtt mondván: „A férfiak is úgy lakjanak feleségükkel, amint értelmeseknek illik, és tisztességet tegyenek az asszonyi állat edénynek úgy mint erőtlenebbnek és úgy mint azoknak, kik ők is örökösai az Istennek kedvéből adatott életnek.”⁵

Harmadszor az Krisztusnak és Anyaszentegyháznak lelki házasságuknak kötele megoldhatatlan és elválhatatlan. Krisztus mindenkor velem vagy az Anyaszentegyházal, megint az Anyaszentegyház szüntelen a Krisztussal marad.

„Magamnak jegyezlek — azt mondja Isten Ózseásnál — tégedet örökké.”⁶ Ismét Ézsaiásnál: „Új neved leszen teneked, oly, akit az Istennek szája nevezett, nem hívatol soha többé elhagyatottnak.”⁷ Ezenképpen a férfiú és az asszonyi állat között holtig való elválaszthatatlan társaság az házasság. Egyik azért a másiktól el ne váljék, és egymást holtig el ne hagyják! Amit Isten egybekötött, azt parancsolja Urunk, hogy azt ember el ne válassa.⁸ Vagy jól vagyunk dolguk, vagy nem jól, vagy egészségesek, vagy nem, de egymástól el nem válhatnak. Így szól a házasságban Szent Pál: „Nem én parancsolom,

¹ E 1,22; Kol 1,18.

² Gn 3,16.

³ E 5,22–24.

⁴ 1P 1; 6.

⁵ 1P 3,7.

⁶ Hos 2,18.

⁷ Is 62,2; 4.

⁸ Mt 19,6.

hanem az Úr, hogy az asszonyember el ne váljék az ő férjétől. Hogyha elváland, házasság nélkül maradjon, avagy a férjével békéltessék meg! És a férfiú az ő feleségét el ne hagyja.”¹

Negyedszer. A Krisztus és az Anyaszentegyház között oly tiszta házasság vagy, hogy egyik az másik kívül egyébbel nem társalkodik. Nincsen Krisztusnak több szerelme az Anyaszentegyháznál, sem az Anyaszentegyháznak több Krisztusnál. Azonképpen kell a keresztyén házas embereknek is egymáshoz magukat tartaniuk. A férfiú többet ne esmérjen az ő feleségénél, és senkivel egyébbel ne ölgyljön.

Mint amaz jámbor vén Tóbiás tanítja vala az ő fiát, mondván neki: „Megőrizd, fiám, magadat minden fertelmességtől, és feleségeddel meglégedvén, soha senkivel ne vétkezzél!”² Viszontag, az asszonyember is hív legyen férjének, másra ne nézzen, és mással ne társalkodjék! Mind egyiknek s mind másinak szeme előtt forogjon az Istennek hatodik parancsolatja: „Ne paráználkodjál!”

És Szent Pálnak imilyen mondási: „Az házasságtörők Istennek országát nem veszik.”³ „A paráznákat és házasságtörőket Isten megítéli.”⁴

Ötödször, a nemes és tiszteletes vőlegény, a Krisztus, menyegzőt tart az ő szép mátkájával, nemcsak e földön, hanem sokkal inkább az örök életnek dicsőségébe. Mert elközelgett az idő, mikor imilyen kiáltás leszen: „Íme, eljött a vőlegény, menjetek ki eleibe, hogy bemehesetek vele a menyegzőbe!”⁵ Akkor a mi Urunk ilyen szép, gyönyörűséges szókkal fog jegyesének szólani:

„Jöjj hozzám, szerelmes mátkám Libánusból, jöjj hozzám és megkoronáztatol!”⁶ „Jere az én kertembe, édes húgom, jegyesem”,⁷ a paradicsomnak kertébe, holott a szent angyalok megmondhatatlan nagy örömmel szólnak egymásnak, mondván: „Örülünk és vigadjunk és dicsérjük az Istent, mert eljött a Báránynak menyegzője, és az ő felesége elkészült.”⁸ Ó, mely boldog emberek lesznek azok, valakik elhívattatnak, és elmennek a Bárány menyegzőjének vacsorájára!⁹ Úgy kell a keresztyén házas embereknek is életüket e földön viselni, hogy ez idő szerint való és elmúlандó gyönyörűség miatt ki ne rekesztessenek az mennyei dicsőségnek menyegzőjéből. És úgy ne járjanak, mint amaz nemigen jó házas, ki azt monda, hogy ő el nem mehet a vacsorára, mert megházasodott.¹⁰ És annak okáért azok közé számláltaték, kikről Krisztus imígyen szóla: „Mondom tinektek, hogy senki a férfiak közül, akik hívattanak, meg nem kóstolja az én vacsorámat.”¹¹

¹ 1K 7,10–11.

² Tob 4,14.

³ Vö. 1K 6,9–10.

⁴ H 13,4.

⁵ Mt 25,6.

⁶ Ct 4,8.

⁷ Ct 5,1.

⁸ Ap 19,7.

⁹ vö. L 14,15.

¹⁰ vö. L 14,20.

¹¹ L 14,24.

És úgy ne járjanak, mint a vízözönkorbeliek járnak, kik esznek-isznak, házaskodnak vala mindaddig, még Noé beméne a bárkába! És a vízözön hirtelen reájuk jöve, s elveszté őket.¹

Ím, meghallátok, szerelmes atyámfiái, amennyire az időnek rövid volta engedé, a keresztyén házasoknak mint kelljen az ő házasságukat a Krisztusnak és az Anyaszentegyháznak házasságához szabni. Kiváltképpen emez öt dologban. Hogy békességben és egyenességben éljenek. Hogy a férfiú úgy mint az asszonyi állatnak feje, szerelemben és tisztességbe tartsa feleségét. Viszontag az asszonyember is félje, tisztelje, bec sülje férjét, és engedelmes legyen hozzá. Hogy mindketten elválhatatlanul tartsák a házasságot, egymást el ne hagyják. Hogy hívek legyenek egymáshoz. Hogy úgy éljenek a házasságban, hogy végre az ártatlan Báránynak örökké való menyegzőjébe bemehessenek.

Nagy dolgok ugyan ezek, és olyak, melyeket az emberek tulajdon erejükkel meg nem mívelhetnének. De ennek a házasság szentségének felvételébe az Istennek malasztja adatik nekik, ki által megmívelhetik.² Adatik, mondom, ha nem úgy, mint a pogányok, mint az oktalan barmok, hanem jó készüléttel járulnak a házassághoz.³ Hittel, bűnökön való töredelmességgel, isteni félelemmel és jó igyekezettel. Nem tes tüknek kedve töltéséért, hanem ami végre Isten szerzette a házasságot, avégre házasodnak meg. Hogy egymássegítők legyenek. Hogy őáltaluk számosodjék és szaporodjék az Istennek népe. Hogy e törvény szerint való társalkodás által oltalmazhassák magukat fertelmes élettől.

Immáron azért ti is, kik most házasodtok meg, ehhez tartsátok magatokat, és ha azt mívelitek, a kegyelmes Isten, ki Ádámot Évával, Ábrahámot Sárával, Izsákot Rebekával, Tóbiást Sárával, Zakariást Erzsébettel egybe adá és gazdag áldomásával betölté, megáld és megszentel titeket is. És malasztot ad hozzá, hogy az ő rendelése szerint kezdhessétek, viselhessétek és végezdhessétek el a ti házasságtokat.

6. *Hac exhortatione finita, sacerdos interroget sponsum et sponsam lingua vernacula hæc, quæ sequuntur, illique similiter, ut sequitur, respondeant. Et primo quidem sponsum hoc modo:*

Sacerdos: Ki neved?

Sponsus: János, avagy N.

Sacerdos: N., kérdlek tégedet, a te keresztyén hitedre mondd meg igazán, nem kötelezted-e magadat valakinek másnak, e tisztességes személynek kívül *ostendendo spon sam* házasságra, avagy nem tettél-e egyébnek fogadást, hogy őtet házastársul el akarnád venni?

Sponsus: Nem.

Sacerdos: Szereted-e ezt e személyt?

Sponsus: Szeretem.

Sacerdos: Akarod-e házastársul hozzád venni?

Sponsus: Akarom.

¹ vö. Gn 7.

² vö. Tob 8.

³ vö. Ps 31,21?

Sacerdos: Mégis hitedre kérdlek, nincsen-e ti közöttetek valami atyafiság, sógorság, komaság, avagy egyéb oly dolog, ki miatt házasságra egybe nem ad[at]hatnátok?

Sponsus: Nincsen.

7. *Deinde sacerdos eodem modo interroget sponsam, et illa respondeat:*

Sacerdos: Ki neved?

Sponsa: Katalin, vagy N.

Sacerdos: N., a te keresztyén hitedre kérdlek tégedet, mondd meg igazán, nem kötelezt-e magadat másnak valakinek házasságra e jámbornak kívülre, *ostendendo sponsum* avagy nem tettél-e egyébnek fogadást, hogy házastársul hozzá mennél?

Sponsa: Nem.

Sacerdos: Szereted-e e jámbor legényt?

Sponsa: Szeretem.

Sacerdos: Akarsz-e házastársul hozzá menni?

Sponsa: Akarok.

Sacerdos: Mégis hitedre kérdlek, nincsen-e tiköztetek valami atyafiság, sógorság, komaság, avagy egyéb oly dolog, ki miatt házasságra egybe nem adathatnátok?

Sponsa: Nincsen.

8. *His ita actis, iubeat sacerdos sponso et sponsæ, ut anulos suos ad altare ponant, et benedicat eos hoc modo:*

℣. *Adiutorium nostrum in nomine Domini.*

℟. *Qui fecit cælum et terram.*

9. Oremus.

BENEDIC, ✠ Domine, hos anulos, quos in nomine tuo benedicimus, ✠ ut, qui eos portaverint, in tua pace consistant, et in tua voluntate permaneant, et in tuo amore vivant et senescant, et multiplicentur in longitudine dierum. Per Christum, Dominum nostrum! *[℟.]* Amen.

10. Oremus.

CREATOR et conservator humani generis, dator gratiæ spiritualis, tu, Domine, mitte Spiritum Sanctum tuum Paraclitum de cælis super hos anulos, ut armati virtute cælestis defensionis, illis, qui eos portaverint, proficiant ad salutem!

[℟.] Amen.

11. *Tunc aspergat anulos aqua benedicta. Et anulum sponsæ in digitum dextræ manus sponsi, minimo vicinum, qui anularis vocatur, ponat, similiter anulum sponsi in digitum sponsæ, dicens:*

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

12. *Et si ex parte utriusque, tam scilicet sponsi, quam sponsæ, nuptiæ hæ primæ sunt, hoc est nec sponsus aliam uxorem, nec sponsa alium virum habuit, benedicat eos hoc ordine:*

BENEDICTIO NUBENTIUM

13.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis!

℟. A templo sancto tuo, quod est in Ierusalem.

℣. Benedicti sitis a Domino!

℟. Qui fecit mundum ex nihilo.

14. Oremus.

DEUS Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, benedic ✠ adolescentes istos, et semina semen vitæ in mentibus eorum, ut quicquid pro sua utilitate didicerint, hoc facere cupiant! Per Dominum nostrum, Iesum Christum, recuperatorem hominum, Filium tuum Unigenitum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. [℟.] Amen.

15. Psalmus:

Beati omnes, qui timent Dominum,

qui ambulant in viis eius.

Labores manuum tuarum quia manducabis,

beatus es et bene tibi erit.

Uxor tua sicut vitis abundans,

in lateribus domus tuæ.

Filii tui, sicut novellæ olivarum,

in circuitu mensæ tuæ.

Ecce, sic benedicetur homo,

qui timet Dominum.

Benedicat tibi Dominus ex Sion,

et videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ!

Et videas filios filiorum tuorum,

pacem super Israel!

Gloria Patri et Filio

et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, et nunc et semper,

et in sæcula sæculorum. Amen.

16.

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.

℣. Salvum fac servum tuum et ancillam tuam, Domine!

℟. Deus meus, sperantes in te.

℣. Mitte eis auxilium de sancto!

℟. Et de Sion tuere eos!

℣. Esto eis, Domine, turris fortitudinis!

℟. A facie inimici.

℣. Domine, exaudi orationem meam!

℟. Et clamor meus ad te veniat!

℣. Dominus vobiscum!

℟. Et cum spiritu tuo!

17. Oremus.

RESPICE, quæsumus, Domine, super hanc conventionem de cælo sancto tuo, et sicut Tobiam et Saram, angelo pacis comitante, protegebas, ita et istos a mortifera dæmonum infestatione protegas, et ab eis mentis et corporis adversitates repellas, ut munimine tuo protecti, laudent nomen tuum sanctum, quod est benedictum in sæcula sæculorum! *[℟.]* Amen.

18. Oremus.

ADESTO, Domine, supplicationibus nostris, et institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, ut, quod te auctore iungitur, te auxiliante servetur! Per Christum Dominum nostrum. *[℟.]* Amen.

19. Oremus.

BENEDIC, ✠ Domine, Iesu Christe, hunc famulum et hanc famulam tuam, sicut benedixisti familias filiorum Israel per orationem Moysi, ut venientes per mare Rubrum, in conspectu Pharaonis salvi fierent, ita et hi in conspectu tuo salvi fiant in die iudicii! Per Christum, Dominum nostrum. *[℟.]* Amen.

20.

BENEDICAT ✠ vos Deus Pater, custodiat vos Iesus Christus, illuminet vos Spiritus Sanctus, ostendat Dominus faciem suam vobis et misereatur vestri, et convertat Dominus vultum suum super vos, et det vobis pacem omnibus diebus vitæ vestræ, impleatque vos omni benedictione cælesti in remissionem omnium peccatorum vestrorum, ut habeatis vitam æternam in sæcula sæculorum! *[℟.]* Amen.

21. Deinceps sacerdos dexteris utriusque iungat, et iunctas stola circumvolvat, et hac forma verborum eos copulet:

EGO vos in matrimonium coniungo, in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti, amen.

22. Postremo pro more in hac patria usitato, dextris ipsorum super sanctis reliquiis collocatis, faciat sacerdos eos singillatim iurare, ipso in proferendo verba iuramenti in secunda præeunte, illis vero in prima persona subsequentibus. Et primo quidem sponsum hoc modo:

Sacerdos: Isten tégedet úgy segéljen.
Sponsus: Isten engemet úgy segéljen.
Sacerdos: Boldogasszony.
Sponsus: Boldogasszony.
Sacerdos: Istennek minden szenti.
Sponsus: Istennek minden szenti.
Sacerdos: Hogy e tisztességes személyt szereted.
Sponsus: Hogy e tisztességes személyt szeretem.
Sacerdos: Szeretvén hozzád veszed házastársul.
Sponsus: Szeretvén hozzám veszem házastársul.
Sacerdos: Istennek rendelése szerint.
Sponsus: Istennek rendelése szerint.
Sacerdos: A keresztyén Anyaszentegyháznak szokása szerint.
Sponsus: A keresztyén Anyaszentegyháznak szokása szerint.
Sacerdos: És hogy őtet el nem hagyod.
Sponsus: És hogy őtet el nem hagyom.
Sacerdos: Holtodiglan s holtáiglan.
Sponsus: Holtomiglan s holtáiglan.
Sacerdos: Semminemű nyavalyájában.
Sponsus: Semminemű nyavalyájában.
Sacerdos: Isten tégedet úgy segéljen.
Sponsus: Isten engemet úgy segéljen.

23. Deinde sponsam hoc pacto:

Sacerdos: Isten tégedet úgy segéljen.
Sponsa: Isten engemet úgy segéljen.
Sacerdos: Boldogasszony.
Sponsa: Boldogasszony.
Sacerdos: Istennek minden szenti.
Sponsa: Istennek minden szenti.
Sacerdos: Hogy e jámbort szereted.
Sponsa: Hogy e jámbort szeretem.
Sacerdos: Szeretvén hozzá mégy házastársul.
Sponsa: Szeretvén hozzá megyek házastársul.
Sacerdos: Istennek rendelése szerint.
Sponsa: Istennek rendelése szerint.
Sacerdos: A keresztyén Anyaszentegyháznak szokása szerint.
Sponsa: A keresztyén Anyaszentegyháznak szokása szerint.
Sacerdos: És hogy őtet el nem hagyod.
Sponsa: És hogy őtet el nem hagyom.
Sacerdos: Holtodiglan, holtáiglan.
Sponsa: Holtomiglan, holtáiglan.
Sacerdos: Semminemű nyavalyájába.

Sponsa: Semminemű nyavalyájába.

Sacerdos: Isten tégedet úgy segéljen.

Sponsa: Isten engemet úgy segéljen.

24. Tunc aspergat eos aqua benedicta, et dimittat in pace.

DE SECUNDIS NUPTIIS

25. Secundas nuptias non esse benedicendas docent sanctiones ecclesiasticæ. Quod hoc modo intelligi debet. Si ex parte utriusque, videlicet sponsi et sponsæ, sunt secundæ nuptiæ, hoc est, si tam sponsus, quam sponsa vidui sunt, sacerdos, qui eos coniungit, observet et peragat ea, quæ ordo coniungendi sponsum et sponsam in facie ecclesiæ, superius descriptus, continet, usque ad eum locum, ubi fit anulorum sponsi in digitum sponsæ, et e contra impositio, inclusive. Benedictionem autem nubentium ibi subsequenter omittat, sed eius loco hanc saltem orationem dicat:

26. Oremus.

ADESTO, Domine, supplicationibus nostris, et institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, ut, quod te auctore iungitur, te auxiliante servetur! Per Christum, Dominum nostrum. [R.] Amen.

27. Oratione finita iungat dextras utriusque, et stola circumvolvat, copuletque per hæc verba formalia:

EGO vos in matrimonium coniungo in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti, amen.

28. Et ultimo faciat ipsos iurare, eo modo, qui supra habetur descriptus.

29. Quod si ex parte tantum sponsæ sunt secundæ nuptiæ, hoc est, si sponsa vidua est et sponsus nondum aliam habuit uxorem, de his, quæ ordo coniungendi sponsum et sponsam superius habet, nihil quidem omittatur, verum benedictio nubentium super solum sponsum numero singulari et genere masculino dicatur, hoc modo: Oremus.

DEUS Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, benedic ✠ adolescentem istum, et semina semen vitæ in mente eius, ut quicquid pro sua utilitate didicerit, hoc facere cupiat! Per Dominum nostrum, Iesum Christum, recuperatorem hominum, Filium tuum Unigenitum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

30. Psalmus:

Beati omnes, qui timent Dominum,
 qui ambulant in viis eius.
 Labores manuum tuarum quia manducabis,
 beatus es et bene tibi erit.
 Uxor tua sicut vitis abundans,
 in lateribus domus tuæ.

Filii tui sicut novellæ olivarum,
 in circuitu mensæ tuæ.
 Ecce, sic benedicetur homo,
 qui timet Dominum.
 Benedicat tibi Dominus ex Sion,
 et videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ!
 Et videas filios filiorum tuorum,
 pacem super Israel!
 Gloria Patri et Filio
 et Spiritui Sancto.
 Sicut erat in principio, et nunc et semper,
 et in sæcula sæculorum. Amen.

31. Oremus.

BENEDIC, ✠ Domine, Iesu Christe, hunc famulum tuum, sicut benedixisti familias filiorum Israel per orationem Moysi, ut venientes per mare Rubrum, in conspectu Pharaonis salvi fierent, ita et hic in conspectu tuo salvus fiat in die iudicii! Per Christum, Dominum nostrum. [R.] Amen.

32.

BENEDICAT ✠ te Deus Pater, custodiat te Iesus Christus, illuminet te Spiritus Sanctus, ostendat Dominus faciem suam tibi et misereatur tui, et convertat Dominus vultum suum super te, et det tibi pacem omnibus diebus vitæ tuæ, impleatque te omni benedictione cælesti in remissionem omnium peccatorum tuorum, ut habeas vitam æternam in sæcula sæculorum! [R.] Amen.

33. Alia omnia, ut supra.

34. Quod si autem ex parte sponsi, et non sponsæ sunt secundæ nuptiæ, hoc est, si sponsus est viduus, et sponsa puella, ex ritu et ordine coniungendi primo descripto neque mutetur neque omittatur aliquid, sed omnia peragantur modo ibi exposito.

INTRODUCTIO NOVÆ NUPTÆ IN TEMPLUM POST NUPTIAS

35. Nova nupta, dum gratias Deo actura ad templum venerit, consistat ante fores. Ubi sacerdos, superpellicio et stola indutus, dicat super eam hæc, quæ sequuntur. Psalmus:

Deus misereatur nostri, et benedicat nobis,
 illuminet vultum suum super nos,
 et misereatur nostri!
 Ut cognoscamus in terra viam tuam,
 in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus,
 confiteantur tibi populi omnes!
 Lætentur, et exsultent gentes,
 quoniam iudicas populos in æquitate,
 et gentes in terra dirigis!
 Confiteantur tibi populi, Deus,
 confiteantur tibi populi omnes,
 terra dedit fructum suum.
 Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus,
 et metuant eum omnes fines terra[e]!
 Gloria Patri et Filio
 et Spiritui Sancto.
 Sicut erat in principio, et nunc et semper,
 et in sæcula sæculorum. Amen.

36.

Kyrie, eleison! Christe, eleison! Kyrie, eleison!
 Pater noster, *etc.* Ave, Maria, *etc.*

℣. Salvam fac ancillam tuam, Domine!

℟. Deus meus, sperantem in te.

℣. Mitte ei, Domine, auxilium de sancto!

℟. Et de Sion tuere eam!

℣. Esto ei, Domine, turris fortitudinis!

℟. A facie inimici.

℣. Domine, exaudi orationem meam!

℟. Et clamor meus ad te veniat!

℣. Dominus vobiscum!

℟. Et cum spiritu tuo!

37. Oremus.

DEUS, qui mortuam Saræ vulvam per Abrahæ, servi tui semen fecundare dignatus es, ut etiam contra spem soboles ei nasceretur, famulam hanc tuam propitius respice, eique partum et fecunditatem benignus tribue, et prolem, quam donaveris, benedicito! Per Christum, Dominum nostrum. Amen.

38. Postea stolam det in manus novæ nuptæ, et introducat eam in templum, dicens:

INGREDERE in domum Domini, et adora Filium Virginis, ut tibi fecunditatem prolis tribuat! Per Christum, Dominum nostrum. Amen.

39. Deinde aspergat ipsam aqua benedicta.

IV. Modus audiendæ confessionis pœnitentium

1. Sacerdos confessionem pœnitentium auditorus, superpellicio et stola vestitus, in aliqua parte templi, ubi conspici ab omnibus possit, tamquam Christi vicarius et iudex animarum sedeat, et pœnitentes singulos ad se accedere iubeat.

Unumquemque autem accedentem non torvis oculis intueatur, nec severis sermonibus alloquatur, ne truci ore ac severi hominis specie metum aut pudorem ei iniiciat, sed hilari fronte, benevole ac humaniter excipiat, piisque et blandis verbis affetur.

Deinde moneat, ut utroque genu flexo, vultuque non in sacerdotem, sed ad dextrum vel sinistrum latus eius converso, signo sanctæ crucis se muniat, dicens:

Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Ámen.

2. Postea iubeat, ut confessionem generalem recitet, quam si pœnitens ignoraret, sacerdos eum præeat, dicendo:

GYÓNOM Uram Istennek, Boldogasszonynak, Szent Péter apostolnak, Szent Pál apostolnak és mind a több szenteknek. Vallom magamat vétkesnek lenni sok számtalan gonosz gondolatimba, beszédimbe és cselekedetimba. Mindennemű bűneimbe hagyom Isten előtt bűnössé magamat. Kérem Uram Istent, bocsássa meg bűneimet, kérem Asszonyomat, Szűz Máriát, Szent Péter apostolt, Szent Pál apostolt és mind a több szenteket, támadjanak mellettem, imádjanak Istent érettem. Kérlek tégedet is lelki atyám, imádj Istent érettem, hallgass meg az én gyónásomat és bűneimről való vallásomat, és oldozz meg engemet az Úr Istentől neked adatott hatalommal.

3. Deinde sacerdos exhortetur pœnitentem ad veram ac sinceram peccatorum suorum confessionem his aut similibus verbis:

SZERELMES atyámfia, tudjuk azt, hogy mindnyájan bűnösök vagyunk, és hogy senki közülünk nincsen, ki ez jelenvaló gyarló életbe az Úristen ellen sokképpen nem vétkezett volna. De azt is tudjuk, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus a bűnösökért jött e világra. Miképpen önnön maga tanúbizonyságot teszen felőle, mondván: „Nem igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket.”¹ Tanúbizonyságot teszen Szent Pál is, ahol emezt beszéli: „Igaz és kellemetes beszéd ez, hogy az Úr Jézus Krisztus e világra jött a bűnösöket megszabadítani.”² Sőt ugyan megesküdt rajta a mi Istenünk, hogy nem akarja a bűnös embernek halálát, hanem azt kívánja, hogy megtérjen és éljen. Fogadást is tett felőle, hogy valamely órába őhozzá fohászkodandik és penitenciát tartand a bűnös, azonnal megbocsátja bűneit és soha többé azokról meg nem emlékezik.

Ezeket értvén, mivelhogy te is egy vagy a bűnösök közül, úgymint ki sokszor Isten ellen vétettél, az ő parancsolatit megszegted és akaratja ellen jártál, vedd eszedbe magadat és térj meg! Tarts penitenciát, sirassad a te bűneidet! Isten előtt és énelöttem, ki noha méltatlan, mindazáltal egyházi szolga vagyok, tégy gyónást, azaz vallást a te bűneidről! Azokról kiváltképpen, melyek a te lelkiismeretedet legfeljebb furdalják és rettegetik. Kit ha megmívész, én tégedet az Isten igéjéből megtanítlak, mit kelljen to-

¹ Mt 9,13.

² 1T 1,15.

vábbbá mívelned. Krisztustól az Anyaszentegyháznak adatott kulcsoknak erejével megoldozlak, és bűneidet megbocsátom. Kiból a te lelkednek nagy vigasztalása, öröme és nyugodalma következik. Mert tudod, hogy [amit] a mi Urunknak ígéreti szerint mi, az egyházi emberek, e földön megoldozunk, megoldozván leszen az mennyországban is, és valakiknek bűnüket megbocsátjuk, megbocsáttatik azoknak mennyben is.¹

Ha Isten előtt, ki mindenekeket lát, nem szégyenletted megmívelni a bűnt, ne szégyenljed énelőttem is megvallani! Jobb, hogy énelőttem, ki szintén olyan bűnös vagyok, mint te, pironkodjál egy kevés ideig, hogysesem mint ítélet napján az örök bíró előtt, a szent angyalok előtt és mind ez egész világ előtt szégyenkedjél. Amiről most igaz gyónást tész, azt akkor szemedre nem vetik, de ha valamit most eltitkolsz és eltagadsz, akkoron örök szégyenedre és kárhozatodra szemedre hányattatik.

Orvos vagyok, úgy tudlak tégedet orvoslani, ha betegségedet megjelented. Tanító és oktató vagyok, úgy tudlak tanítani és oktatni, ha értem a te fogyatkozásodat és szükségidet. Kész vagyok teneked szolgálni, csak értsem, mibe szűkölködöl az én szolgálatom nélkül.

Szabadon és bízvást megmondhatod pedig énnekem minden dolgaidat, mert elhiggyed felőlem, hogy el lesznek temettvén én nálam és soha senki tőlem meg nem érti. Láss hozzá azért dolgozhoz, és töredelmes szívvel jelentgesd ki a te vétkeidet!

4. *Huiusmodi exhortatione præmissa, sacerdos pænitentem, si ignotus ei est, interroget de statu et conditione sua, ut eo melius et commodius deinceps ipsum de peccatorum circumstantiis examinare sciat.*

Deinde sciscitetur, a quanto tempore confessus non sit.

Tum vero petat ex eo, an pænitentiae in proxima confessione ei iniunctæ satisfecerit.

Postea inducat confitentem, ut quæ in memoria habet peccata, ipse sua sponte confiteatur.

Quod ubi factum fuerit, attendat prudens sacerdos, si forte aliquorum peccatorum, in quibus probabiliter deliquisse eum existimaret, nullam ille fecerit mentionem, et de talibus ipsum interroget, ne pudore aut ignorantia silentio ea prætereat.

Quod si pænitens ita rudis fuerit, ut per se peccata confiteri aut enumerare nesciat, sacerdos eum diligenter interroget et examinet, atque ad singulos interrogationis articulos respondere faciat. Caveat tamen, ne nimium curiosus interrogationibus utriusque sexus simplicioribus et præsertim iunioribus ad novum aliquod et numquam tentatum scelus occasionem det, et ea facere ipsos doceat, quæ ex seipsis facere nescivissent.

5. *Primo autem omnium de peccatis contra decem præcepta Domini confitentem examinare debet. Id quod his verbis non incommode præstare poterit:*

SZERELMES atyámfia, a felséges mindenható Úristen, a tíz parancsolatba megjelentette minekünk az ő szent akarátját. Előnkbe adta azt is, amit kíván, azt is, amit tilt mitőlünk. Tekints be azért a parancsolatoknak rendibe, mint egy tükörbe, és lásd meg, melyik ellen mit vétettél gondolatodban, beszédedben és cselekedetedben. Hagytál-e valamit hátra abban, amit kíván, és míveltél-e valami olyat, melyet tilt Isten tetőled.

¹ vö. Mt 18,18; J 20,23.

AZ ELSŐ PARANCSOLATRÓL

6. *Primo autem omnium de peccatis contra decem præcepta Domini confitentem examinare debet. Id quod his verbis non incommode præstare poterit:*

Az első parancsolat emez: „Ne legyenek idegen istenid énelőttem!” Kiben azt kívánja a mi Urunk mitőlünk, hogy igaz hittel, erős reménységgel, és buzgó szeretettel ragaszkodjunk őhozzá, és se gondolatunkba, se beszédünkbe, se cselekedetünkbe oly dolog ne találtassék, ki az hittel, reménységgel és szeretettel ellenkednék.

Peccata contra fidem

1. Legelőször azért azt kérdem tőled, ha tévelygettél-e valamikor a hit dolgában. Tartottál-e, avagy tartasz-e valami oly vélekedést, tévelygést, eretnekséget, mely a községes római Egyháznak hitével ellenkedik, avagy attól különbözik?
2. Kétekedtél-e, avagy kétekedel-e a hitnek valamely ágazatja felől?
3. Tanítottál-e, avagy intettél-e valakiket tévelygésre?
4. Olvastad-e az eretnekeknek könyvüket és írásukat?
5. Tartottál-e afféle könyveket, avagy mostan tartasz-e nálad?
6. Hallgattad-e a római hittől szakadt prédikátoroknak predikációjukat?
7. Kedveztél-e valaha az eretnekeknek, mentetted-e és oltalmaztad-e őket?
8. Embertől való féltedbe avagy szégyenletedbe tagadtad-e meg hitedet, hallgattál-e valaha, midőn a te hitedről szükség volt volna vallást tenned?
9. Vetekedtél-e, paraszt lévén, a hit felől?
10. Hívtad-e az ördögöt segítségül?
11. Bűbájos, babonás, varázsló és ördögös tudományt tanultál-e, avagy egyebet tanítottál-e rája?
12. Hittél-e álomnak, bűvölőknek, bájolóknak, varázslóknak, és jövendőt mondóknak, értekedtél-e és kérdezedtél-e őtőlük, folytattál-e valami szükségedbe hozzájuk?

Peccata contra spem

13. Az Istennek irgalmassága felől voltál-e kétes?
14. Míveltél-e valami gonoszt ahhoz bízodban, hogy az Isten irgalmas és megbocsátja?
15. Bízál-e fölöttébb magadba, elmédbe, erődbe, gazdagságodba, tulajdon érdemidbe?
16. Bízál-e valamely emberekbe feljebb, hogy semmint Istenbe?

Peccata contra caritatem

17. Gyűlölted-e valaha az Istent, és ha gyűlölted, miért?
18. Az Istent szeretted-e úgy, mint nem ömagáért, hanem evilági haszonért és jótéményért?
19. Tennen magadat, avagy akármely egyéb embereket szeretted-e feljebb Istennél?

20. Zúgódtál-e és panaszkodtál-e Isten ellen azért, hogy amit tőle kívántál, úgy-
mint jó egészséget, gazdagságot, jó szerencsét avagy akármit egyebet, meg nem adta
teneked?

21. Cselekedtél-e valamit Isten ellen emberi kedvért?

22. Múltad-e el valaha az isteni szolgálatot, avagy akármi jó cselekedet[et] embe-
rektől való szégyenletedbe, féltedbe, és embereknek kedvükért?

AZ MÁSODIK PARANC SOLATRÓL

7.

A MÁSODIK parancsolat emez: „Istennek nevét hiába ne vedd!” Kibe tiltja ő szent
felsége az ő nevének tiszteletlenségét. Lásd, ha vétettél-e valamiképpen ez ellen!

1. Tudva avagy szándékkal esküdtél-e hamisan?

2. Amit bizonytalán nem tudtál, mondtad-e azt esküvéssel?

3. Fogadtál-e valamit hitedre avagy másképpen esküvéssel, amit meg nem akartál
állani és meg nem állottál?

4. Szükségnek kivülről szoktál-e esküdni?

5. Amit Istennek fogadtál, szegted-e azt meg valamikor?

6. Káromlottad-e az Istent, azt tulajdonítván neki, ami hozzá nem illik? Minthogy
kegyetlen, hogy valamit nem tud, valamire gondot nem visel, és akármit egyebet effé-
lét?

7. Ítélted-e meg valaha az Istennek cselekedetét, gondolván avagy mondván, hogy
emezt avagy amant jobb lett volna különben mívelni annál, amint az Isten mívelte és
szokta mívelni?

8. Hiába avagy csúfságba említetted-e az Istent?

9. Szentírásnak helyeit avagy cikkelyit hoztad-e elő tréfába, avagy hivalkodó beszéd
között?

10. Mentetted-e valaha vétkeidet avval, hogy Isten oka, mert ő úgy teremtett, hogy
bűn nélkül nem lehetsz, avagy a szenteknek példájával, mondván, hogy a szentek is
bűnösök voltak?

AZ HARMADIK PARANC SOLATRÓL

8.

A Z harmadik parancsolat ez: „Megemlékezzél róla, hogy az ünnepet megszen-
teld!” Azaz minden evilági szorgalmatosságtól, gondtól és robotkodástól ma-
gadat megvonván, ünnepnapon az isteni szolgálatba és szent cselekedetekbe légy fog-
lalatos.

1. Míveltél-e ünnepnap, avagy míveltetted-e kézi munkát?

2. Foglaltad-e magadat evilági gondba, szorgalmatosságba, kereskedésbe és akármi
egyéb testi dologba?

3. Ünneppon gyakorlottad-e a korcsomát, torkosságot, vendégséget, táncot?
4. Múltad-e el hivalkodó beszédekbe és cselekedetekbe az ünnepeket?
5. Múltad-e el ünneppon a mise- és predikációhallást, az imádkozást és egyéb isteni szolgálatot?
6. Mikor misén, predikáción avagy egyéb isteni szolgálaton voltál, bujdosott-e széjjel elméd és gondolatod?
7. Sújtál-e, beszéllettél-e, mosolygottál-e az isteni szolgálatnak idején?
8. Jeles ünnepeken és kiváltképpen húsvét napján avagy a tájba meggyóntál-e? Vetted-e a Krisztusnak szent testét és szent vérért?

AZ NEGYEDIK PARANCSOLATRÓL

9.

A NEGYEDIK parancsolat ilyen: „Atyádat, anyádat tiszteljed!” Melybe parancsolja Isten, hogy nemcsak testi szüleinket, hanem azokat is, kik vagy idővel, vagy méltósággal nálunknál nagyobbak, tiszteljük.

1. Gyűlölted-e a te szüleidet, haragudtál-e meg őellenük?
2. Kívántál-e nekik valami gonoszt?
3. Kívántad-e holtukat?
4. Búsítottad-e avagy szomorítottad-e meg őket?
5. Tekinttél-e harag szemmel rájuk, avagy nevetted-e meg őket?
6. Voltál-e engedetlen szüleidnek?
7. Segítetted-e, ha szűkölködtek segítséged nélkül, szüleidet, avagy nem?
8. Költötted-e el gonoszul és haszontalanul szüleidnek pénzüket és marhájukat?
9. Vádoltad-e, szidalmaztad-e rágalmaztad-e őket, szólottál-e tiszteletlen beszédet ellenük, avagy felőlük?
10. Imádtál-e érettük, avagy nem?
11. Jó intésüket, oktatásukat vetted-e hátra?
12. Ha szüléid megholtanak, akinek mit hagytanak testamentumba, megadtad-e, megfizetted-e adósságukat?
13. Atyádfiait és rokonidat szeretted-e szíved szerint?
14. Náladnál nagyobbakat, kiváltképpen egyházi embereket, evilági bírákat és urakat tiszteltél-e, vagy nem? Voltál-e nekik szófogadatlan, engedetlen, nevetted-e, csúfoltad-e, rágalmaztad-e őket?
15. Az Anyaszentegyháznak és a teelőtted járóknak parancsolatjukat, szerzésüket és végezésüket utáltad-e meg, vetted-e hátra?
16. Voltál-e hálaadatlan azoknak, kik jót tettek veled?
17. Dézsmájukat avagy valami egyéb jövedelmüket vetted-e el, tagadtad-e meg az egyházi embereknél?

AZ ÖTÖDIK PARANC SOLATRÓL

10.

Az ötödik parancsolat ez: „Ne ölj!” Kibe tiltatik mitőlünk a külső és belső gyilkosság. Hogy se meg ne öljünk, se gyűlöljük felebarátunkat, se haragot ne tartunk reá, se gonoszt neki ne akarjunk.

1. Öltél-e avagy ölettél-e meg valakit vagy kézzel vagy méreggel, vagy másképpen?
2. Adtál-e okot valakinek reá, hogy mást megöljön, avagy halálra keressen?
3. Részegítettél-e úgy meg valakit, hogy betegségbe esett legyen miatta?
4. Gyermeckéknek anyjuk méhébe való elveszésükbe voltál-e részes, vagy tanácsoddal, vagy cselekedeteddel?
5. Verekedtél-e, sértettél-e meg valakit?
6. Vesztettél-e össze mással valakit?
7. Akik között valami háborút láttál, ingerletted-e egymás ellen őket?
8. Adtál-e valakinek tanácsot reá, hogy mást megbántson, megsértsen, avagy megverjen?
9. Akit haláltól megmenthettél volna, igyekeztél-e megmenteni, avagy nem?
10. Kívántad-e valakinek halálát?
11. Viseltél-e szívedbe más ellen haragot, gyűlölséget és bosszúállásra való kívánságot?
12. Átkozódtál-e egyebek ellen, mondván: „Isten tégedet elveszeszsen”, vagy „szakadna nyakad, Isten ne mentsen hirtelen haláltól, akasztófától, ördög elvigyen”, avagy egyebet effélet?
13. Gonosz példaadásoddal, késztetéseddal, beszédeddel és intéseddal adtál-e okot másnak bűnre, avagy tanítottál-e valakit bűnt tenni?
14. Magadnak kívántad-e halálotat búsulásból, bosszúságból, kétségben esésből, avagy gonosz szándékból?
15. Vetted-e oly szerencsére magadat, kiből halálot következhett volna, ha az Isten kiváltképpen való jóvoltából tégedet meg nem őrzött volna?
16. Átkoztad-e magadat mondván: „bátor az Isten azt a napot ne adta volna érnem, bátor nyakam szakadt volna, Isten elveszeszen, ördög elvigyen engemet, ha mívelem”, avagy egyebet effélet?

AZ HATODIK ÉS KILENCEDIK PARANC SOLATRÓL

11.

Az hatodik parancsolat emez: „Ne paráználkodjál!” Ehhez való a kilencedik is, ki milyen: „Felebarátodnak feleségét ne kívánd!” E két parancsolatba tilt Isten minden buja gondolatot, beszédet és cselekedetet.

1. Voltak-e szívedben testi és buja gondolatok?

2. Adtál-e magadnak okot afféle gonosz gondolatokra, vagy tekintetteddel, vagy másképpen?
3. Gyönyörködtél-e és maradtál-e meg sokáig afféle gondolatokba?
4. Volt-e elvégzett akaratod létel szerint is megmívelni az olyan meggondolt gonoszt?
5. Szólottál-e avagy hallgattál-e rút és undok, parázna beszédeket?
6. Éneklettél-e avagy hallgattál-e virágénekeket, melyekbe testi szeretetről és buja dolgokról volt emlékezet?*
8. Táncba szólottál-e annak, akivel táncoltál, olyat valamit, ki tisztaságnak és jó erkölcsnek ellene volna?
9. Gyakorlottál-e vagy vendégségeket, vagy egyéb helyeket az végre, hogy szeretődöt láthatnád, avagy szeretőt találnál magadnak?
10. Mutogattad-e és cifráztad-e magadat, hogy valakinek szeme akadna rajtad?
11. Ingerletted-e testedet illetésséddel vagy másképpen gonoszra?
12. Csókoltál-e valakit gonosz végre, avagy testi szeretetből?
13. Vétkeztél-e paráznaságba, és ha vétkeztél, miképpen, micsoda rendbeli és állapotbeli személlyel? Hányszor?

12. *Hic oportet confessarium esse valde cautum, ne forte simplices et iuniores aut multiplicibus interrogationibus de turpi hoc peccato doceat potius, quam dedoceat mala facere, aut si nimium lenis et plus iusto verecundus fuerit in interrogando, pœnitens pudore vel ignorantia sua sponte non satis explicet circumstantias peccati. Utrum scilicet cum solutis, vel coniugatis, vel consanguineis, vel affinis, vel virginibus, vel contra naturæ ordinem per molliciem in seipso, vel cum aliis nefanda peccata commiserit? Facile autem erit ex præcedentibus responsionibus ac aliis, quæ in pœnitente hucusque observare potuit, statuere, quomodo et quousque cum eo in investigandi his circumstantiis procedere oporteat.*

AZ HETEDIK ÉS TIZEDIK PARANCSOLATRÓL

13.

AZ hetedik parancsolat ilyen: „Ne orozz!” Ehhez való a tizedik is: „Felebarátodnak se házát, se mezejét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát, se egyéb jószágát ne kívánd! Kikben azt parancsolja Isten, hogy az te tulajdonoddal megelégedvén, a más ember marháját nemcsak el ne vedd, de ingyen szándékos se legyen reá, hogy elvennéd hamisan.

1. Kívántad-e felebarátodnak valami marháját, és igyekeztél-e hamisan azt tieddé tenni?
2. A fejedelemnek, vagy uradnak, vagy községnek mely adóval tartoztál, tagadtál-e meg abba valamit?
3. Loptrádk-e el valakinek valami marháját?
4. Erővel vetted-e el a másét?

* 7. *deest originali.*

5. A szentegyháznak vetted-e el valami marháját vagy jövedelmét avagy jószágát?
6. Uzsorát vettél-e valakin?
7. Testamentomból másnak hagyatott marhát tartottál-e magadnak?
8. Adtál-e oly okkal kölcsön valakinek zálogra, hogy ha az hagyott napra a zálogot ki nem váltja, azután ki ne válthassa, hanem nálad maradjon?
9. Adtál-e bor fejébe, avagy gabona fejébe pénzt valakinek úgy, hogy sokkal többet adjon neked annál, amennyit azon a pénzen mástól vehetnél?
10. Adtál-e kölcsön valamely szegény embernek ilyen ok alatt, hogy idővel pénzedet megadja, és annak fölötte míveljen is avagy szolgáljon érette?
11. Tettél-e hamis kereskedést, vagy olcsóbban vevén mástól, vagy drágábban adván másnak valamit annál, amit ért volna?
12. Éltél-e hamis mértékkel?
13. Szabódtál-e, esküdtél-e árud mellett, hogy megéri azt, amin hagyta, avagy hogy te is drágán vetted?
14. Csaltál-e meg valakit mívedbe? Vagy nem jól mívelvén neki, vagy többet vevén mívedért, hogysen mint érdemlettél volna?
15. Hitegetted-e felebarátodnak szolgáját vagy szolgáló leányát?
16. Csaltál-e meg akármiképpen valakit?
17. Nálad letéttél avagy hagyatott marhát tagadtál-e el?
18. Ha valakinek valami elveszett marháját megtaláltad, titkoltad-e el és tartottad-e magadnak?
19. Szőlejébe, kertjébe, gabonájába vagy egyéb marhájába tettél-e kárt valakinek?
20. Mikor adós voltál, múltad-e el a megfizetést, noha megfizethetél volna?
21. Kockát, kártyát, avagy egyéb játékot játszottál-e nyereségnek okáért?
22. Munkásidnak, béresidnek, szolgálidnak bérét és szolgálatját tartottad-e meg?

A NYOLCADIK PARANCSOLATRÓL

14.

A NYOLCADIK parancsolat ez: „Felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot ne szólj!” Melybe tiltatik nyelvünknek minden felebarátunk ellen való gonoszsága.

1. Volt-e szokásod, hogy felebarátodnak akármi kicsiny vétkét is nagy és halálos bűnnek ítélted volna lenni?
2. Igyekeztl-e azon, hogy meggyalázhattál volna valakit hírébe-nevébe?
3. Törvénybe tettél-e hamis tanúbizonyságot valaki felől?
4. Vádoltál-e, avagy mentettél-e valakit hamisan?
5. Rágalmaztál-e valakit háta megett?
6. Felebarátodnak valami titkát az ő kárára, ártalmára, vagy gyalázatjára jelentetted-e ki?
7. Egyebeknek cselekedetét magaráztad-e gonoszra?
8. Örömet hallgattál-e rágalmazó beszédek?
9. Amit valaki felől hallottál, beszélletted-e másnak?

10. Tettél-e vakmerő ítéletet más felől?
 11. Hízelted-e valakit?
 12. Szóltál-e hazugságot egyebek ellen, avagy hivalkodó beszéd között?
 13. Felebarátodnak dicséretét irigyletted-e, avagy ahol dicsérni kellett volna, nem dicsérted-e őtet?
 14. Hírébe-nevébe kisebbitettél-e meg valakit?
- A két utolsó parancsolatról szólottunk odafel az hatodik és hetedik parancsolattal együtt.

15. Secundo examen confessarius confitemur de peccatis mortalibus hoc modo:

Lássad immár azt is, miképpen és hányképpen vétkeztél Isten ellen az hét halálos bűnbe.

AZ ELSŐ HALÁLOS BŰN: KEVÉLYSÉG

16. Secundo examen confessarius confitemur de peccatis mortalibus hoc modo:

- V**OLTÁL-E kevély?
2. Alítottad-e valaha magadba, hogy ami jó benned vagy, tulajdonod, mintha teőled, és nem Istentől származnék?
 3. Avagy ha vallottad is, hogy Istentől vagy, mindazáltal azt tartottad-e, hogy a te érdemidért adatott neked?
 4. Kérkedtél-e valamivel olyal, ki benned és nálad nem volt?
 5. Dicsekedtél-e bűnbe, avagy valami hívságos dologba?
 6. Kerestél-e magadnak dicséretet valami jó cselekedetből, kiből az Istennek nevének dicséretét kellett volna keresned?
 7. Míveltél-e valami jót emberi látásért?
 8. Voltál-e tisztességekívánó?
 9. Ítélted-e magadat egyebeknél jobbnak, tisztességre méltóbbnak és szentebbnek lenni?
 10. Utáltad-e meg felebarátodat, alítottál-e valakit náladnál alábbvalónak lenni és méltatlannak a te barátságodhoz?
 11. Voltál-e képmutató, szentnek, jámbornak és ájtatosnak mutattad-e magadat tettetésképpen?
 12. Szóltál-e jót képmutatásból, szívedbe gonoszt gondolván?
 13. Voltál-e vakmerő a te értelmédbe, nem akarván azoknak értelmüket venni, akik valamit jobban értettek náladnál?
 14. Voltál-e versengő, nem akarván, az mit egyszer megmondottál, attól elszakadni, ha szintén eszedbe vetted is, hogy nem jól mondottad?
 15. Voltál-e engedetlen Istennek és az embereknek, kiknek engedelmisséggel tartoztál volna?
 16. Múltad-e el azt megmívelni, amit méltán és törvény szerint parancsoltak neked azok, akik náladnál feljebb valók?

AZ MÁSODIK HALÁLOS BŰN: FÖSVÉNYSÉG

17.

VOLTÁL-E fősvény?

2. Voltál-e telhetetlen, meg nem elégedvén avval, amit Isten neked adott?
3. Kívántál-e meggazdagulni?
4. Estél-e fölöttébb pénz- és marhakeresésnek?
5. Szegted-e meg Istennek valamely parancsolatját gazdagságnak okáért?
6. A szegényekhez voltál-e irgalmatlan és szoros markú, nem örömet adtál-e nekik, dorgáltad-e, pirongattad-e meg őket, midőn alamizsnát kértenek tőled?
7. Voltál-e szorgalmatos és nyughatatlan pénz- és marhakeresés miatt?
8. Evilági szorgalmatosság miatt múlattad-e el gyónásodat, a Krisztus szent testének-vérének hozzád vételét, avagy akármi egyéb jót?
9. Álnokul és erővel jutottál-e, avagy csak akartál-e jutni valami marhához?
10. Hazudtál-e, esküdtél-e pénzért és marháért hamisan?
11. Hamis pénzzel éltél-e?
12. Költötted-e marhádat és pénzedet örömesben torkodra, hasadra, és akármi hiábavaló dologra, hogysen mint Istennek tisztességére és szűkölködő felebarátidnak segítségére?
13. Adósidat, akiknek tudtad, hogy nincsen mivel fizetniük, szorítottad-e kegyetlenül az adósságnak megfizetésére?

AZ HARMADIK HALÁLOS BŰN: PARÁZNASÁG

18.

SZÓLOTTUNK erről odafel, az hatodik és kilencedik parancsolatnak rendibe, annak okáért most csak azokról a gonoszságokról kérdezkeдем tetőled, melyek a buja életet szokták követni.

1. Merültél-e el annyira a testi bűnbe, hogy amiatt némiképpen ugyan megvakult volna a te elméd, tunyává és alkalmatlanná lettél volna az isteni és mennyei dolgoknak elmélkedésére?
2. Feledkeztél-e el magadról, rendedről és állapotodról efféle bűn miatt, meg nem gondolván, hogy nem illet volna hozzád az, amit míveltél, csak azért is, mivelhogy sokaknak szemük néznek tereád, és sokan megbotránkozhatnak a te gonosz életedbe?
3. Voltál-e testi bűn miatt állhatatlan, gyakorta elvégezvén elmédbe, hogy megjobbitod magadat, de azt, amit végeztél, meg nem állván, hanem mégis ugyanazon gonosz életnek sarába hevervén?
4. Gyönyörködtél-e annyira az buja életbe, hogy azért kész voltál volna az Istennek kedvét és akaratját hátravetni, sőt Istentől teljességgel elszakadni?
5. Kívántál-e e világon sokáig élni avégre, hogy tested kívánságának többet szolgálhass?

6. Feledkeztél-e el halálodról efféle bűn miatt?

AZ NEGYEDIK HALÁLOS BŰN: IRIGYSÉG

19.

IRIGYLETTEDE-E valamely felebarátodnak tudományát, tisztességét, jó hírét-nevét, emberek között való becsületét avagy egyéb javait?

2. Irigyledted-e, hogy felebarátod náladnál nem alább, hanem feljebbvaló, avagy hozzád egyenlő volt?

3. Irigyledted-e, mikor láttad, hogy valaki gyakrabban gyónt, gyakrabban élt az Ol-táriszentséggel, ájtatosb volt, több jót cselekedett tenáladnál?

4. Igyekezted-e irigységből valakinek előmenetit megbántani, őtet rágalmazván, elle-ne suttován és az embereknek jóakaró elméjüket tőle elidegenítvén?

5. Beszélleted-e felebarátodnak bűneit egyebek előtt az ő ártalmára vagy kárára?

6. Örültél-e felebarátodnak kárán, kisebbségén, avagy valami nyavalyáján?

7. Bánkódtál-e felebarátodnak előmenetén és jó szerencsésén?

AZ ÖTÖDIK HALÁLOS BŰN: HARAG

20.

VOLTÁL-E haragos?

2. Méltatlanul és érdeme nélkül akartál-e valakin haragból bosszút tenni?

3. Haragodba igyekezted-e felebarátodon akármi kicsiny vétékért is bosszút állani?

4. Tartottál-e úgy haragot valakire, hogy nem akartál volna csak reá nézni is, sem vele szólni, sem őtet nevéen nevezni?

5. Zajgottál-e, kiáltottál-e, feddettél-e, szitkozódtál-e, átkoztál-e haragodba?

6. Tettél-e valakin, akire megharagudtál, bosszúságot?

AZ HATODIK HALÁLOS BŰN: TORKOSSÁG

21.

VOLTÁL-E torkos és tobzódó?

2. Ettél-e, avagy ittál-e idejebben, hogyszem mint illetet volna?

3. Szegted-e meg a böjtöt, többször evén egyszernél?

4. Ettél-e tiltott eleséget, úgymint húst, tikmonyát, vaját, tejet böjtnapon?

5. Kívántál-e és kerestél-e gyönyörűsegesb eledelt avagy italt annál, akivel rended szerint meg kellett volna elégedned?

6. Voltál-e részeg, és ha voltál, hányszor?

7. Ittál-e duskát avagy eggyest?

8. Itattál-e, részegítettél-e mást?
9. Fölöttebb való étel és ital miatt voltál-e rest imádságra és egyéb Istenszolgálatra?
10. Részségedbe csacsogtál-e haszontalan avagy gonosz dolgokról?
11. Étél-ital közbe vetekedtél-e Istenről, az Istennek és a hitnek dolgairól?
12. Ettél-e avagy ittál-e annyit, hogy a gyomrod meg nem tarthatta, hanem kényszerítettél kiokádni?
13. Tobzódás és részség miatt gerjedeztél-e bujaságra, és történt-e rajtad testednek megfertelmzése?

AZ HETEDIK HALÁLOS BŰN: JÓRA VALÓ RESTSÉG

22.

VOLTÁL-E gonosz kedvű és rest a jócselekedethez?

2. Resteltél-e tanulni és értekezni az üdvösségnek dolgai felől?
3. Tudod-e az Miatyánkot, Üdvözlégy Máriát, a hitnek ágazatit és a tíz parancsolatot, vagy nem?
4. Voltál-e hivalkodó?
5. Múlattad-e hiába idődet?
6. Hamar és könnyen engedté-e a kísértetnek?
7. Halogattad-e a bűnből való megtérést, avagy valami egyéb jót?
8. Mikor valami jót míveltél, sietté-e elvégezni, alig várván, hogy végét érhetted volna?
9. Hagytad-e valamikor félbe az elkezdett imádságot, böjtöt és egyéb jócselekedetet?
10. Voltál-e gondviseletlen házad népére és egyebekre, kiket Isten az te gondviselésed alá adott?
11. Voltál-e oly tunya, hogy inkább akartál volna éhezni és szükölködni, hogysen mint dolgot tenni és munkálódni?
12. Voltál-e oly ájtatlan, hogy ugyan visszatetszett volna az imádkozás és egyéb jócselekedet?
13. Gyűlölted-e azokat, akik tégedet jóra intettek és a gonoszról megfeddettek?
14. Voltál-e oly idegen a penitenciatartástól, hogy az megcselekedett bűnről semmi bánatot nem érzettél szívedbe?

DE PECCATIS ALIENIS

23. *Tertio examenet sacerdos confitemem de peccatis alienis, hoc modo:*

MONDD meg azt is, ha vétkeztél-e a kilenc idegen bűnökbe, azaz voltál-e részes más ember bűnébe?

1. Parancsoltad-e másnak, hogy gonoszt míveljen?
2. Adtál-e valakinek tanácsot valami gonosztételre?
3. Te akaratodból és engedelmedből mívelt-e valaki gonoszt?
4. Dicsértél-e valakit a gonosz cselekedetbe, ingerletted-e őtet több gonosyra, dicsérvén azt, amit mívelt, és jónak mondván az ő gonosz cselekedetét?
5. Oltalmaztad-e a gonosztevőt, mentetted-e, rejtegetted-e?
6. Volt-e részed valami gonoszul (úgy mint uzsorával, lopással, álnoksággal, hamis kereskedéssel, avagy másképpen az Isten törvénye ellen) talált marhába?
7. Hallgattad-e el bűnét valakinek, akit meg kellett volna feddened?
8. Ami gonosznak ellene állhattál volna, nem állottál-e?
9. Akinék tartoztál volna megjelenteni valakinek bűnét, avégre, hogy megfeddette és megjobbította volna őtet, nem jelentetted-e meg?

24. *Nec satis est examinare pœnitentem de peccatis, nisi etiam de singulorum, graviorum præsertim, circumstantiis examinetur. Primo de loco, sic:*

Hol míveltetted azt, titok helyen-e, avagy ahol egyebek is láthatták és megbotránkozhattak belőle?

A szentegyházba-e, vagy paraszt helyen?

25. *Secundo de tempore:*

Ünnepnapon-e, avagy köznapon?

26. *Tertio de persona confitentis, si forte ea non esset confessario nota:*

Egyházi ember vagy-e, vagy szerzetes, vagy paraszt?

27. *Quarto de conditione pœnitentis, si et ea est ignota, hoc pacto:*

Házas ember vagy-e, vagy özvegy? Nemes-e, vagy nemtelen? Vagy-e valami tisztelet? Míves vagy-e, vagy szántó, vagy szolgáló ember? *Etc.*

28. *Nisi enim sciat sacerdos confitentis conditionem, non poterit eum commode examinare, cum in aliis fere magistratus, in aliis subditi, in aliis ignobiles etc. et diversimode peccare soleant. Quinto de sociis, cum quibus scelus commisit, nullius tamen proprio nomine expresso, hoc modo:*

Micsoda állapotbeli emberrel társalkodtál abba a vétékbe?

29. *Sexto de fine:*

Mi végre míveltetted azt?

30. *Harum autem circumstantiarum inquisitio propterea necessaria est. Quia aliquando mutant speciem peccati: ut furtum in templo commissum est sacrilegium, fornicatio cum coniugata est adulterium etc. Aliquando multiplicant peccata, ut qui post votum castitatis commisit fornicationem, bis peccat: quia fornicatur et votum violat. Aliquando inducunt excommunicationem, ut percutere clericos. Aliquando non mutant quidem speciem peccati, sed gravius reddunt. Peius est enim peccare festis diebus, quam profanis. Peius est cum scandalo aliorum, quam sine eo male agere. Aliquando faciunt, ut quod*

veniale peccatum erat, fiat mortale, ut auferre minimi aut fere nullius valoris rem proximo hac intentione, ut irascatur et Deum blasphemet.

Finita confessione peccatorum, interroget sacerdos confessum, an ex animo eum pœniteat suorum scelerum, et an habeat firmum propositum se emendandi, hoc modo:

Bánod-e szíved szerint, hogy Isten ellen vétettél?
 Akarsz-e megtérni és magadat megjobbítani?
 Akarod-e ezután oltalmazni büntől magadat?

31. Etsi animadverterit pœnitentem nimis deiecto animo ac desperabundo similem esse, eum consoletur his aut similibus verbis:

ÚGY vagyon, szerelmes atyámfia, amint megvallád és meggyónád, hogy igen megbántottad Istent a te sok gonosz bűneiddel, és annak okáért méltán kesergesz, méltán félsz és méltán rettegsz. De mindazáltal ne essél kétségbe, mint Káin, avagy mint Júdás, hanem higgyed, hogy kegyes és irgalmas az Isten, kész a bűneidet megbocsátani és tégedet kedvébe fogadni, csak megtérj és megjobbítsd életedet! Igen vétkezett vala Dávid Isten ellen, úgy mint ki Uriásnak feleségét elvevé és ő magát megöleté.¹ Igen vétkezett vala Magdolna is, annyira, hogy nemcsak Isten előtt, hanem emberek előtt is nyilván és utálatosok valának az ő bűnei.² Péter sem jobban jára ezeknél, mert megtagadá az Krisztust.³ Mindazáltal mentül hamarabb Dávid megtére, megvallá a próféta előtt és száná-báná bűneit, ottan megkegyelmeze neki az Isten. Mihelyen Magdolna a Krisztusnak lábaihoz esék, keserű sírást és könnyhullatást tön, mindjárt megbocsáttának bűnei. Azonképpen Péter is, minekutána keservesen sírt volna, megvigasztaltaték, és irgalmasságot talála magának. Így leszen neked is dolgod, csak térj meg valóba, és ne essél kétségbe, hanem erős hittel és bizodalommal járulj Istenhez, és esedezzél neki, hogy az ő irgalmassága szerint könyörüljön rajtad: ne nézze a te bűneidnek sokaságát, hanem tekintsen az ő szerelmes szent Fiának orcájára és érdemi-re, úgy cselekedjék teveled, mint a Krisztus érdemli, és nem úgy, amint te érdemled! Annak vérevel hintsen és mosson meg tégedet, és megtisztulsz.⁴ Úgy, atyámfia, úgy, és kétség nélkül megbocsáttatnak a te bűneid.

32. Quod si autem cognoverit sacerdos confitentem non satis esse contritum, nec iusto dolore de peccatis suis compungi, arguat eum, et minis iusti iudicii Dei terreat hoc modo:

ÉRTEM, atyámfia, a te vallásodból, hogy bűnös vagy, de szintén azt nem találom benned, ami nélkül az bűnös ember bűneinek bocsánatját nem nyerheti: az töredelmességet és bűneiden való bánatot. Hallgassadsza, mit mond Isten az prófétánál a bűnösöknek: „Térjetez énhozzám teljes szívetekből, böjtölésbe, sírásba, és melleteknek verésébe!”⁵ Nem elég szóddal mondani, hogy vétettél, szívednek kell megtérni, az bünt meg kell utálni, kesergeni és erősen bánni, hogy Isten ellen cselekedtél. Nem jó

¹ vö. 2Sm 11,4–17.

² vö. L 7,39.

³ vö. Mt 69–74.

⁴ vö. Ps 50,3.

⁵ Joel 2,12.

amazok között találatni, kikről a bölcs azt mondja, hogy örülnek, midőn gonoszul cselekednek, és vigadnak a gonoszságban.¹ En a tanács, jobban eszedbe vedd magadat! Emlékezzél meg róla, mit beszél az Isten teneked Jeremiás próféta által: „Érts meg — úgymond —, és tudd meg, mely gonosz és keserves, hogy elhagytad a te Uradat, Istenedet, és hogy az ő félelme nincsen tebenned!”² Amit keserűnek mond a prófétánál a te Urad, azon te nem kesergesz, mégis azt mered remélni, hogy megbocsáttatnak a te bűneid. Én hiszem, az forog elmédbe, hogy kegyes és irgalmas az Isten, kész minden bűnösnek megkegyelmezni: úgy vagyon, én is ugyanazont mondom. De azt vedd ám eszedbe, hogy nemcsak irgalmas, hanem igaz is! Az irgalmassággal együtt jár őbenne az igazság. Irgalmas azokhoz, akik töredelmes szívvel kérik bűnüknek bocsátját, de kemény ítéletű igaz amazok ellen, az kik nem bánkódnak, nem keseregnek, nem sírnak bűnükön. Megbocsátá Dávidnak bűneit, jól tudom. De mint keresé, és mint találá meg Dávid Istenét, mi módon kéré, s mint nyéré meg bűneinek bocsátját? Hallgass reá csak, ő maga megjelenti azt teneked. „Munkálkodtam, úgymond, az én fohászkozásomba, megmosom minden éjjel ágyamat, könnyhullatásommal az én leplemet megöntözöm.”³ Nem elég volt a Dávidnak, hogy bűnössé hagyta magát, hanem annak felette fohászkodott, sírt, könnyhullatással könnyögött, és úgy hallgatta meg, úgy vette kegyelembe őtet az Isten. Ugyanazont mívelte Magdolna, azont mívelte Péter is: mind a kettő nagy sírással kereste és lelte bűneinek bocsátját.⁴ Viszontag amely bűnös emberek úgy nem cselekedtenek, mind Dávid, Magdolna és Péter, soha azok az Úrnak kegyelmét és bűnüknek bocsátját nem találták, hanem rettenetesképpen megbüntettettek Istentől. Példa erről az özönvíz és Sodomának veszedelme. Eleget predikála Noé az özönvíz előtt, eleget predikála Lót is Sodomába a bűnbe elmerült embereknek. De nem vevék az ő tanításukat, nem fogadák intésüket, és nemcsak hogy meg nem keseredének bűnükön, hanem inkább örvendeznek, vigadnak, vendégeskednek vala.⁵ Mi lón benne? Hirtelenséggel reájuk szálla az Istennek haragja, és elveszté őket. Mi most is azon Isten vagyon, aki akkor volt, most is szintén úgy utálja a bűnt, mint akkor utálta. Ha nem kedvezett (amint Szent Péter beszélget) az angyaloknak, kik vétkeztenek volt, hanem a sötétségnek lánczaival kötözve pokolra taszította őket, ha nem kedvezett a régi világnak, hanem özönvizet hozott reá, és Sodomának, Gomorának városit hamuvá tévén elsüllyesztette, most sem kedvez azoknak, akik istentelenül élnek.⁶ Érted-e, mit mondok? Ha érted, értve ne múlasd, hanem ismerd meg magadat, vedd eszedbe, mely nagy veszedelemben forog fejed, és térj meg valóba, hogy a veszedelmet eltávoztasd tőled! A töredelmes és megaláztatott szívet meg nem utálja az Isten,⁷ de a kemény szívnek gonoszul leszen dolga, azt olvasom az Írásban.⁸ Keseredjék meg azért a te szíved, fájjon neked, hogy Isten ellen vétettél, sirasd a te bűneidet! Ha

¹ Prv 2,14.

² Jr 2,19.

³ Ps 6,6.

⁴ vö. L 7,38; Mt 26,75.

⁵ vö. L 17,27–28.

⁶ vö. 2P 2,4–6.

⁷ Ps 50,18.

⁸ vö. Sir 3,27.

azt míveled, reád tekint, eleibe bocsátja a te fohászokodásodat, és megengedi vétkeidet az Isten. De különben higgyed, hozzá nem fogad, és meg nem kegyelmez teneked. Azt írja Szent Pál, hogy úgy nem ítél, úgy nem büntet minket az Isten, ha mi magunk megítéljük, megbüntetjük magunkat.¹ Te is tehát büntesd az igaz töredelmességnek és penitenciának általa magadat, ha meg akarsz az Istennek haragjától és büntetésétől és az te bűneiddel érdemlett kárhozattól menekedni!

33. *Deinde sacerdos, ubi viderit confessum rite esse contritum et habere bonum propositum se emendandi, pro quantitate et qualitate peccatorum ab eo commissorum imponat illi^{*} pænitentiam salutarem, dicens:*

Üdvösséges penitenciád ez legyen: *N. et N.*

34. *Et tunc ipsum absolvat hoc modo:*

MISEREA TUR tui omnipotens Deus, et dimissis omnibus peccatis tuis, perducatur te ad vitam æternam! Amen. Indulgentiam, absolutionem et remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus!

35.

DOMINUS noster, Iesus Christus, per suam piissimam misericordiam dignetur te absolvere! Et ego auctoritate, qua fungor, licet indignus, te absolvo ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus Sancti. ✠ Amen.

36. *Quod si pænitens tenetur aliquo excommunicationis vinculo, et confessarius habet auctoritatem ab eo absolvendi, verba absolutionis hoc modo proferat:*

DOMINUS noster, Iesus Christus per suam piissimam misericordiam te absolvat! Et ego auctoritate, qua fungor, licet indignus, absolvo te primum a vinculo excommunicationis, et restituo te sanctis sacramentis Ecclesiæ et communioni fidelium. Deinde absolvo te ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et et Spiritus Sancti. ✠ Amen.

37. *Si tempore iubilæi aut quodcumque alias absolutio plenaria per sacerdotem pænitenti impenditur, virtute indulti apostolici absolvat eum hac forma verborum:*

DOMINUS noster, Iesus Christus per suam piissimam misericordiam te absolvat, et ego auctoritate a sanctissimo domino nostro papa concessa et, qua fungor, licet indignus, primum absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, si quam contraxisti, et restituo te sanctis Ecclesiæ sacramentis et communioni fidelium, deinde absolvo te ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus Sancti. ✠ Amen.

¹ vö. 1K 11,31.

^{*} *Orig.* ille

38. Et sic absolutum dimittat in pace, dicens:

Menjél Istennek hírével, és többé ne vétkezzél!

DE SIGILLO CONFSSIONIS

39. Ut de sigillo confessionis hic pauca subiungamus, sciat sacerdos, se ad illud servandum ita esse obligatum, ut teneatur peccata sibi in confessione revelata perpetuo celare, neque debeat, quocumque respectu aut præcepto humano interveniente, ea revelare. Nam audit aliorum peccata in confessione non ut homo privatus, sed ut minister Ecclesiæ et Christi hac in parte vices gerens. Peccator quoque sacerdoti non ut homini seipsum cum tanta humilitate et deiectione in confessione subiicit, ut omnia cordis arcana ei patefaciat, sed ut ipsimet Deo, in sacerdote eum audienti. Dicat ergo cum Esaia sacerdos: « Secretum meum mihi, secretum meum mihi! » (Is 24,16)

Quia si Cham displicuit patri suo Noe, quod verenda ipsius non absconderit sed aliis spectanda monstraverit (cf. Gn 9,21–27), quanto magis divinam indignationem incurret, qui animorum dedecora, sub velo confessionis audita, invulgaverit? Sacramentum regis, ut inquit Tobias, abscondi debet (cf. Tob 12,7): confessio autem sacramentum est regis æterni.

Oportet itaque sacerdotem in celandis peccatis, quæ in confessione audit, ita esse fidelem, ut etiam in testem productus et a iudice suo iureiurando astrictus, ut veritatem respondeat ad ea, super quibus fuerit interrogatus, si forte interrogetur de aliquo casu, quem per solam confessionem scit, dicere debet se nihil de eo scire. Neque ob id mendax aut periurus erit. Vere enim affirmat se nescire id, quod non ut homo, sed ut Deus scit. Nam in audiendo confessionem vices Dei gerit. Potest itaque sine mendacio iurare in foro hominum, quod nesciat id, quod alioquin in foro et persona Dei scit. Neque iudex intendit, cum sacerdoti iuramentum defert, illum cogere, ut ea referat, quæ a confitente ei sunt revelata. Et etiamsi intenderet, non obligaret eius intentio sacerdotem. Quia ea saltem potest magistratus humanus præcipere, quæ in foro humano tractantur. In sola autem confessione scita non pertinent ad hominum, sed ad solius Dei forum atque tribunal. Et ideo, si mens iudicis sit interrogare sacerdotem de his, quæ in confessione audivit, cum hoc excedat eius potestatem, necesse est non ad mentem illius respondere, sed ad mentem, quam iure deberet habere.

Immo tenetur sacerdos mortem potius subire, quam ut confessionem revelet. Exempli gratia: si tyrannus aliquis, gladio ad iugulum appposito, secretum confessionis a sacerdote extorquere conaretur, ne ad servandam quidem vitam propriam detegere ei liceret, cum pro servando sacramento in Ecclesia sacerdotale officium obliget sacerdotem vel milies mortem oppetere.

Pæna autem revelantis confessionem secundum antiqua iura, ut habetur in capite « Si sacerdos de pænitentia », distinctione sexta, est depositio et per totam vitam ignominiosa peregrinatio. Sed secundum Decretalem « Omnis utriusque sexus », paragrapho, « Caveat », est depositio et detrusio in monasterium, ad agendam perpetuam pænitentiam, in officiis servilibus monasterii, in habitu laico.

Hæc breviter pro instructione minus exercitatorum confessariorum hic annotanda esse videbantur. Cum autem multo plura sint ad hanc rem pertinentia, quæ sacerdotes, confessionem pænitentium audire solitos, scire et observare necessarium est, petant ea ex opusculis, quæ catholici scriptores de casibus conscientiarum et de modo confitendi ac confitentes audiendi plurima ediderunt. Inter quæ non postremum locum obtinet Confessionale Martini Eisengrein, quem consulo, ut confessarii simpliciores frequenter in suis versent manibus et iterum atque iterum perlegere non prætermittant.

**RITUS ABSOLVENDI AB EXCOMMUNICATIONE MAIORI,
SIVE A CANONE, SIVE AB HOMINE IN EXTERNO FORO LATA**

40. Si sententia excommunicationis contra aliquem pro contumacia lata est, quia scilicet vocatus et legitime citatus, noluit coram iudice ecclesiastico comparere, aut quæ iudex sub pœna excommunicationis ei mandaverat adimplere, in primis sacerdos exigat ab excommunicato iusiurandum, quod in posterum in iudicio comparebit et mandato Ecclesiæ et iudicis obœdiet, sub hac verborum forma:

ISTEN tégedet úgy segéljen, Boldogasszony és mind az több szentek, hogy ennek utána a te egyházi bírád előtt törvényhez állasz, az Anyaszentegyháznak engedelmes lész és amit törvény szerint teneked a bíró parancsol, azt megmíveled! Isten tégedet úgy segéljen!

41. Si vero ob alios quoscumque casus in excommunicationem incidit, faciat sacerdos iurare excommunicatum, quod præceptis Ecclesiæ et ordinarii sui parebit, in posterum cavebit ea admittere, propter quæ nunc excommunicatus fuit, et si quem tali facto suo læsit, ei satisfaciet statim, seu quam primum poterit. Quod iuramentum his verbis ei deferre poterit:

ISTEN tégedet úgy segéljen, Boldogasszony és mind a több szentek, hogy ennek utána engedelmes lész az Anyaszentegyháznak és a te lelki pásztorodnak, továbbá hogy Istennek segítségével megoltalmazod magadat efféle vétektől, melyért ezúttal átokba estél volt, és akit megbántottál, megengeszteled és, ha mi kárt tettél vagy ha valamivel tartozol neki, arról eleget tész! Isten tégedet úgy segéljen!

42. Quod si nullus sit ab eo læsus aut damno affectus, sed simpliciter aliquid admisit, pro quo absque cuiuspiam offensione sententiam excommunicationis incurrit, satis erit, ut iuret se mandatis Ecclesiæ et sui ordinarii pariturum. Et tunc sacerdos hoc pacto eum iurare faciat:

ISTEN tégedet úgy segéljen, Boldogasszony és mind a több szentek, hogy ennek utána engedelmes lész az Anyaszentegyháznak és a te lelki pásztorodnak, és Istennek segítségével megoltalmazod magadat efféle vétektől, melyért ezúttal átokba estél volt! Isten tégedet úgy segéljen!

43. Postea, si ad hoc auctoritatem aut mandatum superioris habet, superpellicio et stola vestitus, excommunicatum coram se extra ecclesiam genuflexum et absolutionem humiliter petentem absolvat hoc modo. In primis legat psalmum:

Deus misereatur nostri etc., quem inveniet supra, folio 74.

44. Deinde dicat:

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison. Pater noster etc.

℣. Et ne nos inducas in tentationem!

℟. Sed libera nos a malo!

℣. Salvum fac servum tuum. Vel, si femina fuerit: Salvam fac famulam tuam.

℟. Domine Deus, sperantem in te.

℣. Nihil proficiat inimicus in eo *vel* in ea.

℟. Et filius iniquitatis non nocebit ei.

℣. Esto ei, Domine, turris fortitudinis!

℟. A facie inimici.

℣. Dominus vobiscum!

℟. Et cum spiritu tuo!

45. Oremus!

DEUS, cui proprium est misereri semper et parcere: suscipe deprecationem nostram, ut hunc famulum tuum, quem *si autem femina fuerit,* ut hanc famulam tuam, quam excommunicationis catena constringit, miseratio tuæ pietatis absolvat! Per Christum, Dominum nostrum.

46.

AUCTORITATE Dei omnipotentis ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius ac Ecclesiæ suæ sanctæ et ea, qua fungor, absolvo te ab excommunicationis vinculo, quo ligatus eras, et restituo te communioni fidelium ac ecclesiasticis sacramentis in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus Sancti. ✠ Amen.

V. Ritus Eucharistiæ sacramentum fidei populo distribuendi

1. Nullus alius, nisi sacerdos a legitimo episcopo ordinatus, et is quoque non secus quam vestibus iis indutus, quas Ecclesia Catholica ad sacra conficienda instituit, ac in altari sacris linteis tecto, caliceque, patena et corporali lineo et mundo ab episcopo consecratis, neque extra missam, sed in ipsa tantum missa, quam lingua Latina celebrare debet, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum consecrare audeat.

2. Hæresi aut schismate e numero Christianorum segregatis vel excommunicatis, antequam Ecclesiæ reconcilientur, Eucharistia dari non debet.

3. Qui ieiuni non sunt a media nocte, nisi periculum mortis immineat, hoc sacramentum non sumant, neque sacerdos eis distribuatur.

4. Semper delirantibus, fatuis, dementibus, ac quoque modo insanis, intercludatur aditus ad hoc convivium.

5. Qui per intervalla delirant aut insaniunt, si quando ita ad se redierint, ut confiteri possint, et religiose Eucharistiam petant, non eis denegetur.

6. Aliis autem quocumque morbo laborantibus, etiamsi leprosi sint, et vis morbi labia aut dentes exederit, si animo pio et parato petant, dari debet, nisi forte captum cibum, retinere non valeant, aut ad vomendum proclivi sint. Nam in hoc casa ad communionem sacramenti admitti non possunt.

7. Pueris non prius, quam usum rationis habere cœperint, Eucharistia danda est. Quæ vero ætas ad rationis usum in pueris idonea censenda sit (cum quidam celerioris, quidam tardioris ingenii reperiantur), id parentum et confessarii iudicio relinquitur.

8. Capitis quoque supplicio damnatis, si præmissa confessione, religiose, pie et animo bene præparato efflagitent, **sacra potest præberi synaxis.**

9. Sacerdos in missa hostiam integram pro se consecrat, et eam totam sumat, pro communicantibus autem alias habeat particulas.

10. Si post missam, quam tunc celebravit sacerdos, Eucharistiam distribuit, retentis sacris vestibus hoc faciat. Alias autem superpellicio et stola vestitus cereisque in altari¹ accensis.

11. Si sacramentum venerabile, de loco in locum deferri oportuerit, facibus accensis ac tintinnabulo praecedentibus, cum gravitate et devotione, ac superpellicio et stola indutus sacerdos illud deferat.

12. Antequam petentibus sacerdos Eucharistiam distribuat, poterit his aut similibus verbis ad pie et religiose sumendum hoc sacramentum eos adhortari.

VALAKI egyfelől ennek a szentségnek drágalátos és méltóságos voltát, úgy, amint illik, meggondolja, másfelől pedig a mi gyarlóságunkat és bűneinknek számtalanságát elméjébe forgatja, kétség nélkül érti, mely méltatlanok legyünk a Jézus Krisztusnak Szent Testének és Szent Vérének vételére. De mit tegyünk neki, ha erőltet minket Urunknak imígyen parancsolatja: „Egyétek és igyátok”, és kényszerít a mi szükségünk, mert éhek és szomjúak vagyunk, és szűkölködünk lelkünknek táplálására e nemes étel és ital nélkül. Nem tehetünk egyebet benne, hanem hozzá kell járulnunk, ennünk kell az Isten Fiának Testét, és innunk kell az ő Szent Véré. Együk azért és igyuk, szerelmes atyámfiai, mert ugyanis nekünk, kik gyarló és bűnös állatok vagyunk, terítette meg asztalát, nekünk készítette ezt, e vendégséget az emberi nemzetnek Megváltója.

Nem az angyalokkal, hanem amaz szegény paraszt és erőtlen apostolokkal, kik ottan hamar megbotránkozandók valának őbenne, ül vala az asztalnál Jézus,² midőn vevé a kenyeret, és hálákat adván, megáldá, megszegé, és nekik adá, mondván: „Vegyétek és egyétek, ez én testem.” Azonképpen a pohárt is kezébe vevén hálákat ada, és nekik adá, mondván: „Igyátok ebből mindnyájan, mert ez én vérem.” Szintén ilyenek valának az apostolok akkor, mint mi, mi is szintén olyanok vagyunk, mint ők voltak. Annakokáért, ha ők vették, mi is vehetjük, ha ők éltenek a mennyei kenyérral, és a mennyei pohárral, élhetünk mi is lelkünknek üdvösségére.

Csak hogy megemlékezzünk Szent Pálnak intéséről, ki arra int minden embert, hogy megpróbálja először magát, és úgy egyék abból a kenyérből, és úgy igyék a pohárból.

A próbálás pedig az, hogy megismervén bűneinket, teljes szívvel és lélekkel Istenhez térjünk, a mi bűneinknek sokaságát, mint Ezekiás király, keserves lélekkel sirassuk.³ A publikánussal mellünket verjük,⁴ és alázatosan könyörögjünk Istennek, hogy kegyelmes legyen mihozzánk, bűnösökhöz. Dáviddal sírjunk, és könnyhullatással minden éjjel megáztatván ágyunkat, kérjük a mi Urunkat,⁵ hogy könyörüljön rajtunk az ő nagy irgalmassága szerint, és az ő könyörületeségének sokasága szerint törölje el a mi bűneinket. Vegyük és kövessük szent Pálnak tanítását, ki arra tanít minket, hogy miképpen ennek előtte szolgálaiul adtuk volt a mi tagjainkat a tisztátalanságnak és álnok-

¹ Orig. alteri.

² vö. 1K 11,31.

³ vö. 1K 11,31.

⁴ vö. 1K 11,31.

⁵ vö. 1K 11,31.

ságnak álnokságra, azonképpen mostan adjuk a mi tagjainkat szolgálóul az igazságnak, szentségre.

Ezeket, ha ti, kik élni akartok az Oltáriszentséggel, megmíveltetek, és az Evangéliumon fundáltatott jó szokás szerint bűntökről igaz gyónást tettetek, s az egyházi embertől a ti bűneiteknek köteléből megoldoztatatok, bizvást hozzájárulhattok az Úrnak asztalához, méltán és üdvösségesen vehetitek a Jézus Krisztusnak drágalátos Szent Testét és Szent Véré.

Intlek pediglen és kérlek titeket fejenként, hogy jól számot vessetek lelketekkel, és mindenitek megrostálja lelkiismeretét, s meglássa, hogy készületlen, azaz magának efféle megpróbálása nélkül ide ne járjon. Mert azt mondja Szent Pál,¹ hogy valaki méltatlanul eszik e kenyérből, és iszik e pohárból, kárhozatot eszik és iszik magának, meg nem választván az Úrnak Testét. Jusson eszetekbe, mint jára Júdás. Vőne ugyan ő is a Krisztusnak Szent Testét és Szent Véré, de mivelhogy méltatlanul vevé, úgy mint kirakva vala gonoszúsággal, és nemcsak meg nem próbálá magát, s meg nem tére, hanem inkább szintén akkor is bűnre, az ő Urának és mesterének elárulására² szándékozik vala, veszedelmére vevé, belé mene az ördög, ki őtet kétségben ejté, és arra vevé, hogy fel akasztá magát,³ meghasada, minden béle kiomla, és lelke az örök kárhozatra méne.

Hogyha azért valaki volna tiközöttetek, kinek lelkiismeretét valami bűn furdalná, én a[zt] tanács[olom], ne siessen Júdás módra előtolni magát, hanem maradjon hátra most, halassa egy kevéssé a szentségnek vételét, engesztelje meg Istenét, póbálja meg magát, amint odafel megmondaám, és aztán úgy jöjjön elő, úgy egye az Úrnak kenyérét, és úgy igya poharát. Mert ha azt nem műveli, kétség nélkül úgy jár, amint Júdás jára.

Miért hogy pediglen az Oltáriszentség, a mi Urunknak hozzánk való nagy szerelmének pecsétje és záloga, annak fölötte a híveknek az ő fejükkal, Krisztussal, és ő köztük egymással való egyesülésüknek jele, Szent Pálnak amaz mondásaként:⁴ „Egy kenyér és egy test vagyunk sokan”, mert mindnyájan egy kenyérből és az egy pohárból részesülünk, annakokáért attól igen kell magatokat oltalmaznotok, hogy az Úrnak asztalához szeretettől üres lélekkel, gyűlölésséggel és haraggal megrakodott szívvel ne járuljatok. Emlékezzetek meg a mi üdvözítőknek tanításáról, ki emezt beszéli Szent Máténak:⁵ „Mikor a te ajándéodat az oltárra viszed, és ott megemlékezel, hogy a te atyádfiának valami nehézsége vagyon te ellened, hogy ott ajándéodat az oltár előtt, és menjél először, békéljél meg a te atyádfiával, és akkor térj meg, és vidd fel ajándéodat.” Ha azért valakinek valamit vétettetek, azt megkövessétek, ha valaki ellenetek vétett, annak megbocsássatok, és végre részesüljete e drágalátos szentségben.

Kit mindön hozzátok veszte, minden kétség nélkül veszíte az Krisztus Jézust igaz Istent és embert, testestül és lelkestül. Egyesültök és egy testté leszte övele, részesül-

¹ vö. 1K 11,31.

² vö. 1K 11,31.

³ vö. 1K 11,31.

⁴ vö. 1K 11,31.

⁵ vö. 1K 11,31.

tök az ő érdemeibe, minden javába, gazdagságába, jótéteményébe. Betelik a ti lelketek a Szentlélek malasztjával, növekedik bennetek a hit, reménység és szeretet. Felébred a ti lelketek az jószágos cselekedeteknek gyakorlására, és öregbül elmétekbe az örök életnek kívánsága. Ezeket és egyéb sok számtalan jókat hoz magával a Krisztus ebben a szentségben, azoknak, akik jól élnek vele. Alázzátok meg azért magatokat, és ha készek vagytok hozzá, járuljatok ide. Vegyétek, egyétek és igyátok a Krisztustól nektek készített drágalátos eledelt és italt.

13. *Finita exhortatione moneat sacerdos communicare vonetes, ut ad genua procidant, et se signo crucis muniant, ac ipso praeunte generalem hanc confessionem recitent, dicens ad eos:*

ESSETEK térdre, vessetek keresztet reátok, és mondjátok utánam a közönséges gyónást.

Gyónom Uramistennek, Bódogasszonynak, Szent Péter apostolnak, Szent Pál apostolnak, és mind a többi szenteknek. Vallom magamat vétkesnek lenni, sok számtalan gonosz gondolataimba, beszédeimbe és cselekedeteimbe. Mindennemű bűneimben hagyom Isten előtt bűnössé magamat. Kérem Uramistent, bocsássa meg bűneimet, kérem asszonyomat, Szűz Máriát, Szent Péter apostolt, Szent Pál apostolt és mind az többi szenteket, támadjanak mellettem, imádjanak Istent érettem. Kérlek tégedet, lelkiaiyám, imádj Istent érettem, oldozz meg közgyóntam bűneimből, Istentől adatott hatalmaddal.

14. *Deinde dicat super eos hanc generalem absolutionem:*

MISEREATUR vestri omnipotens Deus et, dimissis peccatis vestris, perducatur vos in vitam æternam, amen. — Indulgentiam, absolutionem ac remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens et misericors Dominus.

15. *Postea iubeat ipsos ter hanc precatorem recitare:*

URAM, nem vagyok méltó, hogy én hajlékomba jöjj, hanem csak parancsolj a te szent igéddel, és megvigaszik az én lelkem.

16. *Qua ter recitata, sacerdos ad altare conversus adoret Sacramentum, ac cum patena in manus sumat, rursusque ad communicantes facie versa, dextra manu unam Sacramenti particulam, supra patenam tenens, interroget illos hoc modo:*

HISZITEK-e, hogy e szentségben a Krisztus Jézusnak Szent Teste és Szent Vére bizsonnyal jelen vagyon? mondjátok fejenként: „Hisszük.”

17. *Et sic tandem distribuat ipsis Sacramentum ad unumquemque, dum ei porrigit, dicens:*

CORPUS et sanguis Domini nostri Iesu Christi conservet animam tuam in vitam æternam, amen. *Aut si magis placet lingua vernacula, hoc modo:* A mi Urunknak, Jézus Krisztusnak Szent Teste és Szent Vére őrizze meg a te lelkedet az örök életre, ámen.

18. *Ac tandem distributione finita, dimittat illos hac benedictione ipsis benedicens:*

BENEDICTIO Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, descendat super vos et maneat semper, amen.

VI. Ritus inungendi infirmos sacro extremæ unctionis oleo

1. *Ungendi sunt oleo extremæ unctionis soli ægroti, neque ii omnes, sed tantum quibus mortis periculum imminere videtur.*

2. *Qui vegeto sunt corpore, etiamsi ad mortis supplicium rapiantur, perungendi non sunt.*

3. *Pueri antquam ad annos di[s]cretionis perveniant, amentes et fatui, extremæ unctionis participes esse non debent.*

4. *Qui ex præsentis tantum morbi gravitate delirare cœperunt, etiamsi sermonis usum amiserunt, ungi possunt.*

5. *Hoc sacramentum in eodem homine sæpius iterari potest. Neque in variis solum, sed in eodem etiam morbo. Si morbus qui per plures dies remiserat, rursus ingravescat.*

6. *Ungi nemo debet, nisi prius confessus sit et Eucharistiam sumserit. Si hæc ante plures dies præstitit ægrotus, hortetur cum sacerdos ut rusum præstet, quia post confessionem factam potuiot denuo si non aliis saltem cogitationis peccatis maculari, aut certe aliqua prius confiteri omiserat, seu oblitus fuerat.*

7. *Sacerdos in introitu domus, quo ad infirmum ungendum venit, dicat:*

Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea.

8. *Postea ad ægrotum propius accedens, eum salutet, et his verbis blande alloquatur:*

BEZZEG jól és igazán mondja Anna asszony,¹ Sámuel profétának anyja, hogy az Úr az, ki megöl, és ki megelevenít, ki alászállít a koporsóba, és ismét felhoz. Mert szemeinkkel látjuk, hogy úgy vagyunk, amint az istenes asszonyállat beszél. Íme, ő szent felsége némelyekre oly nehéz betegséget bocsát, hogy nem sokkal vagyunk különben dolguk, mint ha immár a halálnak kapuján volnának, és csak a sírba kellene bétetnünk: de maga gyakorta megint meggyógyítja őket, és tovább teszi az ő életüknek célját. Miképpen Ezekiás királlyal cselekedék,² kire halálos kórságot bocsátván, megizene neki Ésaías profétától, hogy rendelné el háza népe dolgát, mert meghalna, és tovább nem élne. Mindazáltal minekutána Ezekiás orcával a falhoz fordulván sírva imádkozott volna, meghallgatá Isten őtet, meggyógyította, és tizenöt esztendővel meghosszabbította életét.

¹ vö. 1K 11,31.

² vö. 1K 11,31.

Látom, atyámfia, hogy te is beteg vagy, és igen megterhelte téged, a te testednek fájdalmától: de ne gondold semmit vele, és lelkedbe meg ne keseredjél, se fölöttébb meg ne rémülj. Azon istened vagyon neked is, mint Ezekiás királynak volt, tégedet is meggyógyíthat, mint azt gyógyította, meg is gyógyít, ha üdvösségedre jobb, hogy meggyógyulj. Ő tudja, mi legyen neked hasznos és üdvösséges, azt műveli, amit ért, hogy a te jódra lésszen. Hagy óreá csak magadat, és vedd őbenne reménységedet, meg nem csalatol, higgyed, reménységedbe, hanem jót teszen veled az Isten. Bíz reá életedet, mert ugyanis övé vagy. Ő teremtett és ő váltott meg tégedet. Mondd szíved szerint neki azt, amit Krisztus monda halálának előtte: „Én mennyei szent Atyám, ha lehet, távozzék el tőlem e pohár. De maga nem az én akaratom, hanem a tiéd legyen. Ha üdvösségemre vagyon, és kellemetes teneked, vigyázz meg, halaszd haláloamat, hat tartsak penitenciát bűneimről, és szolgáljak tenéked, ha nem, legyen úgy, amint tudod, hogy jobb, és az mint te akarod.”

Azonközben pediglen, miért hogy nem érted nyilván, mi legyen az ő akarata, meg akar-e e világon tartani, vagy ki akar innét vinni, légy kész mind a kettőhöz. Lehet, hogy meggyógyulsz, az is lehet, hogy meghalsz, mert halandó vagy. Készülj úgy azért hozzá, hogy ha ez órában el kelljen menned is, készületlenül ne találjon tégedet a jó halál. Jó halálnak mondom, mert minden e világi nyomorúságnak véget vet, és az örök életnek s dicsőségnek boldogságára viszi azokat, akik Istenbe múlnak ki e világból. Boldog halottak azok, kik az Úrban halnak meg, azt mondá¹ az angyal Szent Jánosnak.

Ne rettegj semmit a haláltól, mert meggyőzte azt a Krisztus. Által kell ugyan rajta menned, de nem árthat teneked, és be nem nyelhet tégedet. Halgassad csak, mit beszél² Szent Pál a halál felől, el nyeletett a halál győzedelemre. Ó, halál, hol a te győzedelmed? Ó, halál, hol a te ösztökéd? Annyira nem fél a haláltól, hogy ugyan megcsúfolja és megneveti őtet, mivelhogy ami nemű győzedelmet vett volt a bűn által az emberi nemzeten, azt a Krisztus megcáfolta, elvette fegyverét, erőtlenné tette, sőt megrontotta, a bűnt is, mely a halálnak ösztökéje vala, elvette és megbocsátotta. Miért rettegnél tehát e fegyvertelen erőtlén és meggyőzetett ellenségtől?

Immár meggyóntál, bűneidet megszántad és sirattad, Isteneddel megbékéltél. Hozzád vetted a Krisztusnak Szent Testét és Szent Vérének. Ez a te ő úti költséged, kivel a világból kikészültél: Ehhez még az kell, hogy vedd fel az utolsó kenetésnek szentségét, a Szent Jakab apostol intésének tégy eleget. Ki imígyen szól az ő levelébe:³ Ha valaki beteg ti közületek, hívassa hozzá az egyházi embereket, könyörögjenek érette, megkenvén őtet olajjal az Úrnak nevében. És a hitből való könyörgés megszabadította a beteget, és az Úr megkönnyebbíti őtet, és ha bűnökbe leledzett, megbocsáttatnak őneki.

Kétség nélkül a Szentlélek mondatta azt Szent Jakabbal, akarván minekünk ajánlani az szentséget mely a szent olajjal való kenetés által szolgáltatik.

¹ vö. 1K 11,31.

² vö. 1K 11,31.

³ vö. 1K 11,31.

No azért szerelmes atyámfia, fogadd szavát a Krisztus apostolának, kit ha megművelsz, miképpen hogy midőn a lámpásba égettetik az olaj, világosságot és melegséget szerez, mikor pedig az emberi testnek tagjai véle megkenettetnek, azokat táplálja, vastagítja, és erősíti, azonképpen e szentségnek felvételének általa, az Istennek malasztja adatik tenéked: mely világosítja értelmet, szívedet az Istennek szerelmére felgerjeszti, neveli az Úrhoz való bizodalmat tebenned, az ördögnek, halálnak és kárhozatnak ellene bátorítja és biztatja lelkedet, és a bűnnek maradékától tisztogat tégedet. Mert nem hiába való a Szent Jakabnak beszéde, ki azt mondja, hogy a hitből való könnyörgés (mely az olajjal való kenés mellett jelen szokott lenni, és együtt jár vele) megsabdítja a beteget, és az Úr megkönnyebbíti őtet, és ha bűnökbe leledzett, megbocsáttatik őneki, hanem oly mondás ez, mely bizonyossá teszen minket, hogy az utolsó kenetésnek szentsége is nem különben mint a többi, az Úristen malasztjának, kegyelmének és irgalmasságnak drágalatos édene, kibe (midőn élünk vele) sok lelki jók és ajándékok adatnak minékünk.

9. Finita hac exhortatione sacerdos superpellicio et stola indutus legat hunc psalmum:

Beatus, qui intelligit super egenum et pauperem, *
 in die mala liberabit eum Dominus.
 Dominus conservet eum et vivificet eum, †
 et beatum faciat eum in terra, *
 et non tradat eum in animam inimicorum eius.
 Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius, *
 universum stratum eius versasti in infirmitate eius.
 Ego dixi: Domine, miserere mei, *
 sana animam meam, quia peccavi tibi!
 Inimici mei dixerunt mala mihi: *
 Quando morietur, et peribit nomen eius;
 Et si ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur, *
 cor eius congregavit iniquitatem sibi.
 Egrediebatur foras, *
 et loquebatur in idipsum.
 Adversum me susurrabant omnes inimici mei, *
 adversum me cogitabant mala mihi.
 Verbum iniquum constituerunt adversum me: *
 Numquid qui dormit, non adiiciet, ut resurgat?
 Etenim homo pacis meæ, in quo speravi, *
 qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.
 Tu autem, Domine, miserere mei et resuscita me, *
 et retribuam eis!
 In hoc cognovi, quoniam voluisti me, *
 quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
 Me autem propter innocentiam suscepisti, *
 et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo et usque in sæculum, *
 fiat, fiat!
 Gloria Patri et Filio
 et Spiritui Sancto.
 Sicut erat in principio et nunc et semper,
 et in sæcula sæculorum, amen.

10. Deinde legat litaniam:

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.

Salvator mundi.
 Adiuvā eum, Domine.
 Sancta Maria. Ora pro eo.
 Sancta Dei genitrix. Ora pro eo.
 Sancta virgo virginum. Ora pro eo.
 Sancte Michael. Ora pro eo.
 Sancte Gabriel. Ora pro eo.
 Sancte Raphael. Ora pro eo.
 Omnes sancti angeli et archangeli.
 Orate pro eo.
 Sancte Ioannes Baptista. Ora pro eo.
 Omnes sancti patriarchæ et prophetæ.
 Orate pro eo.
 Sancte Petre. Ora pro eo.
 Sancte Paule. Ora pro eo.
 Omnes sancti apostoli et evangelistæ.
 Orate pro eo.
 Sancte Stephane. Ora pro eo.
 Sancte Laurenti. Ora pro eo.
 Sancte Georgi. Ora pro eo.
 Omnes sancti martyres.
 Orate pro eo.
 Sancte Sylvester. Ora pro eo.
 Sancte Martine. Ora pro eo.
 Sancte Nicolae. Ora pro eo.
 Omnes sancti confessores.
 Orate pro eo.
 Sancta Maria Magdalena.
 Ora pro eo.
 Sancta Agatha. Ora pro eo.
 Sancta Margaretha. Ora pro eo.
 Omnes sanctæ virgines et viduæ.
 Orate pro eo.
 Omnes sancti. Orate pro eo.

Propitius esto. Libera eum, Domine.
 Propitius esto. Parce ei, Domine.
 Ab omni malo.
 Libera eum, Domine.
 Ab ira tua. Libera eum, Domine.
 Per adventum et nativitatem tuam.
 Libera eum, Domine.
 Per passionem et sanctam crucem
 tuam. Libera eum, Domine.
 Per passionem et sanctam crucem
 tuam. Libera eum, Domine.¹
 Per gloriosam resurrectionem et
 admirabilem ascensionem tuam.
 Libera eum, Domine.
 Per adventum Spiritus Sancti paracliti.
 Libera eum, Domine.
 In die iudicii. Libera eum, Domine.
 Peccatores. Te rogamus, audi nos.
 Ut sanitatem ei dones.
 Te rogamus, audi nos.
 Ut a præsentī periculo et infirmitate
 eum liberare digneris.
 Te rogamus, audi nos.
 Ut ab ardore februm eum liberare
 digneris. Te rogamus, audi nos.
 Ut a morte perpetua eum liberare
 digneris. Te rogamus, audi nos.
 Ut indulgentiam omnium peccatorum
 suorum ei dones. Te rogamus,
 audi nos.
 Ut eum exaudire digneris.
 Te rogamus, audi nos.

¹ *Erranter duplicatum.*

Ut eum custodire digneris.

Te rogamus, audi nos.

Fili Dei. Te rogamus, audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.

Miserere ei, Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.

Parce ei, Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.

Dona ei pacem et sanitatem.

Christe, audi nos.

11.

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.

Pater noster *etc.*

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum.

℟. Deus meus, sperantem in te.

℣. Mitte ei auxilium de sancto.

℟. Et de Sion tuere eum.

℣. Esto ei, Domine, turris fortitudinis.

℟. A facie inimici.

℣. Nihil proficiat inimicus in eo.

℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

12. Oremus.

OMNIPOTENS sempiternae Deus, qui per beatum Iacobum, apostolum tuum, inducere presbyteros Ecclesiae et inungere infirmos praecipisti: praesta, quaesumus, ut digneris per manus nostras hunc famulum tuum infirmum *vel (si femina erit): hanc famulam tuam infirmam* de oleo sanctificato ungere et benedicere, et quod fideliter postulantes exterius agimus, hoc interius spiritualiter divina tua virtus invisibiliter operetur. Per Christum Dominum nostrum. [℟.] Amen.

13. Oratio:

DOMINE, Deus, qui per apostolum tuum Iacobum locutus es, dicens: Infirmatur, quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo sancto in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit,¹ dimittentur ei: cura quaesumus, Redemptor noster, gratia Spiritus Sancti languores huius infirmi, *vel (si femina est): infirmæ* et sua sana vulnera, eiusque dimitte peccata, atque dolores cunctos cordis et corporis ab eo expelle, plenamque interius et exterius sanitatem misericorditer redde, ut, ope misericor-

¹ *Orig. sint.*

diæ tuæ restitutus, *vel*: restituta ad pristina reparetur officia. Per Christum Dominum nostrum.

14. *Hic, imponens sacerdos manus super infirmum, dicat:*

IN nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti exstinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarum, immo per invocationem omnium sanctorum angelorum, archangelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum omniumque sanctorum, amen.

15. *Deinde intingat sacerdos pollicem dextræ manus in oleum infirmorum, et inungat membra infra-scripta infirmi, signum crucis in eis faciens. Et primo palpebras oculorum, dicens:*

PER istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus, quicquid oculorum vitio deliquisti, amen.

16. *Secundo ungat aures, et dicat:*

PER istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid aurium vitio deliquisti, amen.

17. *Tertio ungat nares, inquires:*

PER istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus, quicquid narium vitio deliquisti, amen.

18. *Quarto ungat labia, dicens:*

PER istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus, quicquid linguæ vel oris vitio deliquisti, amen.

19. *Quinto ungat utramque manum, hæc verba proferens:*

PER istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus, quicquid tactu manuum seu carnis vitio deliquisti, amen.

20. *Sexto utrumque pedem cum hac verborum prolatione:*

PER istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus, quicquid incessu pedum aut lumborum vitio deliquisti, amen.

21. *Et tandem subiungat orationes sequentes: Oremus.*

RESPICE, quæsumus, Domine, famulum tuum, **N.**, *vel, si femina fuerit: famulam tuam N.*, in infirmitate sui corporis laborantem, et animam refove, quam creasti, ut, castigationibus emendatus, *vel: emendata* se sentiat tua medicina salvatum. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

22. Oremus.

DOMINE, sancte Pater, omnipotens, æterne Deus, qui, benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate custodis: ad invocationem tui nominis benignus assiste, ut famulum tuum, *vel:* famulam tuam ab ægritudine liberans, et sanitati donans, dextera tua erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, Ecclesiæ tuæ sanctisque tuis altaribus cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

23. Oremus.

DOMINUS Iesus Christus apud te sit, ut te defendat, intra te sit, ut te reficiat, circa te sit, ut te conservet, ante te sit, ut te deducat, post te sit, ut te custodiat, super te sit, ut te benedicat. Cui honor est et gloria in sæcula sæculorum. [R.] Amen.

24. Oremus.

DEUS, qui discipulis manus super infirmos ponere, ut bene haberent, præcepisti; Deus, qui per apostolum tuum, Iacobum, infirmos sacro oleo inungi, et pro eis rogari¹ docuisti; Deus, qui per impositionem manuum sacerdotum cum sancti nominis tui invocatione peccata relaxari voluisti: exaudi orationes nostras, et da huic famulo tuo, *vel:* famulæ tuæ, infirmitatis pondere presso, *vel:* pressæ, per hoc sacrum mysterium, quod nos indignos famulos tuos agere præcepisti, remissionem omnium peccatorum, quatenus per hanc sacri olei unctionem et manuum nostrarum impositionem cuncta ei facinora Sancti Spiritus gratia relaxentur, venia impetretur, sanitas animæ et corporis restituatur; et non plus ei noceat conscientiæ reatus ad pœnam, quam indulgentia tuæ pietatis atque remissionis [conferat] ad reconciliationem et veniam. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

¹ *Orig. togari (sic).*

ORDO COMMENDATIONIS ANIMÆ

25. Primum dicatur litania, ut supra, fol. 133.

26. Deinde, dum anima in agone sui exitus anxiatur, sequentes dicantur orationes:

PROFICISCERE, anima Christiana, de hoc mundo, in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te creavit. In nomine Iesu Christi, Filii Dei vivi, qui pro te passus est. In nomine Spiritus Sancti, qui in te fusus est. In nomine angelorum et archangelorum. In nomine thronorum et dominationum. In nomine principatum et potestatum. In nomine cherubim et seraphim. In nomine patriarcharum et prophetarum. In nomine sanctorum apostolorum et evangelistarum. In nomine sanctorum martyrum et confessorum. In nomine sanctorum monachorum et eremitarum. In nomine virginum et omnium sanctorum et sanctarum Dei. Hodie sit in pace locus tuus, et habitatio tua in sancta Sion.

27. Oremus.

DEUS misericors, Deus clemens, Deus qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata pœnitentium deles, et prœteritorum criminum culpas venia remissionis evacuas: respice propitius super hunc famulum tuum, **N.**, *vel:* famulam tuam, **N.**, et, remissionem omnium peccatorum suorum tota cordis confessione poscentem, deprecatus exaudi; renova in eo, *vel:* in ea, piissime Pater, quicquid terrena fragilitate corruptum, vel quicquid diabolica fraude violatum est, et unitati corporis Ecclesiæ membrum redemptionis annecte, miserere, Domine, gemituum, miserere, Domine, lacrimarum eius, et, non habentem fiduciam, nisi in tua misericordia, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

28.

COMMENDO te omnipotenti Deo, cuius es creatura, ut cum humanitatis debitum, morte interveniente, persolveris, ad creatorem tuum, qui te de limo formavit, revertaris. Egredienti itaque animæ tuæ de corpore splendidissimus angelorum chorus occurrat. Iudex apostolorum te senatus circumdet. Candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obviet. Lucida rutilantium te confessorum turba circumornet. Iubilantium te virginum chorus excipiat, et beatæ quietis in sinu patriarcharum te complexus astringat. Mitis atque festivus Christi Iesu tibi conspectus appareat, qui te inter assistentes sibi iugiter interesse decernat. Ignoret omne, quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi tæterrimus satanas cum satellitibus suis, et in adventu tuo¹ te comitantibus angelis, contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus, et dissipentur inimici eius, et fugiant, qui oderunt eum a facie eius; sicut deficit fumus, deficient, sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. Confundantur igitur et erubescant omnes Tartaræ legiones, et ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant; liberet te a cruciatu Christus, qui pro te mori dignatus est. Constituat te Christus, Filius Dei intra paradisi sui semper amœna virentia, et inter oves suas te verus ille pastor agnoscat. Ille ab omnibus tuis peccatis te absolvat, atque ad dexteram suam in electorum suorum te sorte constituat, ut Redemptorem tuum facie ad faciem videas, et, præsens semper assistens, manifestissimam beatissimis oculis aspicias veritatem. Constitutus *vel:* constituta igitur inter agmina beatorum, contemplationis divinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum. [R.] Amen.

29. Oremus.

SUSCIPE, Domine, servum tuum *vel:* famulam tuam in locum sperandæ salvationis, sibi a misericordia tua præparatum, amen.

Libera, Domine, animam eius ex omnibus periculis infernorum, et de laqueis pœnarum, et ex omnibus tribulationibus, amen.

¹ *Malim suo.*

Libera, Domine, animam huius, sicut liberasti Enoch et Eliam de communi morte mundi, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti Noe de diluvio, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti Abraham de Ur Chaldæorum, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti Iob de passionibus suis, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti Isaac de hostia et de manu Abrahæ, patris sui, amen.

Libera, Domine, animam huius, sicut liberasti Loth de Sodomis et de flamma ignis, amen.

Libera, Domine, animam huius, sicut liberasti Moysen de manu Pharaonis, regis Ægyptiorum, amen.

Libera, Domine, animam huius, sicut liberasti Danielelem de lacu leonum, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis et de manu regis iniqui, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti Susannam de falso crimine, amen.

Libera, Domine, animam eius, sicut liberasti David de manu Saul et de manu Goliæ, amen.

Libera, Domine, animameius, sicut liberasti Petrum et Paulum de carceribus, amen.

Et sicut liberasti gloriosissimam virginem et martyrem tuam, Teclam, de tribus tormentis atrocissimis; sic liberare digneris animam infirmi huius, et tecum facias in bonis congaudere cælestibus, amen.

30.

COMMENDAMUS tibi, Domine, animam famuli tui, *vel:* famulæ tuæ precamurque te, Iesu Christe, Salvator mundi, ut propter quam ad terram misericorditer descendisti, patriarcharum tuorum sinibus insinuari non renuas. Agnosce, Domine, creaturam tuam non ex diis alienis creatam, sed a te, Deo solo, Deo vivo et vero, quia non est Deus alius præter te, et non est secundum opera tua. Lætifica, Domine, animam eius in conspectu tuo, et ne memineris iniquitatum eius antiquarum et ebrietatum eius, quas suscitavit furor sive fervor mali desiderii. Licet enim peccavit, tamen Patrem et Filium et Spiritum Sanctum non negavit, sed credidit, et zelum Dei in se habuit, et Deum, qui fecit omnia, fideliter adoravit. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. [R.] Amen.

31.

DELICTA iuventutis et ignorantias eius, quæsumus, ne memineris, Domine, sed secundum magnam misericordiam tuam memor esto illius in gloria claritatis tuæ. Aperiantur illi cæli, collætentur ei angeli, in regnum tuum, Domine, animam huius suscipe. Suscipiat eam sanctus Michael, archangelus Dei, qui militiæ cælestis meruit principatum. Veniant illi obviam sancti angeli Dei, et perducant eum in cælestem Ierusalem. Suscipiat eam beatus Petrus apostolus, cui a Deo claves regni cælestis commissæ sunt. Adiuvet eam sanctus Paulus, qui dignus fuit esse vas electionis. Intercedat pro ea sanctus Ioannes apostolus et Dei dilectus, cui revelata sunt secreta

cælestia. Orent pro illo omnes sancti apostoli, quibus a Domino data est potestas ligandi atque solvendi. Intercedant pro ea omnes sancti Dei, qui pro Christi nomine tormenta in hoc sæculo sustinuerunt, ut pervenire mereatur ad gloriam regni cælestis, præstante Domino nostro, Iesu Christo. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

32. Si adhuc anima in corpore anxiatur, legat aliquis passiones dominicas, et ponatur crux Christi ante conspectum eius.

CUM AUTEM RECESSERIT ANIMA

33. Dicat responsorium:

*Subvenite, sancti Dei, occurrite, angeli Domini, suscipientes animam eius, * offerentes eam in conspectu Altissimi. V. Suscipiat te Christus, qui vocavit te, et in sinum Abrahae angeli deducant te. Offerentes eam. V. Requiem æternam dona ei, Domine, et lux perpetua luceat ei. Offerentes.*

34. Deinde preces:

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison. Pater noster.

V. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

V. A porta inferi.

R. Erue, Domine, animam eius.

V. Credo videre bona Domini.

R. In terra viventium.

V. Ne tradas bestiis animam confitentem tibi.

R. Et animam pauperis tui ne obliviscaris in finem.

V. Domine, miserere ei.

R. Christe, parce ei.

V. Domine, exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

35. Oremus.

TIBI, Domine, commendamus animam famuli tui, vel: famulae tuæ, N., ut, defunctus vel: defuncta sæculo, tibi vivat, et, quæ per fragilitatem mundanæ conversationis peccata commisit, tu venia misericordissimæ pietatis deleas et abstergas. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

36. Oremus.

SUSCIPE, Domine, animam, quam de ergastulo huius sæculi vocare dignatus es, et libera eam de principibus tenebrarum, et de locis pœnarum, ut, absoluta omni vinculo peccatorum, quietis ac lucis æternæ beatitudine perfruatur, et inter sanctos et electos tuos in resurrectionis gloria inveniri mereatur, præstante Domino nostro, Iesu Christo. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

ORDO SEPULCRI MORTUOS

37. Postquam clerus cum processione ad domum, in qua corpus defuncti iacet, pervenerit, parochus vel alius sacerdos incipia[t]:

Oremus pro fidelibus defunctis.

38. Et chorus prosequatur:

Requiem æternam etc.

39. Canteturque primus nocturnus matutini, ex officio pro defunctis.

40. Quo finito subiungatur antiphona:

Absolve, Domine etc.

41. Et canticum:

Benedictus Dominus Deus Israel etc.

42. Finito cantico repetatur antiphona, et dicantur preces:

A porta inferi etc.

43. Et si defunctus est sacerdos, oratio:

Deus, qui estuorum gloria sacerdotum etc., et: Fidelium Deus etc.

44. Si autem laicus fuerit, oratio:

Inclina, Domine etc., et: Fidelium etc.

45. His addatur suffragium de angelis:

Michael prepositus paradisi etc. cum suo versiculo et oratione.

46. Postremo dicatur:

℣. Requiem æternam.

℟. Et lux perpetua etc.

47. Et concludatur sic:

℣. Requiescat in pace.

℟. Amen.

48. Quæ omnia habentur in Breviario.

BREVIUS

49. Sacerdos incipiat:

Oremus pro fidelibus defunctis.

50. Chorus prosequatur:

Requiem æternam etc.

51. Postea cantetur invitatorium:

Circumdederunt me gemitus mortis cum psalmo Venite exultemus.

52. Deinde antiphona:

Absolve et canticum: Benedictus Dominus etc.

53. Cum aliis, quæ deinceps sequuntur, ut supra.

54. Quibus finitis aspergat sacerdos defunctum aqua benedicta, et turificet.

MOXQUE PRÆCEDENTE PROCESSIONE PORTETUR DEFUNCTUS AD TEMPLUM

55. Choro cantante responsorium:

Libera me, Domine etc.

56. Quo postquam perventum fuerit, deponatur corpus in medio templi, et cantetur missa pro defunctis.

57. Post missam cantetur antiphona:

In paradisum deducant te angeli cum psalmo De profundis.

ET INTERIM CORPUS DEPONATUR IN SEPULCHRUM

58. *Aspergatur aqua benedicta et turificetur. Demum sacerdos cantet preces:*

A porta inferi cum orationibus, ut supra.

59. *Sepulto corpore, vel priusquam illud in sepulchrum deferatur, parochus vel aliquis alius e numero cleri poterit populum sequenti aut simili exhortatione alloqui.*

EXHORTATIO AD EOS, QUI FUNERI INTERSUNT

60.

LÁTOM, szerelmes atyámfiai, hogy ez mi megholt felebarátunknak temetésére sokan gyűltetek ide, s dicsérem is. Mert az Szentírás is dicséri Tóbiást érette, hogy halottakat temettet (Thob. 1:2). De nem elég ittlennetek, hanem arra is gondot kell viselnetek, hogy a ti ittlétekteknek valami hasznát vegyétek. Hasznos ugyan csak az is, hogy itt vagytok, mivel hogy a halottaknak temetése a keresztényi kegyességnek avagy istenességnek tiszte, melynek ígérete vagyon, azt írja Szent Pál, mind e jelenvaló, s mind jövő életnek javai felől (1Tim. 4). De mostan nem afféle haszonról szólok, hanem a tanulságról, melyet ez halottnak látásából kell vennetek. Hogy midőn szemetek előtt forog az holt embernek teste, megemlékezzetek róla, hogy nektek is meg kell halnotok. Óránként igyekezzetek rajta, hogy az halál titeket készen találjon.

Meg kell, mondám, halnotok. Mert bizonydolog ez, hogy valaki e világra születik, mindennek megint a halál által ki kell e világból menni. Egy törvény, egy dekrétum és egy végezés származott ki a Szentháromságnak tanácsából a teljes emberi nemzetre, mely előtt senki el nem mehet, senki attól meg nem olthatja magát, senki azt meg nem változtathatja. Melyik az a végezés? El vagyon végezve, úgymond Szent Pál, hogy minden embernek egyszer meg kell halni. Sem pápa, sem császár, sem király, sem fejedelem, sem püspök, sem pap, sem barát, sem gróf, sem úr, sem nemes, sem nemtelen, sem tudós, sem tudatlan, sem gazdag, sem szegény, sem vén, sem ifjú, sem férfi, sem asszonyember, sem kicsiny, sem nagy, sehol senki e világon azt el nem kerülheti, sem által nem hághatja, hanem mindennek reá kell menni. Egyéb nem lehet benne, vagy akarjuk, vagy nem, mindnyájan meg kell halnunk.

Mikor eljő az óra, sem könyörgéssel, sem ajándékkal, sem sírással a halált meg nem engesztelhetjük. Nem vehetjük őelőle mássá ügyünket, nem választhatunk más bírót magunknak, ki örvény szerént lássa meg, ideje-e immár innét kimennünk, vagy nem. Sem törtül, sem paizstul, sem kopjátul, sem puskátul, sem egyéb nemű fegyvertül a halál nem fél. Sem erős kővárba, sem erdőbe, sem bokorba, sem hegyen, sem völgyön, sem házunknál, sem egyebütt őelőtte el nem rejtezhetünk. Semnemű mesterséggel, semminemű bölcsességgel, semminemű álnoksággal a haláltól meg nem menekedhetünk. El vagyon végezve, hogy minden embernek meg kell egyszer halni.

Mint mondjunk tehát? Minek nevezzük a mi életünket e földön? Azt írja Szent Jakab (Iac. 4), hogy olyan, mint a pára, mely kevés ideig látszik, és annak utána elenyésszik. A közönséges példabeszédben pedig hasonlíttatják az emberi élet a buborékhoz, mely valamennyi ideig igen mártogatja magát a vízen, de nem sokat tart, mert csak egy kis szalmaszállba ütközzék is, ottan megszakad, és semmivé lesz. Oly hamar elmúlik, a bölcsnek mondásaként (Sap. 5) evilági életünk minden testi javával egyetemben, mint az árnyék, mint az hamar futó postakövet, mint a vízen lábbó,¹ és mint az égen röpködő madár.

A mezei virág igen szép, de nem sokáig marad, hanem csakhamar megfonnyad, elszárad és elhull. Nem különben vagyunk nekünk is e földön dolgunk. Azért beszélget imígyen szent Jób (Iob 14). Az asszonyiállattal született ember, kevés ideig élhet. Sok nyavalyával megtelik, és mint egy virág, kinevekedik, de hamar megromol, és úgy múlik el, mint egy árnyék, és soha azon állapotban meg nem marad. Kialts (úgymond Ésaías), és mondék (Esa. 40). Mit kialtsak? Minden test széna, és annak minden dicsősége olyan, mint a mezei virág. Mindezek azt bizonyítják, hogy nem csak halandó, hanem rövid is a mi életünk e földön. Azt sem tudjuk, mely órába ki kell innét mennünk.

Annakokáért senki hosszú életet magának ne ígérjen, és e jelenvaló rövid életébe reményességét ne vesse. Ugyanis aki elhiszi magában, hogy sokat él, és evilági életnek javában bíz, azt az Írás bolondnak nevezi. Tudjátok, mert olvastátok, avagy csak hallottátok, minemű példabeszédet szóla Krisztus Szent Lukácsnál (Luc 12).

Vala úgymond egy néminemű gazdag ember, kinek szántó földje bőségesen teremtet² vala, és magában gondolkodik vala, mondván: „Meggyek?³ Mert nincsen hová beraknom gabonámat.” És monda: „Ezt mívelem. Letöröm csúreimet, és nagyobbakat építek, és oda gyűjtöm be minden gabonámat és javaimat, és ezt mondom az én lelkemnek. Lelkem, sok esztendőre tett javaid vannak, nyugodjál, egyél, igyál, örvendezz.” Az Isten pedig monda neki: „Te bolond, ez éjjel a te lelkedet megkérlik tetőled, és amit gyűjtöttél, kire marad?” Hiszem, halljátok, hogy bolondnak nevezi Krisztus azt, aki sok esztendőre tart számot, és meg nem gondolván életének rövid voltát, anynyit gyűjt magának, hogy éltébe soha meg nem győzi emészteni.

Ne azért, atyámfiak, értvén, hogy a mi életünk igen rövid, és hogy általán⁴ fogva meg kell mindnyájan halnunk, lássátok dolgotokhoz, és mindeneknek fölötté azon igyekezzetek, és abba törjétek fejeteket, hogy valamikor jő el az halál, valamikor hí Isten titeket a más világra, készen találjon. Emlékezzetek meg a mi idvezítőknek sok szép és drágalátos intésirül (Luc 12). Ti is, úgymond, készek legyetek, mert amely órán nem vélnétek, eljő az embernek fia. Vigyázzatok, mert sem napját, sem óráját nem tudjátok (Matth. 25). Vigyázzatok azért, mert nem tudjátok, mikor jő el a ti órátok (Matth. 13). Estve-é, avagy éjjel, avagy ticszókor,⁵ avagy reggel, hogym időn hir-

¹. Láboló, úszó.

². Termett.

³. Mit tegyek?

⁴. Általában.

⁵. Kakaskukorékoláskor.

telen eljövend, alva ne találjon titeket. Boldogok a szolgák, kiket midőn az Úr eljövend, vigyázva talál (Luc 12).

Íme, mely szorgalmatossággal, és mennyi helyen int minket a Krisztus, hogy vigyázzunk, és készek legyünk! Vajon miért míveli azt? Mert tudja, hogy akit miben talál az utolsó óra, abban ítéltetik meg (Matth. 25). Akik készek, azok bemennek az örök dicsőségnek menyegzőjébe, akik pediglen készületlen talátnak, betéttetik azok előtt a kapu.

De talán azt is akarnátok tudni, mi legyen a készület és a vigyázás, melyet a mi Urunk kíván mitőlünk. Megmondom, és igen rövid szóval mondom: a hit és minden halálos bűntől meg tisztított jó lelkiismeret. Mely két dolgot Szent Pál is kíván vala Timóteustól, így tanítván őtet (1Tim 1): „Fiam, Timóteus, ezt a parancsolatot ajánlom tenéked, hogy jó vitézséget vitézkedjél, megőrizvén a hitet és az jó lelkiismeretet. Úgy kellene fejenként életünket rendelnünk, hogy mondhatnók azt, amit ugyanazon Szent Pál mond vala maga felől (Act. 24): „Ebben gyakorlom magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen mindenkoron az Istennél és embereknél.”

Elesünk ugyan gyakorta, és megfertőztetjük a mi lelkiismeretünket. De módunk vagyunk benne, amint feltámadjunk, és újonnan megtisztuljunk. Térjünk meg, tartunk penitenciát, vessünk véget a bűnnek, és jobbítsuk meg életünket, folyamjunk¹ ami idvözítőnkhez, és kérjük Szent Dáviddal (Psal. 50), hogy izsóppal hintsen és mosson meg minket, azaz szent vére hullásának érdemiért bocsássa meg, és törölje el bűneinket, szenteljen meg és mosson meg minket, és tiszták s oly fejérek leszünk, mint az hó.

Aki e szerint vigyáz és készül, megőrizvén a hitet és az jó lelkiismeretet, nem fél az a haláltul, hanem vígan múlik ki ez világból. Mint Szent Pál, ki annyira nem rettegte a halált, hogy ugyan kívánta is. Azért szól ím ilyen módon egy levelében (Philip. 2). Kívánom kimúltomat, hogy a Krisztussal együtt legyék. És midőn az Úristen megjelentette volna neki, hogy az ő halála közel volna, halgassacs,² mint biztatja magát, és mint dicsekedik benne, hogy bizonyos fizetésre menne, mivelhogy lelkiismereti tanúbizonyosságot tenne róla, hogy hitit megtartotta, és jól járt el hivataljába.

„Immár, úgymond, áldoznak énvelem,³ és az én kimúlásom ideje közel vagyunk. Jó bajt víttam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam. Továbbá immár eltéttett nekem az igazságnak koronája, melyet megad nekem az Úr ama napon, az igaz bíró (2Tim. 4).”

Kövessétek ti is a Szent Pál apostolnak példáját, a hitet meg ne szegjétek, őrizzétek lelkiismereteket minden fertelmességtől, és kétség nélkül azon jó reménységbe és bizodalomba múlhattok ki e világból, amint ő kimúlt.

A felséges mindenható Úristen segítjen hozzá titeket, hogy azt mívelhessétek, és az mi megholt atyánkfiának lelkét vigye Ábrahám patriarchának kebelébe, azaz a nyugodalomnak helyére, holott adja meg őneki azt a boldogságot és örök életet, mellyet ké-

¹. Folyamodjunk.

². Hallgassad.

³. Feláldoznak engem.

szített azoknak, akik őbenne hisznek, és őtet szeretik. Végezetre mind ennek s mind minékünk az utolsó ítélet napján engedjen örvendetes és dicsőséges feltámadást.

Ámen.

VII. Benedictio aquæ cum sale ad aspergendum populum, quæ fit singulis diebus Dominicis

1. Sacerdos aquam cum sale benedicturus, indutus superpellicio et stola (quod in aliis etiam, quæ sequuntur benedictionibus servandum est), descendat ad locum, ubi est aqua ad benedicendum præparata. Et ante omnia legat symbolum apostolorum:

Credo in Deum, patrem omnipotentem *etc.*

2. Deinde dicat:

☩. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

☩. Et salutare tuum da nobis.

3. Et subiungat sequentem salis et aquæ exorcismum ac benedictionem:

EXORCIZO te, creatura salis per Deum ☩ vivum, per Deum ☩ verum et per Deum ☩ sanctum, per Deum, qui te per Elisæum prophetam in aquam mitti iussit, ut sanaretur sterilitas aquæ, ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium, ut sis omnibus te sumentibus salus mentis et corporis, et effugiat atque discedat ab eo loco, quo aspersus fueris, omnis phantasia et nequitia vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus, adiuratus. Per eum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [☩.] Amen.

4. Oremus.

IMMENSAM clementiam tuam, omnipotens, æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam ad usum humani generis tribuisti, benedicere ☩ et sanctificare ☩ pro tua pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis et corporis, ut quicquid ex eo tactum vel respersum fuerit, careat omni immunditia, omni-que impugnatione spiritualis nequitia. Per eum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [☩.] Amen.

5. Deinde super aquam:

EXORCIZO te, creatura aquæ, in nomine Dei Patris ☩ omnipotentis, et in nomine Iesu Christi, Filii eiusdem, Domini nostri, et in virtute Spiritus ☩ Sancti, ut fias

aqua exorcizata, ad effugandam omnem potestatem inimici, et ipsum inimicum eradicare¹ et explantare valeas cum angelis suis apostaticis, per eundem Dominum nostrum, Iesum Christum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

6. Oremus.

DEUS, qui ad salutem humani generis maxima quæque sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, et elemento huic, multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis ✠ infunde, ut creatura, mysteriis tuis tibi serviens, ad abiiciendos dæmones, morbosque pellendos, divinæ gratiæ sumat effectum, ut quicquid in domibus vel in locis fidelium hæc unda resperserit, careat omni immunditia, liberetur a noxa, non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens, discedant omnes insidiæ latentis inimici, et si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, aspersione huius aquæ effugiat, ut salubritas, per invocationem tui sancti nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per eum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. [R.] Amen.

7. Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicens:

FIAT hæc commixtio salis et aquæ pariter in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti, amen.

8. Super utrumque:

℣. Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit.

℞. Dominus super aquas multas.

℣. Dominus vobiscum.

℞. Et cum spiritu tuo.

9. Oremus.

DEUS invictæ virtutis auctor et insuperabilis imperii rex ac semper magnificus triumphator, qui adversæ dominationis vires reprimis, qui inimici rugientis sævitiam superas, qui hostiles nequitias potenter expugnas: te, Domine, trementes et supplices deprecamur ac petimus, ut hanc creaturam salis et aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices, ✠ ut ubicumque fuerit aspersa, per invocationem tui sancti nominis omnis infestatio immundi spiritus abiiciatur, terrorque venenosi serpentis procul pellatur, et præsentia Spiritus Sancti nobis, misericordiam tuam poscentibus, ubique adesse dignetur. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate eiusdem Spritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

¹ *Orig. sint.*

10.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Benedicamus Domino.

℟. Deo gratias.

11.

ET benedictio Dei ✠ Patris omnipotentis et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti descendat et maneat super hanc creaturam salis et aquæ, amen.

12. Tunc aspergat populum, dicens:

Asperges me, Domine, hyssopo et mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor. [Ps.] Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper et in sæcula sæculorum, amen. Lavabis me etc.

13.

℣. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

℟. Et salutare tuum da nobis.

14. Oremus.

PRÆSTA nobis, quæsumus, Domine, per hanc sanctificatæ aquæ aspersionem, sanitatem mentis, integritatem corporis, tutelam salutis, securitatem spei, corroboracionem fidei, fructum caritatis, hic et in æterna sæcula sæculorum. [℟.] Amen.

VIII. Benedictio pabuli in festo Stephani protomartyris

1. Primo legatur epistola de die, hoc modo. Lectio Actuum apostolorum:

IN diebus illis. Stephanus autem, plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellabatur Libertinorum et Cyrenensium et Alexandrinorum et eorum, qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano, et non poterant resistere sapientiæ et spiritui, qui loquebatur. Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu Sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei et Iesum, stantem a dextris Dei. Et ait: „Ecce video cælum apertos, et Filium hominis, stantem a dextris virtutis Dei.” Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et, eiicientes eum extra civitatem, lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum, invocantem et dicentem: „Domine,

Iesu, accipe spiritum meum.” Positis autem genibus, clamabat voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino.

2. Deinde evangelium, quod sequitur: *℣*. Dominus vobiscum. *℟*. Et cum spiritu tuo. *℣*. Sequentia sancti Evangelii secundum Matthæum. *℟*. Gloria tibi, Domine.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, apparuerunt et zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, et colligimus ea? Et ait: Non, ne forte, colligentes zizania, eradicetis simul et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

3. Finito evangelio, dicatur:

PER istos semones sancti Evangelii indulgeat nobis Dominus noster, Iesus Christus, universa nostra crimina et delicta, amen.

4. Deinde:

Benedicat *✠* Dominus hanc creaturam pabuli.

5. Et psalmus:

IN convertendo Dominus captivitatem Sion, *
facti sumus sicut consolati.
Tunc repletum est gaudio os nostrum, *
et lingua nostra exsultatione.
Tunc dicent inter gentes: *
Magnificavit Dominus facere cum eis.
Magnificavit Dominus facere nobiscum, *
facti sumus lætantes.
Converte(re), Domine, captivitatem nostram, *
sicut torrens in Austro.
Qui seminant in lacrimis, *
in exsultatione metent.
Euntes ibant et flebant, *
mittentes semina sua.
Venientes autem venient cum exsultatione, *
portantes manipulos suos.
Gloria Patri et Filio
et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in sæcula sæculorum, amen.

6. *Postea preces et orationes sequentes:*

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison. Pater noster *etc.*

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

7. Oremus.

DOMINE, Deus omnipotens, creator cæli et terræ, rex regum et Dominus dominantium: exaudi nos, famulos tuos clamantes et orantes te, qui omnia de nihilo creasti, et hoc pabulum cum ceteris creaturis ad usus animalium et ad eorum nutrimentum fecisti, et qui hodierna die petitionem sancti Stephani protomartyris adimplesti; te humiliter deprecamur, ut hanc creaturam tuam per invocationem sancti nominis tui, et per intercessionem beatæ Mariæ Virginis, Genitricis tuæ, et per merita beati Stephani, protomartyris tui, cuius festum hodie recolimus, et per preces omnium sanctorum tuorum benedicere ✠ et sanctificare ✠ digneris, ut quæ animalium ex eis gustaverint, sanitatem integraliter accipiant per te, Iesu Christe, cuius solo verbo omnia restaurantur, Salvator mundi, rex æternæ gloriæ. Qui in Trinitate perfecta vivis et regnas, Deus, in sæcula sæculorum. [℟.] Amen.

8. Oremus.

DEUS, qui temporibus Eliæ prophetæ cælum, a nubibus restringendo, clausisti, et, rursum aperiendo, te mirabiliter ostendisti: exaudi preces plebis tuæ, per Unigenitum tuum, quem consubstantialem et coæqualem tibi in divinitate credimus, per Spiritum Sanctum Paraclitum, quem ab utroque procedere confitemur, et per meritum beatissimi protomartyris Stephani, cuius hodie festum celebramus, ut benedicas ✠ et sanctifices ✠ hoc pabulum, ut, quæcumque animalia ex eo gustaverint, adiutorium omnium sanitarum ac virtutum recipiant, per te Domine, sancte Pater, qui cum Filio et Spiritu Sancto vivis ac regnas, Deus, per omnia sæcula saculorum. [℟.] Amen.

9.

ET benedictio ✠ Dei Patris omnipotentis et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti descendat, et maneat super hanc creaturam pabuli, amen.

10. *Ultimo spergatur pabulum aqua benedicta.*

IX. Benedictio vini in festo sancti Ioannis evangelistæ

1. **Primo legatur evangelium, quod sequitur:** Dominus vobiscum. [R.] Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti Evangelii secundum Ioannem. [R.] Gloria tibi, Domine.

IN illo tempore. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus et discipuli eius ad nuptias. Et, deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei Iesus: Quid mihi et tibi est, mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex, positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam, vinum factum,¹ et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus, et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est, tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius.

2. **Concludendo:**

PER istos sermones sancti Evangelii indulgeat nobis Dominus noster, Iesus Christus, universa nostra crimina et delicta, amen.

3.

Benedicat ✠ Dominus noster, Iesus Christus, hanc creaturam vini.

4.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

5. **Deinde legatur psalmus:**

DOMINUS regit me, et nihil mihi deerit, *
in loco pascuæ, ibi me collocavit.

Super aquam refectionis educavit me, *
animam meam convertit.

Deduxit me super semitas iustitiæ *
propter nomen suum.

Nam et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, *
quoniam tu mecum es.

¹ *Malim* factam.

Virga tua et baculus tuus, *
 ipsa me consolata sunt.
 Parasti in conspectu meo mensam *
 adversus eos, qui tribulant me.
 Impinguasti in oleo caput meum, *
 et calix meus inebrians quam præclarus est.
 Et misericordia tua subsequetur me *
 omnibus diebus vitæ meæ.
 Et ut inhabitem in domo Domini *
 in longitudinem dierum.
 Gloria Patri et Filio,
 et Spiritui Sancto.
 Sicut erat in principio et nunc et semper,
 et in sæcula sæculorum, amen.

6. Postea subiungantur hæ præces et orationes:

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison. Pater noster *etc.*

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvos fac servos tuos et ancillas tuas.

℟. Domine, Deus meus, sperantes in te.

℣. Et, si quid mortiferum biberint.

℟. Non eis nocebit.

℣. Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus.

℟. Beatus homo, qui sperat in te, Domine.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

6. Oremus.

DEUS et Pater Domini nostri, Iesu Christi, cuius verbo cæli firmati sunt, cui omnis creatura deservit, et omnis potestas subiecta est, et quem metuit et expavescit: nos te ad auxilium nostrum invocamus, cuius audito nomine, serpens conquiescit, draco fugit, vipera silet, et subdola illa, quæ dicitur rana inquieta, torpescit, scorpius exstinguitur, regulus vincitur, squalus nihil noxium operatur, et omnia venenata et noxia animalia terrentur; tu exstingue omnes diaboli fraudes et omnes humano generi adversantes nequitias, et hunc potum per intercessionem beatissimæ Virginis Mariæ et beati Ioannis apostoli et evangelistæ et omnium sanctorum tuorum tua virtute benedic, ✠ et omnes ex eo gustantes, ab omni malo custodias, et ad regnum gloriæ tuæ perducas. Per eundem Christum, Dominum nostrum. [℟.] Amen.

7. Oremus.

DOMINE, Iesu Christe, qui ex quinque panibus et duobus piscibus quinque milia hominum satiasti, et in Cana Galilææ vinum ex aqua fecisti, qui es vitis vera: multiplica super nos misericordiam tuam, et pietatis tuæ clementiam nobis ostende, quemadmodum fecisti cum patribus nostris, in misericordiam tuam sperantibus; *ez* benedicere ✠ ac sanctificare ✠ digneris hanc creaturam vini, quam ad sustentationem fidelium tuorum tribuisti, ut, quicumque ex hac usus fuerit, vel ex ea potaverit, divinæ benedictionis tuæ opulentia repleatur. Per eundem Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

8. Oremus.

DEUS, cuius potestate beatus Ioannes evangelista potum venenosum et toxicum digressit: benedicere ✠ et consecrare ✠ digneris hanc creaturam vini, ut omnibus ex eo gustantibus, expulso omni gustu nocivo, infuso tuæ benedictionis mysterio, sit in terris corporis et animæ sanitas, et in cælis perpetua consolatio. Per Dominum nostrum, Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

9.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Benedicamus Domino.

℟. Deo gratias.

10.

ET benedictio ✠ Dei Patris omnipotentis et Filii ✠ et Spiritus Sancti ✠ descendat, et maneat super hanc creaturam vini, amen.

11. *Tunc aspergatur vinum aqua benedicta.*

X. Benedictio pomorum in festo sancti Blasii episcopi et martyris contra dolorem gutturis

1.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

2. Oremus.

BENEDIC, ✠ Domine, creaturam istam pomorum, ut sit remedium salutare generi humano, et peræsta per invocationem sancti nominis tui, et intercessionem sancti Blasii martyris tui, ut quicumque ex eis sumpserint, salutem animæ et corporis suscipiant sanitatem. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

3. Oremus.

Omnipotens mitissime Deus, qui omnium mundi rerum diversitatem solo verbo creasti, et ad hominum reformationem illud idem verbum, per quod facta sunt omnia, incarnari voluisti, et qui magnus es et immensus, terribilis atque laudabilis et faciens mirabilia: pro cuius fidei confessione gloriosus martyr et pontifex Blasius diversorum tormentorum genera non pavescens, martyrii palmam feliciter est adeptus, quique eidem inter ceteras gratias, hanc prærogativam contulisti, ut quoscumque a gutturis morbo tua virtute curaret. Maiestatem tuam suppliciter exoramus, ut non inspectis nostris reatibus, sed eius meritis et precibus, hanc creaturam pomorum benedicere et sanctificare ✠ tua innumerabili pietate digneris, tuam gratiam infundendo, ut omnes, qui ex eis bona fide gustaverint, a quocumque gutturis morbo se gravatos senserint, liberentur, et in Ecclesia tua sancta sani et hilares tibi gratiarum referant actiones, et laudent nomen tuum gloriosum, quod est benedictum in sæcula sæculorum. [R.] Amen.

4. Postea aspergatur aqua benedicta.

XI. Benedictio segetum in festo sancti Marci evangelistæ

1. Finita missa fit processio extra civitatem ad locum, in quo segetes benedici debent, hoc ordine. In egressu templi cantatur antiphona:

Surgite, sancti.

2. Ac hymni:

Vita sanctorum etc. Ad cenam Agni.

3. Et populus cantat:

Christus surrexit.

4. Ubi ad segetes perventum fuerit, benedictio peragitur hoc ordine. Primum sunt suffragia De resurrectione Domini; De beata Virgine; De sanctis Petro et Paulo; De patrono; Pro peccatis; Pro rege; Contra paganos; Pro pluvia vel Pro serenitate; Pro pace. Quæ tamen poterunt omitti, si ita placuerit.

5. Deinde cantatur sequens litania:

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.

Christe, audi nos. Christe, exaudi nos. | Pater de cælis, Deus. Miserere nobis.

Fili, Redemptor mundi, Deus. Miserere nobis.	Propitius esto. Parce nobis, Domine.
Spiritus Sancte, illuminator mundi, Deus. Miserere nobis.	Propitius esto. Libera nos, Domine.
Sancta Trinitas, unus Deus. Miserere nobis.	Ab insidiis diaboli. Libera nos, Domine.
Salvator mundi. Adiuva nos.	A subitanea et improvisa morte. Libera nos, Domine.
Sancta Maria. Ora pro nobis.	A fulgure et tempestate. Libera nos, Domine.
Sancta Dei Genitrix. Ora pro nobis.	A fame, clade et peste. Libera nos, Domine.
Sancta Virgo virginum. Ora pro nobis.	Per adventum tuum. Libera nos, Domine.
Sancte Michael. Ora pro nobis.	Per nativitatem tuam. Libera nos, Domine.
Sancte Gabriel. Ora pro nobis.	Per baptismum tuum. Libera nos, Domine.
Sancte Raphael. Ora pro nobis.	Per passionem et crucem tuam. Libera nos, Domine.
Omnes sancti angeli et archangeli. Orate pro nobis.	Per gloriosam resurrectionem tuam. Libera nos, Domine.
Sancte Ioannes Baptista. Ora pro nobis.	Per admirabilem ascensionem tuam. Libera nos, Domine.
Omnes sancti patriarchæ et prophetæ. Orate pro nobis.	Per adventum Spiritus Sancti Paracliti. Libera nos, Domine.
Sancte Petre. Ora pro nobis.	In die iudicii. Libera nos, Domine.
Sancte Paule. Ora pro nobis.	Peccatores. Te rogamus, audi nos.
Sancte Marce. Ora pro nobis.	Ut pacem nobis dones. Te rogamus, audi nos.
Omnes sancti apostoli et evangelistæ. Orate pro nobis.	Ut sanitatem nobis dones. Te rogamus, audi nos.
Sancte Stephane protomartyr. Ora pro nobis.	Ut Ecclesiam tuam regere et sublimare digneris. Te rogamus, audi nos.
Sancte Laurenti. Ora pro nobis.	Ut dominum apostolicum et omnes gradus ecclesiasticos in sancta religione conservare digneris. Te rogamus, audi nos.
Sancte Adalberte. Ora pro nobis.	Ut antistitem nostrum misericordia et pietas tua custodiat. Te rogamus, audi nos.
Omnes sancti martyres. Orate pro nobis.	Ut regem nostrum populumque subiectum sub tua protectione conservare digneris. Te rogamus, audi nos.
Sancte Nicolae. Ora pro nobis.	
Sancte rex Stephane. Ora pro nobis.	
Sancte rex Ladislæ. Ora pro nobis.	
Sancte dux Emerice. Ora pro nobis.	
Omnes sancti confessores. Orate pro nobis.	
Sancta Maria Magdalena. Ora pro nobis.	
Sancta Catharina. Ora pro nobis.	
Sancta Elisabeth. Ora pro nobis.	
Omnes sanctæ virgines et viduæ. Orate pro nobis.	
Omnes sancti. Orate pro nobis.	

Ut cunctum populum Christianum
pretiosissimo sanguine tuo
redemptum conservare digneris.
Te rogamus, audi nos.

Ut omnibus fidelibus vivis atque
defunctis requiem æternam donare
digneris. Te rogamus, audi nos.

*Versus sequens dicitur a sacerdote fruges benedi-
cente, ter:* Ut fructus terræ nobis dare et
conservare digneris. Te rogamus,
audi nos.

Ut nos exaudire digneris. Te rogamus,
audi nos.

Ut nos custodire digneris. Te rogamus,
audi nos.

Fili Dei. Te rogamus, audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.

Parce nobis, Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.

Exaudi nos, Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.

Miserere nobis.

Christe, audi nos. Christe, exaudi nos.

6.

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison. Pater noster *etc.*

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

7. Oremus.

PIETATEM tuam, quæsumus, omnipotens Deus, ut has primitias creaturæ tuæ, quas
aeris et pluviæ temperamento nutrire dignatus es, benedictionis ✠ tuæ imbre per-
fundas, tribuasque populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere, ac esurienti-
um animas bonis affluentibus repleas, ut egenus et pauper laudent nomen gloriæ tuæ.
Per Christum Dominum nostrum.

8. Oratio:

OMNIPOTENS, sempiternæ Deus, arbiter throni, qui molem terræ, ex nihilo pen-
dentem, gubernas, et ad victum humani generis corporisque sustentationem
agros operibus excolere iussisti: misericordiam tuam supplices exoramus, ut, quicquid
in hunc agrum salubris seminis satum atque plantatum est, respectu tuæ clementiæ
prospicias, et aeris temperiem moderare digneris, ut, resecato atque absorpto omnium
tribulorum spinarumque squalore, efficias fruges fecundas, et ad maturitatem perfectam
tribuas pervenire, ut nos, famuli tui, uberem tuorum donorum fructum cum gratiarum
actione percipientes, debitas atque acceptas sancto nomini tuo laudes referre mereamur.
Per Christum. [℟.] Amen.

9. Postea versa facie ad orientem cantetur *Evangelium* In principio erat verbum (fol. 29).

10. Et responsorium:

*Verbum caro factum est, et habitabit in nobis. * Cuius gloriam vidimus, quasi unigeniti a patre, ** plenum gratia et veritate. V. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Cuius gloriam vidimus quasi unigeniti a Patre, plenum gratia et veritate. V. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto, sicut erat in principio etc. Plenum gratia et veritate.*

11. Deinde sacerdos dicat: Oremus.

BENEDIC, Domine, hanc creaturam segetum, ut sit remedium salutare humano generi, et præsta per intercessionem nominis tui gloriosi, ut quicumque ex ea sum[p]serint, sanitatem mentis et corporis, animæque tutelam percipiant. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

12. Hinc *Evangelium, quod sequitur (versa facie ad meridiem)*: Dominus vobiscum. [R.] Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti Evangelii secundum Marcum. [R.] Gloria tibi, Domine.

IN illo tempore. Recumbentibus undecim discipulis apparuit Iesus, et exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis: quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eiicient: linguis loquentur novis. Serpentes tollent: et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, et bene habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis.

13. Responsorium:

*Ite in orbem universum, et prædicate dicentes: alleluia. * Qui crediderint et baptizatus fuerit, salvus erit. ** Alleluia, alleluia, alleluia. V. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Qui crediderit et baptizatus erit, salvus erit, alleluia. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Alleluia, alleluia, alleluia.*

14. Oratio:

OMNIPOTENS, sempiternæ Deus, arbiter throni, qui molem terræ, ex nihilo pendentem, gubernas, et ad usum humani generis corporisque sustentationem agros operibus excolere iussisti: misericordiam tuam supplices exoramus, ut, quicquid in hos agros salubriter seminatum atque plantatum est, aspectu tuæ clementiæ prospicias, et aeris temperiem misericorditer moderari digneris, ut, resecato atque absorpto omnium tribulorum spinarumque squalore, efficias fecundum, et ad maturitatem perfectam tribuas pervenire, ut nos, famuli tui, licet indigni, uberem tuorum donorum fructum cum

gratiarum actione percipientes, debitas atque acceptabiles sancto nomini tuo laudes referre mereamur. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

15. Tandem Evangelium subsequens versus occidentem legatur: Dominus vobiscum. [R.] Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti Evangelii secundum Matthæum. [R.] Gloria tibi, Domine.

LIBER generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam, et fratres eius. Iudas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abia. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassem. Manasses¹ autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam, et fratres eius in transmigracione Babylonis. Et post transmigracionem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthan. Matthan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

16. Responsorium:

*Felix valde sacra virgo Maria, et omni laude dignissima: * quia ex te ortus est Sol iustitiæ ** Christus Deus noster. V. Ora pro populo, interveni pro clero, intercede pro devoto femineo sexu, sentiant omnes tuum iuvamen, quicumque celebrant tuam sanctissimam commemorationem. Quia ex te ortus est Sol iustitiæ, Christus Deus noster. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Christus Deus noster.*

17. Quo finito dicatur oratio sequens:

TE, Domine, petimus ac rogamus, ut hos fructus seminum, tuis oculis serendis hilarique vultu aspicere digneris, sicut enim testatus es per famulum tuum Moysen filiis Israel, ut egressi e terra Ægypti in terram, quam eis daturus eras, primitias fructuum suorum offerrent sacerdotibus benedicendas, sic nos oramus auxilium misericordiæ tuæ super has segetes, ut non grandio eas succidat, non turbo subvertat, non vis tempestatis detruncet, nec aeris serenitas exæsturet, et inundatio pluviarum non exterminet, sed incolumes conservando pro animarum et corporum hominum ad plenissimam maturitatem perducere digneris. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

¹ Malim Manasses.

18. *Postea hoc Evangelium versus septentrionalem partem cantetur:* Dominus vobiscum. [R.] Et cum spiritu tuo. *Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam.* [R.] Gloria tibi, Domine.

Fuit in diebus Herodis regis Iudæ, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus Domini sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit, ut incensum poneret, ingressus in templum Domini: et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Ioannem. Et erit gaudium tibi, et exultatio, et multi in nativitate eius gaudebunt: erit enim magnus coram Domino. Et vinum et siceram non bibet, et Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ: et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.

19. *Responsorium:*

*Inter natos mulierum non surrexit maior Ianne Baptista. * Qui viam Domino præparavit in eremo. †. Fuit homo missus a Deo, cui nomen Ioannes erat. Qui viam Domino præparavit in eremo. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Qui viam.*

20. Oremus.

DOMINE, sancte Pater, omnipotens, æterne Deus, quæsumus, emitte sancos angelos tuos, ut defendant segetes nostras a vermibus, ab avibus et locutis, ut magnificetur nomen tuum, Deus, in omni loco. Per Dominum nostrum, Iesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

21. *Subiungatur pro vinearum benedictione.* Oremus.

DEUS, qui spiritualis vineæ tuæ toto terrarum orbe palmites extendisti, montium nostrorum culturam ad boni operis fructum provehe, his quoque vineis benedictionis ✠ tuæ rorem infundas, et a cunctis protegas infestationibus, augeque fructuum earum largitatem. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

22. Oremus.

DOMINE, sancte Pater, omnipotens, æterne Deus, qui cælum et terram, mare et omnia creasti, te supplices exoramus, ut fructum hunc terrenum benedicere ✠ et sanctificare ✠ et multiplicare digneris: repleas nostra celaria sive habitacula plenitudine frumenti et vini, et ut lætantes in eis referamus tibi laudes et gratias. Per Dominum

nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

23.

ET benedictio ✠ Dei Patris omnipotentis, et Filii ✠ et Spiritus Sancti ✠ descendat super hanc creaturam segetum, et maneat semper, amen.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Benedicamus Domino, alleluia, alleluia, alleluia.

℟. Deo dicamus gratias, alleluia, alleluia, alleluia.

24. Et revertantur cum processione, populo rursus cantante:

Christus surrexit.

25. Clerus autem cum scholaribus in reversione cantet prosas:

Victimæ paschali et Mundi renovatio.

26. Ac postremo dum prope ecclesiam fuerint incipiant hymnum:

Te Deum laudamus.

27. Cum eoque templum ingrediantur, ubi præmissa concludantur, suffragio: De beata Virgine.

XII. Benedictio novi panis in festo Divisionis Apostolorum

1.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

2. Oremus.

BENEDIC, Domine, ✠ creaturam hanc novi panis in alimentum hominum, sicut benedixisti quinque panes in deserto, ut gustantes ex eo, tam corporis, quam animæ percipiant sanitatem. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

3. Aspergatur aqua benedicta.

XIII. Benedictio novæ uvæ in festo Transfiguratio Dominis

1.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

2. Oremus.

BENEDIC, ✠ Domine, hos fructus vitium novos, quos per rorem cæli et inundantiam pluviarum et tempora serena atque tranquilla ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobis cum gratiarum actione. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum. [℟.] Amen.

3. Aspergatur aqua benedicta.

XIV. Benedictio herbarum in festo Assumptionis Beatæ Mariæ

1.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

2. Oremus.

BENEDIC, ✠ Domine, creaturam hanc florum herbarumque, ut sit remedium salutare humano generi, per invocationem tui sancti nominis, et quam nobis tua largitas pro consolatione tribuit, proficiat habentibus et conservantibus in sanitatem et felicitatem corporis et animæ. Per Christum Dominum nostrum. [℟.] Amen.

3. Oremus.

PROPITIARE famulis ac famulabus tuis, Domine, Deus, ob gloriam sanctissimi nominis tui, qui tibi fide deserviunt et cælestia dona sperant, ut tua benedictio per has herbas et flores ipsis proficiat ad tutelam corporis et animæ, et flores ac herbas istas tua benignitas benedicens ✠ benedicat ✠ atque præsiidiis tuæ gratiæ, quod spera-

mus et credimus una fide Catholica insigniti, consequi mereamur, et laudabiliter obtinere valeamus. Per eum, qui nos in cruce redemit et salvavit. [R.] Amen.

4. Et aspergantur aqua benedicta.

XV. Benedictio novæ domus

1.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum et terram.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

2. Oremus.

ADESTO, Domine, supplicationibus nostris, et hanc domum serenis oculis tuæ pietatis illustra, descendatque super habitantes in ea tuæ gratiæ longa benedictio, ✠ ut, in his manu factis cum salubritate manentes, ipsi tuum semper sint habitaculum. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

3. Oremus.

EXAUDI nos, Domine, sancte Pater, omnipotens, æterne Deus, et, si qua sunt contraria vel adversa in hac domo, te auctore pellantur. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

4. Oremus.

BENEDIC, Domine, Deus omnipotens, locum istum, ut sit in eo sanitas, sanctitas, castitas, virtus, victoria, sanctimonia, humilitas, bonitas, mansuetudo, plenitudo legis atque obœdientia tibi, Deo Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sit benedictio ✠ super hunc locum et super omnes habitantes in eo, nunc et in omnia sæcula sæculorum. [R.] Amen.

5. Oremus.

DEFENDE, quæsumus, locum istum et habitatores eius a minimis usque ad maximos ab igne, infirmitate, ira tua et ab omnibus tribulationibus atque insidiis diaboli. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

6. Oremus.

TE, Deum, Patrem omnipotentem, suppliciter exoramus pro hac domo et pro habitatoribus eius, ut eos benedicere ✠ et sanctificare ✠ digneris, ut sint promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud; tribue etiam eis de rore cæli abundantiam, et

de pinguedine terræ vitæ substantiam. Et desideria ac vota eorum ad effectum tua miseratione perducas. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

7. Oremus.

BENEDICAT ✠ vos Deus cæli, adiuuet vos Christus, Filius Dei, corpus vestrum in sancto suo servitio confirmet, mentes vestras illuminet, sensus vestros custodiat, gratiam suam ad perfectum animarum vestrarum in vobis augeat, ab omni malo vos liberet, et dextera sua vos defendat, qui sanctos suos semper adiuuat. Ipse vos adiuuare et conservare dignetur, cuius regnum et imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. [R.] Amen.

8. Deinde aspergatur domus, et qui in ea sunt, aqua benedicta, et dicatur:

ANGELUS Domini bonus comitetur vos, et bene disponat mansionem vestram in sæcula sæculorum, amen.

XVI. Benedictio peregrinorum

1.

℣. Deus, in adiutorium meum intende

℟. Domine, ad adiuuandum me festina. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper et in sæcula sæculorum, amen.

2. Oremus.

OMNIPOTENS, sempiternus Deus, humani generis reformator et auctor, qui Abrahamæ, puero tuo, præcepisti, ut exiret de terra nativitatis suæ, et iter faceret in terram, quam demonstrares ei, nec non et populum Israeliticum in desertum te adorandum multis prodigiis venire fecisti, hos famulos tuos quoque ad sanctæ Mariæ matris Filii tui *vel:* ad apostolorum tuorum Petri et Pauli *vel:* sancti Iacobi *vel:* s. N. volentes limina properare, semper et ubique protegas a periculis omnibus eruas, et a nexibus peccatorum absolvas, tu, Domine, qui es via, veritas et vita, et in sperantibus fortitudo, eorum quæsumus iter bene disponas, et prospero tuo auxilio protegantur semper. Mitte eis, Domine, angelum tuum de calies, quem Tobia, famulo tuo commitem dedisti, in itinere suo, ut ubicumque fuerint suæ manserint, sit eis defensor contra hostes visibiles et invisibiles, et contra omnes diabolicas et humanas insidias. Divino suffragio roborati, animo pariter, et corpore valeant incolumes ad propria remeare. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

3.

℣. Salvos fac, Domine, servos tuos.

℟. Deus meus, speantes in te.

℣. Mitte eis auxilium de sancto.

℟. Et de Sion tuere eos.

℣. Esto eis, Domine, turris fortitudinis.

℟. A facie inimici.

℣. Fiat misericordia tua, Domine, super nos.

℟. Quemadmodum speravimus in te.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

4. Oremus.

DEUS infinitæ misericordiæ et maiestatis immensæ, quem nec spatia locorum, nec intervalla temporum ab his, quos tueris abiungunt: adesto præsentibus famulis tuis in te ubique fidentibus, et per omnem, quam ituri sunt viam dux eis et comes esse digneris. Nihil est adversitatis noceat, nihil difficultatis obsistat, cuncta eis salubria sint et prospera, ut sub ope dexteræ tuæ quicquid iusto expetierint desiderio, celeri consequantur effectum. Per Christum Dominum nostrum. [℟.] Amen.

XVII. Super peregrinos ex peregrinatione reversos

1.

℣. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

℟. Et salutare tuum da nobis.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

2. Oremus.

QUÆSUMUS, omnipotens Deus, ut his famulis tuis, quos incolumes redire fecisti, quicquid ibi per carnis fragilitatem sive per visum vel auditum impudicum, aut per colloquia ociosa, sive aliis quibuscumque modis contra tuam iustitiam commiserunt, tu, sanctissime Pater, misericorditer indulgeas et dimittas, et eos illæsos ab omni impugnatione diabolica custodias, ac tuis semper facias inhærere mandatis. Per Christum Dominum nostrum. [℟.] Amen.

3. Oremus.

DEUS, qui iustitias impium, et non vis mortem peccatorum, maiestatem tuam suppliciter deprecamur, ut hos famulos tuos, de tua misericordia confidentes,

cælesti protegas benignus auxilio, et assidua protectione conserves, ut tibi iugiter famulentur, et nullis tentationibus a te separentur. Per Christum Dominum nostrum.

[℞.] Amen.

4.

℣. Benedicamus Domino.

℞. Deo gratias.

5. Deinde aspergantur aqua benedicta, et dicatur:

Benedicat vos omnipotens Deus, Pater ✠ et Filius ✠ et Spiritus Sanctus, ✠ amen.

XVIII. Modus denuntiandi populo fideli festa et ieiunia

1. Quolibet die Dominico in missa post symbolum antequam offertorium dicatur, vel in fine concionis, sacerdos versa facie ad populum denuntiet festa et ieiunia illius hebdomadæ his verbis:

JÉZUS Krisztusnak drágalátos szent vérével megváltott hívő keresztyéni, hallgassátok meg ez hétfői ünnepeteket, melyeken tartoztok egyéb dolgokat hátra vetvén a felséges Mindenható Úr Istennek szívetek szerint ájtatosan szolgálni.

Ez jövő hétfőn vagy Szent Magdalombeli Mária asszony napja.

Csütörtökön vagy Szent Jakab apostol napja. Ezeket parancsolja az Anyaszentegyház megülni mint e mai szent vasárnapot.

Szerdán vagy Szent Jakab böjti. Azon tartoztok minden hívő keresztyén szenvedetességet tenni. *Et sic de aliis.*

2. Quod si eadem hebdomada ex infra notandis festis simplicibus aliquod occurrat, illud hoc pacto denuntiandum erit:

KEDDEN vagy pénteken vagy **N.** vagy Szent Demeter vagy Szent **N.** napja. Azon Istennek először szolgálván, kézi munkát tehetek.

A többi ünnepeteket, kik e héten esnének, az Anyaszentegyház zsolozsmatartással és misemondással megüli tiérettetek.

3. Finita huiusmodi denuntiatione moneat sacerdos populum ad recitandam confessionem generalem, dicens:

ALÁZZÁTOK meg magatokat a felséges Mindenható Istennek előtte, és mondjátok velem egyetembe a közgyónatot.

4. Et mox ipso praeunte et populo verbis subsequente recitetur confessio generalis hoc modo:

GYÓNOM Uramistennek, Boldogasszonynak, Szent Péter apostolnak, Szent Pál apostolnak, Szent István királynak, Szent László királynak, szűz Szent Imrének, Istennek mind sok szentinek. Vagyok bűnös Isten előtt, gonosz gondolatimba, szándékimba, beszédimbe, szitkos átkos voltomba, hamisan hiemet mondásomba, Isten-

nek tíz parancsolatit nem tartásomba, hét halálos bűnbe és a kilenc idegen bűnökbe részes voltomba, öt érzékenységimet jóra nem birtomba, nyolc boldogságot nem kívántomba, és ami jó tehettem volna, azt nem tettembe. Mindennemű bűneimbe hagyom Istennek bűnössé magamat. Kérem Uramistent, bocsássa meg bűneimet. Kérem Asszonyom Szűz Máriát, Szent Péter apostolt, Szent Pál apostolt, Szent István királyt, Szent László királyt, szűz Szent Imrét, Istennek mind sok szentit, támadjanak mellettem, imádjanak Istent érettem, oldozz meg közgyóntam bűneimből, Istentől adatott hatalmaddal, Szent Péter apostolnak képében.

5. *Recitata generali confessione dicat sacerdos ad populum:*

Mondjátok bűnötöknek bocsánatjáért egy Miatyánkot, és egy Üdvöz légy, Máriát.

6. *Ac ipse quoque oret:*

Pater noster *etc.* Ave, Maria *etc.*

7. *Et postea recitet absolutionem hanc generalem:*

MISEREATUR vestri omnipotens Deus, et dimissis omnibus peccatis vestris, perducatur vos in vitam æternam. Indulgentiam, absolutionem et remissionem omnium peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens et misericors Dominus.

8. *Et subiungat hæc verba:*

Afelséges, Mindenható és kegyes Úristen megbocsássa minden bűnötöket. Én is megoldozlak titeket azokból a bűnökből, melyeket az Anyaszentegyház közgyónás után meg szokott bocsátani.

De minekelőtte e szent helyről eltávoznátok, mindjátok a Krisztusnak öt mély sebeiért öt Miatyánkot. A Szűz Máriájnak hét epeségéért hét Üdvöz légy, Máriát. Az mennyországbeli szenteknek emlékezetire és tisztességére egy Credót. Szegény **kórokért**, betegekért, rabokért, foglyokért és mindenféle nyomorultakért egy Miatyánkot és egy Üdvöz légy, Máriát. Azonképpen a szegény purgatóriumbeli halottakért is egy Miatyánkot és egy Üdvöz légy, Máriát. Ez imádságot megmondván és a szent misét végig meghallván, Istennek áldomása legyen veletek.

XIX. Quæ festa et ieiunia sint per annum populo denuntianda

1. *Festorum, quæ veteri ritu populo denuntiari solent, alia sunt sollemnia. In quibus opera servilia exercere et manibus laborare nemini licet. Quæ nostra lingua vocantur „illó ünnepek”.*

2. *Alia simplica, in quibus permittitur fidelibus, ut postquam missam audiverint, aut saltem denotas orationes ad Deum fuderint, vocationis suæ labores exercent, quæ nostro idiomate vocantur „imádsagos ünnepek”.*

3. Utriusque generis festorum lingua vulgari catalogum hic subiicere placuit. Numerus autem ex ad-verso cuiuslibet festi in margine signatus denotat, in quotum diem mensis illus ipsum festum cadat.

BÓDOGASSZONY HAVÁHOZ

Illő ünnepek

1. Kis karácsony, azaz Krisztusnak környül metéltetése ünnepe napja.
6. Vízkereszt, avagy Urunknak megjelentése napja.
25. Szent Pál fordulása napja.

Imádságos ünnepek

10. Remete Szent Pál napja.
17. Szent Antal napja.
18. Szent Piroska asszony napja.
20. Szent Fábián Sebestyén mártir napja.
21. Szent **Annus** asszony napja.
28. Szent Vince mártír napja.

BÖJTELŐ HÓBA

Illő ünnepek

2. Gyertyaszentelő Boldogasszony, avagy Szűz Máriának megtisztulása napja. Böjti vagyon.
24. Szent Mátyás apostol napja. Böjti vagyon.

Imádságos ünnepek

2. Szent Bregina asszony napja.
3. Szent Balázs püspök napja.
5. Szent Ágota asszony napja.
6. Szent Dorottya asszony napja.
8. Szent Ilona asszony napja.
14. Szent Bálint mártír napja.
22. Üszögös Szent Péter napja.

BÖJTMÁS HÓBA

Illő ünnepek

12. Szent Gergely pápa napja.
25. Gyümölcsoltó Boldogasszony, avagy Krisztusnak fogantatása napja.

Imádságos ünnepek

21. Szent Benedek napja.

SZENT GYÖRGY HAVÁBA*Illő ünnepek*

23. Szent Albert püspök és mártír napja.
24. Szent György mártír napja.
25. Szent Márc evangélista napja.

Imádságos ünnepek

4. Szent Ambrus püspök napja.

PÜNKÖSD HAVÁBA*Illő ünnepek*

1. Szent Fülöp, Szent Jakab apostol napja.
3. Szent Kereszt megtalálása napja.

Imádságos ünnepek

1. Szent Gotthárd mártír napja.
25. Szent Orbán pápa napja.

SZENT IVÁN HAVÁBA*Illő ünnepek*

24. Szent Iván, avagy keresztelő Szent Jánosnak születése napja. Böjti vagyon.
27. Szent László király napja.
29. Szent Péter, Szent Pál apostol napja. Böjti vagyon.

Imádságos ünnepek

11. Szent Barnabás apostol napja.
15. Szent Vid mártír napja.

SZENT JAKAB HAVÁBA*Illő ünnepek*

2. Szent Bódogasszony látogatása napja. Böjti vagyon.
13. Szent Margit asszony napja.

22. Szent Magdalombeli Mária napja.
25. Szent Jakab apostol. Böjti vagyon.
26. Szent Anna asszony.

Imádságos ünnepek

15. Tizenkét apostol napja.
29. Szent László király temetése napja.

KISASSZONY HAVÁBA

Illő ünnepek

5. Havi Bódogasszony napja. Böjti vagyon.
6. Úr színe változatja napja.
10. Szent Lőrinc. Böjti vagyon
15. Nagybódogasszony, avagy Szűz Máriának **halába** napja. Böjti vagyon.
20. Szent István király napja.
24. Szent Bertalan apostol napja. Böjti vagyon.

Imádságos ünnepek

1. Szent Péter vasa szakadása napja.
28. Szent Ágoston doktor napja.
29. Szent János nyaka vágása napja.

SZENT MIHÁLY HAVÁBA

Illő ünnepek

8. Kisasszony, avagy Bódogasszonynak születése napja. Böjti vagyon.
14. Szent Keresztet magasztalása napja.
21. Szent Máté evangélista napja. Böjti vagyon.
29. Szent Mihály arkangyal napja.

Imádságos ünnepek

1. Szent Egyed apátúr napja.
24. Szent Gellért püspök mártír napja.
27. Szent Kozma Damján mártír napja.
30. Szent Jeronimus doktor napja.

MINDSZENT HAVÁBA*Illő ünnepek*

- 18. Szent Lukács evangélista napja.
- 28. Szent Simon Júdás apostol napja.

Imádságos ünnepek

- 4. Szent Ferenc confessor napja.
- 9. Szent Dénes mártír napja.
- 16. Szent Gál confessor napja.
- 21. Szent tizenegyezer szűz napja.
- 26. Szent Demeter mártír napja.

SZENT ANDRÁS HAVÁBA*Illő ünnepek*

- 1. Mindszent napja. Böjti vagyon.
- 5. Szent Imre herceg napja.
- 11. Szent Márton püspök napja.
- 19. Szent Erzsébet asszony napja.
- 25. Szent Katalin asszony napja.
- 30. Szent András apostol napja. Böjti vagyon.

Imádságos ünnepek

- 13. Szent Bereck püspök napja.
- 21. Bódogasszonynak a templomba vitele napja.
- 23. Szent Kelemen pápa napja.

KARÁCSONY HAVÁBA*Illő ünnepek*

- 6. Szent Miklós püspök napja.
- 8. Bódogasszony fogantatása napja. Böjti vagyon.
- 21. Szent Tamás apostol napja. Böjti vagyon.
- 25. Karácsony avagy Urunk születése napja. Böjti vagyon.
- 26. Szent István első mártír napja.
- 27. Szent János evangélista napja.
- 28. Aprószentek napja.

Imádságos ünnepek

- 4. Szent Borbála asszony napja.

- 13. Szent Luca asszony napja.
- 29. Szent Tamás püspök napja.
- 31. Szent Szilveszter pápa napja.

EZEKNEK FÖLÖTTE ILLÓ ÜNNEPEK IMEZEK IS

Nagypéntek napja.

Húsvét vasárnap, hétfő, kedd, azaz Urunknak feltámadása napja.

Áldozó, azaz Krisztusnak mennybemenetele napja.

Pünkösd vasárnap, hétfő, kedd, azaz a Szentléleknek eljövetele napja. Böjti
vagyon.

Úrnapja.

Minden városba és faluba az ott való főegyháznak szentelésének, és annak a szent-
nek, melynek nevére szenteltetett, napja.

E fölül megíratott ünnepeket szoktuk meghirdetni.

Az vasárnapot hirdetés nélkül is tudja minden keresztyén, hogy ünnep.

Aminemű főünnepeknek böjti vagyon, oda fel azt meg jelentettük. De azoknak fö-
lötte szükség azt is meghirdetni, hogy böjtelő vasárnap, pünkösd, Szent Kereszt fel-
magasztalása és Szent Luca asszony nap után való szerdán, pénteken és szombaton
kántorböjt vagyon.

Az Húsvét előtt való hosszú böjtnék, elég minden esztendőbe csak az első napját
meghirdetni.

XX. Brevis exhortatio de matrimonio ad novos coniuges, dum ritu sollemni in facie ecclesiae benedicuntur et copulantur

SOKAN házasulnak meg ugyan naponként, de nem értvén, mely tiszteletes dolog le-
gyen a házasság, nem mindnyájan úgy házasulnak, amint kellene. Sőt azt mondja
az angyal ifjú Tóbiásnak, hogy némelyek úgy veszik fel a házasságot, hogy Istent ma-
guktól és elméjükből kirekesztik, és az ő buja kívánságuknak nemkülönben szol-
gálnak, mint a ló és az öszvér. (Tob 6,17)

Nem akarnám, szerelmes atyámfiai, hogy ti is olyanok lennétek, és annak okáért
előtökbe adom rövideden, mi legyen és mely méltóságos dolog legyen a házasság, mi
végre kell megházasulni, és mint kelljen a házasságnak rendibe élni.

A házasság egy férfiúnak és egy asszonyembernek Isten szerint való egybekötelezése.
Melynek becsületes voltát könnyű annak megérteni, az ki meggondolja, hogy nem va-
lami emberi találmány, hanem az Istennek szerzése és rendelése.

Mert amint Mózes megírta, önnön maga a teremtő Isten vivé Ádámmal, ő adá feleségül neki Éva asszonyt, és ő szentelé egybe őket. Akkor pedig, midőn mindketten bűn nélkül valának, és a paradicsomnak gyönyörűségei kertében lakoznak vala. (vö. Gn 2)

Továbbá az Ó Törvényben is Mózes által sok külön-külön végzéseket és rendelkezéseket szerze a házasság felől. És az Új Törvénybe az mi Üdvözítőnk első csodáját a menyegzőbe tevé, a vizet borrrá változtatván. Annak fölötté azt is megjelenté, hogy a házasság elválhatatlan társaság. Szent Pál pedig azt beszéli, hogy tiszteletes mindegyik között és tiszta ágy a házasság. (H 13,4)

Ezekből megtetszik, hogy becsületes és Isten előtt kedves, kellemetes a férfinak és asszonyi állatnak törvény szerint való egybetársalkodása. Csakhogy ki-ki mind úgy és avégre házasuljon meg, mint az Isten törvénye kívánja!

Legelőször szaporodásnak okáért. Merthogy arra való legyen a házasság, megtetszik abból, hogy minek utána Isten Ádámot és Évát az ő ábrázatjára és hasonlatosságára teremtette volna, megáldá őket, és monda: „Növekedjétek, és gyaporodjatok, és töltsétek be a földet!” (Gn 1,18) Azt akarja a mi Urunk, hogy a megházasulásba nem az ő kívánságuknak betöltésére, sem pénzre, sem marhára, sem jószágra, sem szépségre, hanem magzatoknak nemzésére nézzenek az emberek. Hogy őmiattuk sokasodjanak a földön az Ádámnak fiai, kikből aztán Istennek fiai növekedjenek és az mennyei karok teljenek. Ilyen jó igyekezettel házasula meg az ifjú Tóbiás, és azért szól vala imígyen Istennel az ő könyörgésébe: „Te tudod, Uram, hogy nem bujaságnak okáért veszem el az én atyámfiát, hanem magzatokhoz való szeretetből, kikben áldassék a te neved mindörökkön örökké.” (Tob 8,9)

Másodszor, hogy a férfiú az asszonyi állatnak, és viszont az asszonyi állat az férfiúnak segítő társa és gyámola legyen, minden dolgukba, szükségükbe és nyavalyájukba egymást segítsék, támogassák és táplálják. Azt írja Mózes, hogy midőn látná Isten, hogy Ádámnak magához hasonló segítője nem volna, monda: „Nem jó az embernek egyedül lenni, teremtsünk neki hozzá hasonló segítőt!” (Gn 2,18) És úgy teremté Évát, s úgy adá feleségül őtet az első embernek.

Harmadszor, fertelmes életnek eltávoztatásáért. Látá Isten, hogy az emberi test gerjedező, és hajlandó az ő kívánságának betöltésére. Módot szaba azért benne, mint vehesse akárki is elejét, hogy lelkének megfertőztetése nélkül legyen az ő teste gerjedésének természet szerint való megoltása. Nem úgy, mint az oktalan állatok között vagy, hogy válogatás nélkül ölgülnének egymással, hanem hogy aki nem akar lenni társalkodás nélkül, egy társat válasszon magának, ki köteles legyen neki kedvét tenni, és avval megelégedvén, annál többet ne esmérjen. Erről szól Szent Pál, mikor imígyen ír a korintusbelieknek: „A parázñaságnak eltávoztatásáért kinek-kinek tulajdon házas társa legyen!” (vö. 1K 7,2) Ím, értitek, mi végre való legyen a házasság, és minemű okokból kell embernek megházasulni. Értsétek meg immár azt is, mint kelljen a házasságban élni!

Azok élnek jól a házasságban, akik egymást szeretők. Azt mondá Ádám a házas emberek felől, hogy a kettő egy test. (Gn 2,24) Tehát amint Szent Pál is írja, aki az ő házastársát szereti, tulajdon testét szereti, és miképpen hogy senki az ő testét nem

gyűlöli, hanem neveli és táplálja, azonképpen ki-ki mind tartozik azt, akivel a házasságba egyesült, szíve szerint szeretni. (E 5,28–29)

Továbbá szükség, hogy a házas emberek között rendtartás legyen. Egyik az másiknak tisztit magának ne tulajdonítsa, hanem mindenik az ő rendibe maradjon meg, és az ő tulajdon tisztibe járjon el! A férfiú feje az asszonyembernek, mint Krisztus az Anyaszentegyháznak. (vö. E 5,23) Annak okáért az ő tisztí az, hogy bírjon feleségével, tanítsa, oktassa, táplálja, őrizze, segítse őtet, és mindenbe gondját viselje, ne nyomorgassa, meg ne utálja, ne úgy tartsa, mint szolgálóját, hanem tisztelje, mint társát. Emlékezzék meg Szent Péternek imilyen intéséről: „A férfiak — úgymond — együtt lakjanak feleségükkel, amint értelmeseknek illik, és tisztességet tegyenek az asszonyállati edénynek úgy, mint erőtlenebbnek, és úgy, mint kik ők is örökösai az Istennek jó kedvűből adatott életnek.” (1P 3,7) Viszontag az asszonyember a férfiúnak segítségére teremtett társa, teteméből való tetem és húsból való hús. (vö. Gn 2,23) Hallgassa azért az ő férjét, és miképpen a több tagok a főtől függenek, azonképpen az ő férjétől függjön, férjének birtoka alatt legyen, engedjen neki mindenbe! Csak tekintsenek Ádámnak és Évának teremtésére, eléggé megtanulhatják abból a házasemberek, mind egyiknek s mind másiknak mi legyen az ő tisztí. Minekutána Ádámot teremtette volna Isten, teremté végezetre Évát is. Teremté, mondom, Ádámnak nem fejből, sem lábából, hanem oldalából. Megjelentvén az teremtésnek módjával, hogy nem feje ugyan a férfiúnak az asszonyember, de nem lába is, azaz nem rabja, sem szolgálója, hanem társa. Ne emelje fel tehát magát a feleség férjének fölibe, hanem értvén, hogy nem ő annak, hanem az őneki feje, engedelmes legyen neki, és mint Sára Ábrahámot, Urának hívja őtet! (vö. 1P 3,6) De megint a férfiú se verje a földhöz, ne tiporja lába alá feleségét, hanem szeresse, és úgy, mint magához hasonló segítőtjét, becsülje!

Annak fölötte a férfiúnak tisztí az is, hogy amint Isten mondá Ádámnak, orcájának veritékével egye az ő kenyerét. (vö. Gn 3,19) Munkálódjék hivatalja szerint, keressen kenyeret, kivel ő maga is élhessen, feleségét, gyermekit és cselédét is éltethesse! Megint az asszonynak tisztíhez való dolog, hogy urának a marhakeresésbe jó hasonló segítése legyen. A fonást, szövést, sütést, főzést tudja és ne restellje! Tegye hátra a tunyaságot és restséget, legyen gyors és szorgalmatos gondviselő, ne legyen tékozlója, hanem őrzője, szaporítója és takargatója férje marhájának! Viseljen jó gondot háza népére!

Egyaránt illeti mind a férfiat s mind az ő feleségét az ő magzatjuknak Isten szerint való felnevelése. Tanítsák és taníttassák gyermeküket minden jóra! Legelőször imádságra, isteni félelemre és istenes életre, annak utána valami oly tudományra avagy mesterségre, ki után idő jártába tisztességesen élhessenek!

Mindezeknek pediglen ékessége és úgymint megtökéllése a hívség és a tisztaság. Hogy hívek legyenek egymásnak, tisztán tartsák az ő ágyukat. Amint Szent Pál parancsolja, a férfiú is megadja ugyan az asszonynak, az asszony is a férfiúnak azt, amivel tartozik, és egymásnak kedvét ne szegjék! (vö. 1K 7,3) De az ő társa kívül senkivel egyik se közösüljön! Mert ha igaz, amit ugyanazon Szent Pál mond, hogy az asszonyember nem bír az ő tulajdon testével, hanem az ő férje, és a férfiú sem bír az ő tulajdon testével, hanem az ő felesége, egyik sem szabad magával, hanem tartozik híven

csak az ő társának tartani magát, és úgy megőrzeni az ő testét, hogy senki egyéb ahhoz ne nyúlhasson, hanem csak az, akinek törvény szerint való hatalma vagyon rajta.

Sőt nemcsak házasság kívül való fertelmességtől kell a keresztyén házásoknak magukat oltalmazni, hanem még önköztük is az mértékletességnek határát meg nem kell haladni. „Ne legyenek olyanok, mint a ló és az öszvér, melyekbe nincsen értelem!” (Ps 31,21) Ne mindenkor szolgáljanak a házasságnak cselekedetinek, hanem a Szent Pálnak intése szerint, néha-néha ideiglen, egy akaratból megvonják egymástól magukat, kiváltképpen ünnep- és böjtnapokon, hogy szabadosb szívvel imádkozhassanak, és szolgálhassanak az Istennek, és mikoron az Oltáriszentségnek vételéhez készülnek, hogy valóba és teljes lélekkel elmélkedhessenek annak jótéteményiről, kit az láthatandó szentség alatt láthatatlanul hozzájuk vesznek! (vö. 1K 7,5)

Ezeket én tiérettetek számlálám elő, kik újonnan adjátok a házasságnak rendire magatokat, hogy tudván, mi legyen, mely méltóságos dolog, és mire való legyen a házasság, Isten szerint tudjatok megházasulni, és a házasságban élni. Kérlek és intlek, hogy ahhoz tartsátok magatokat, az mit mostan éntőlem hallottatok.

De hogy egynéhány ígét afelől is szóljak, az miért most én előmbe és e szent gyülekezet eleibe állottatok. Jóllehet Istennek nyilvánvaló parancsolatja arról nincsen, hogy az házasemberek megesküdjenek és esküvéssel adassanak egybe, mindazáltal sokaknak állhatatlansága miatt az szükség kényszerítette reá az mi eleinket, hogy bevették, az kényszerít minket is, hogy megtartsuk ezt az szokást. A két személynek egyenlő és egymással egyesülésre való elvégezett akaratja, melyet szavukkal is megjelentnek, szerzi a házasságot, nem az esküvés. De mivelhogy vannak olyak, kik tökéletlenek, csakhamar hátramennének az ő fogadásukba, s elhagynák házastársukat, ha valami külső bizonyosága és oly kötele nem volna, mely emberek előtt is elválhatatlanná tennéje az ő házasságukat, annak okáért megesküdjük azokat, akik összekötik magukat. Hogy miképpen Krisztus az lelki házasságba hittel fogad hozzá és hittel gyűrűz meg minket, azonképpen az testi házasság is, ki példája az lelkinék, hittel köteleztessék össze. És hogy az emberek előtt is az esküvés által megerősíttessék és megbizonyíttassék a házasság. Avégre, hogy ha valamelyik személy valaha azután társát elhagynája, tehát az emberi törvény is sokképpen megbüntethesse ötet. Ne csak úgy, mint házasságtörőt, hanem hitetlent és esküvésének megszegőjét is. Annak okáért a mi eleinknek jó szokása és szertartása szerint, ím, megeskülek titeket is.

XXI. Temetéskor való prédikáció

OCCUPATIO magna creata est, omnibus hominibus (Eccl. 40.), et iugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturae in matrem omnium. Az Isten lelkével megteljesedett Bölcs Sirák ez igékkal megmagyarázza az emberi romlandó állapotot: „Nagy nyughatatlanság, terhes iga vettetek Ádámnak minden fiaira születésüktől fogva, temetésük napjáig, midőn az közönséges anyjuknak kebelében, azaz az földben behelyeztetnek. Mely igékkal rettegeti ez világhoz ragaszkodott lelket, hogy ki-ki mind gondolkodjék ez mulandó világnak állapotjáról,

melynek nagy része, Szent János mondása szerint (1Io 5) az gonoszságban tisztán elmerült, az reá következő nyomorúságról is, mely az ítélet után nyomorgatni és sanyargatni fogja az más világon, hogy valamikor gondolkodnék. Nem ok nélkül int ugyanazon bölcs mindnyájunkat (Eccl. 7.) imez beszédével: sokkal jobb (úgymond) az megkeseredett szívű emberek házához járulni, hogyses az vendéges helyre menni, mert ott minden embernek vége felől példa adatik, és az élő ember életének végéről megemlékezik: jelentvén az bölcs, hogy sírás és könyvezés, mely szokott az halottaknál lenni, nem egyébre intse az embert, hanem az utolsó sírásnak és keserűségnek távoztatására, mely az embernek halála után következő, ha maga magát lelki töredelmeséggel ez világon meg nem keseríti. Salamon is nem hiába int (Eccl. 12.) mindeneket utolsó dolgairól, tanácsul adván, hogy az ember megemlékezzék ifjúságának idején az ő Teremtőjéről, és akkor gondolkodják felőle, minekelőtte elközelgessen az nyomorúságnak ideje, és jelen legyenek azok az idők, melyben az ember azt kezdi mondani: „Nincs kedvem semmiben immár e világon”, azért féljed az Istent, és parancsolatait tartsd meg: mely írásával velünk azt akarja elhitetni, hogy akármit űzze valaki ez világnak dicsőségét és életét, de végtére benne semmit nem tapasztal sírásnál és keserűségnél [egyebet]. A Szentírás ez világnak gyönyörűséges életét *locum flentium, sive lacrimantium*, keserűség és siralom helyének nevezi (Iud. 2.), melyet midőn megismert volna Szent Pál térésének utána (Phil 2.) nagy buzgó szívvel tudományt tén maga felől, hogy minden e világi dicsőséget úgy tartana, mint valami elvetett ganét, csak hogy az Krisztusban része lehetne. Jeremiás próféta is (Hier. 20.), megismervén az emberi állapotnak állhatatlanságát, így kezde szólani: „Miért születtem én, hogy gyötrelmet látnám, és életemnek időfolyása orcámnak pirulása lenne. De ha Jób pátriárkát megtekintjük (Iob 3.), ez világnak terhes nyomorúsága alatt ugyan háborkodik: „Veszzen el, úgymond, az a nap, melyen ez világra születtem volt, feledékenységbe legyen az éjjeli idő, melyben mondották, hogy ember fogantatott anyámnak méhébe.” Mindezekből immár a keresztyén ember két tanúságot vehet. Először, hallván az emberi életnek állhatatlanságát, senki az ő halottján magát fölöttébb ne gyötörje, mint az kétségben esett ember Szent Pálnak mondása szerint (1Thes. 4.), mert az, mint Szent Hieronymus is ír (Epist ad Cyrasium): *nihil abstulit tuum, qui dignatus est recipere proprium*, semmi tulajdonodat el nem vette (úgymond) az, aki sajátját méltóztatta magához venni. Bizonyára esztelenség azért másnak sajátjáért keseregni, midőn ember érti, hogy az, mi elvétetett, tulajdona nem volt, mely rend nélkül való kesergésből, az Isten nevének is gyakran gyalázatja szokott következni, mivelhogy átkozódnak, veszednek némelyek halottjuk után, inkább kedvelvén azokat Istenüknél, nem ok nélkül beszélget Szent Ágoston doktor is ezképpen (Lib. de vera religione cap 43.): *Qui perfecte Deum diligit, non affligitur in morte cuiusquam, quoniam qui toto animo Deum diligit, novit nec sibi perire, qui De non perit. Deus autem Deus vivorum est, non Deus mortuorum*. Az ki (úgymond) tökéletesen szereti az Istent, senki halálán nem gyötri magát, tudván, hogy tőle el nem vészett az, ami Istennek el nem vész, az Isten pedig eleveneknek, nem halottaknak Istene.

Másodszor, ugyanebből indítatik az emberi gondolat azoknak elmé[l]kedésére, melyek elegendő ösztönei lehetnek ez világ megvetésére és utálására, sőt az mi legtoké-

letesebb, maga állapotjának megismerésére, melyben az fölséges Isten embernek legfőbb bölcsességét helyeztette: „Megemlékezel, úgymond, ember, mert por vagy, és porrá leszel. Mely igéket tekintvén magában Szent Ágoston, beszédét magához így téríti: *Quid sum miser nisi vas sterquilini, concha putrefactionibus plena, multis subiectus casibus, ignorans meum in hoc mundo ingressum qualis fuerit, aut qualis sit futura mors et egressus miserabilis, cuius dies sicut umbra fugiunt, cuius vita crescit et decrescit sicut luna, sicut folia, quae crescunt in arbore et paulo post defluunt.* Kétség nélkül nem egyébből tanulta ezt, jámbor az emberi állapotnak nyomorult rendjét, hanem azoknak írásából, akik az Istennek barátságos nyájasságával éltenek, és onnét tanulták, maguk életükben is azt követéssel megtapasztalták. Innen származnak imez szózatok nagy panaszképpen az Isten lelkével teljesedett emberektől: ám Jób azt jelenti (Iob 14.), hogy az asszonytól született ember rövid ideig viszi életét, azonban minden nyavalyákkal megrakodik, ki először, mint egy virág, kifakad, és virágzik, de mindjárt elhervad és elhull, mint az árnyék, soha egy állapotban meg nem marad. Ézsaiás által is így szól az Isten (Is 40.): „Kiálts, úgymond. Mit kiáltsak? Minden test csak fű, minden dicsősége mint az fűnek virágja, meghervadt az fű, lehullott az ő virágja, mely helyét az prófétának Szent Hieronymus magyarázván, ezt írja (In Epitaphio Nepociani): *Revera si quis fragilitatem carnis aspiciat, et quot horarum momentis crescimus, et decrescimus, nec in eodem statu maneamus, non dubitabit, carnem foenum et gloriam eius, qui si florem foeni sive prata eam camporum dicere, qui dudum infans, subito puer, repente iuvenis, et usque ad senectutem per spatia mutatur incerta, et ante se senem intelligit, quam iuvenem se non esse miretur.* Ez állhatatlan állapotához képest az embert hydriának, romlandó korsó edénynek nevezé az bölcs (Eccl. 12.), ki oly erőten, hogy ahol szintén romlását nem várná is, megtörik, és megromol. Vajon mit ígérhetünk azért, atyámfiai, magunk felől, avagy az mi nyomorult állapotunkat mivel támogathatjuk egyébbel? Hanem akivel priongat bennünket az Istennek Szentlelke: „Kit kevélykedel te hamu és por?” Avagy az mint Jób mondja (Eccl. 10.; Iob 10.): „Emlékezzél meg, Uram, hogy sárból formáltál engemet, esmeg porrá változtatsz engemet.”

Ezek így lévén azért, mi lehet e világon az mi bátorságunk és vigasztalásunk, holott ilyen nyomorultnak értjük állapotunkat? (Marc 13.) Egyéb reménységünk nem találhatik annál, melyre taníta minket az Istennek Fia (Luc 12.), hogy mindnyájan vigyázzunk, okát is adja: „Mert nem tudjátok, mely időben avagy órában jövendő hozzátok az embernek fia.” Szükség, hogy készen találjon bennünket. Mely igéket Szent Eusebius említe, magyarázván fejenként bennünket ébre[szt]get ez igékkel. *Paratos nos inveniat extrema necessitas, quae saepe pervenit imparatos, certam nobis imponat sollicitudinem, incerta conditio. Cotidianum sit illius periculi metus, cuius nescitur incursus.* készen találjon bennünket az utolsó halálunk, ki gyakran elejté veszi az készületleneket, bizonyos szorgalmatosságra késztesen bennünket az mi életünknek bizonytalan volta, mindennapi legyen, az utolsó veszedelemnek félelme, mely tudva nincsen nálunk, hozzánk való közalgése.

Vigyázni azért nem egyéb, hanem sietséggel az bűnről penitenciát tartani, mint az Isten is ő maga megmagyarázza (Esa 1.): „Szűnjetek meg az gonosztól, és tanuljatok jót cselekedni.” Vajon miért? Megmutatja szerető Isten Fia (Luc 130). „Ha penitenci-

át nem tartotok, egytől egyig mindnyájan elvesztek.” Az penitenciatartásnak pedig summája csak ez, mint az Istennek lelke nyilván megjelentett (Eccl. 17.): „Az gonoszoknak, úgymond, útain sokáig ne múlass, ne késsél, haláloznak előtte gyónjál meg, mert az holt embertől elvész az gyónás.” Hát mikor kell gyónást cselekedni? Megtanít azon helyen az bölcs: *Confiteberis vivens, vivus et sanus, confiteberis et laudabis Deum et gloriaberis in miserationibus eius*. Jó egészséged és eleveliséged levén, úgymond, gyónjál meg, dicsőítsed az Úristent, és te is dicsekedni fogsz az ő kegyelmességében. Mely mondását végtére így fejezi be: „Ó, mely nagy irgalmassága és kegyessége azokhoz, akik hozzá térnek.” Egyenlőképpen Szent János is, az új törvénybe erre int bennünket (1Ioan 1): „Ha meggyónjuk, úgymond, bűneinket, hívő és igaz az Isten, megbocsátja bűneinket.

Ezekre azért az dolgokra indítanak bennünket az mi szerelmes atyánkfiainak felebarátinknak mindennapi ez világból való kimulásuk, hogy ki-ki mind magára várja azt, az mit az ő feletársán lát, és esmér. Innét az bölcs is az koporsóban helyheztetett holt embernek képében szólítja az eleven és egészséges embereket (Eccl. 38.): *Memor esto iudicii mei, sic enim erit et tuum, mihi heri, et tibi hodie*. Megemlékezzél (úgymond) ember, ki még élsz, rólam meglett ítéletemről, mert szintén így leszen teneked is dolgod: énnekem tegnap, teneked ma. Mely ígék után int mindeneket az bölcs ez ígékkel: „Nyugoszd meg az te elmékedet, az megholt embernek nyugodalmán”, jelentvén, hogy valaki az megholt embernek állapotját elméjében fogja forgatni, magában megkeseredvén, az következő ítéletről egyetembe gondolkodván, nem csak e világnak szerelmétől meg nem iszonyodik, de sőt, lelkét, testét, érzékenységét az egy Úr Krisztusnak ajánlván, úgy rendeli életét, hogy az ő élete Szent Pálnak mondása szerint (Phil. 1.) a Krisztus, halála pedig nyereség. Efféléké azért amaz ígéret, mellyel Szent Jánosnak hallomására bíztatja, bátorítja vala az Istennek angyala (Ap 14.) ez világból kimúlt szent jámbor keresztyéneket: „Boldog halottak (úgymond) valakik az Úrban meghalnak, mivelhogy ők megnyugodnának akkor minden fáradságuktól, jószágos cselekedetek követvén őket. Efféle dolgokról pedig azért emlékezzünk ez mostani keresztyén gyülekezetbe, hogy tiszta szívvel és lélekkel gondolkodván ez intésről, magunkat megismerjük, reménységünk is támadjon, Szent Pálnak tanításából (1Cor 13.; 1Thess 4.) az örökké való feltámadásra, és az dicsőségnek megnyerésére, mely elkészítetett azoknak, akik félik az Istent, ámen.